

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kerepesi-ut 25.

Főszerkesztő: VÉSZI JÓZSEF.
Felelős szerkesztő: BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Égész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre 7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér. (1.20 frt).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Soha!

Budapest, szeptember 17.

(v.) Tehát harc! Chlopyból — ez a név maradandó lesz — keztyű repült a magyar nemzet lábához. Ezt a keztyűt fel kell venni, mert felkent kéz dobta felénk.

A legfőbb hadur ráütött kardjára s harcot ízent a magyar királynak. E végzetes izenetét hadiparancsba foglalta, mely elejétől végig hántó a nemzetre és sérelmes a magyar alkotmányra nézve. Mi szükség volt arra, hogy a nemzetet és alkotmányát épp a hadsereg színe előtt, a fegyveres erőhöz intézett szavakban kelljen megalázni? Mióta tudatja a koronás király a katonaságnak szóló parancsokban politikai akaratát az ország törvényhozásának másik tényezőjével? Mikor honosodott meg a korona és a parlament közt való érintkezésnek ez az új fajtája, mely megteremti azt a hihetetlen állapotot, hogy a magyar országgyűlés termébe a kaszárnyák udvaráról harsan át a fejedelmi akarat szava?

Semmi kétség: ez a hadiparancs a pronunciamentók jellegét mutatja. Azzá avatja maga az a tény, hogy a legfőbb hadur a hadsereggel közli azt, amit a magyar király alkotmányos formák között s a kormányzati felelősség garanciái mellett a vele egyenlő rangú másik törvényhozási tényezőnek tartozott volna elmondani. Azzá avatja továbbá a hadiparancs tartalma is, mely a hadsereg erkölcsi mozgósítását jelenti a nemzet képviselője és közvéleménye ellen. S leginkább avatja azzá az a körülmény, hogy benne a legfőbb hadur a maga felségjogait az országgyűlés alkotmányos talajáról elviszi s a hadsereg szuronyainak oltalma alá helyezi.

Hogy mindez a magyar nemzetnek szóló hadizenet, ahhoz a mondottak után semmi kétség nem fér, ugyebár? Ennél végzetesebb elhatározásra ő felsége nem is juthatott volna. Most már nincs mért himezni-hámozni: ki kell mondani a szót a maga egész brutális őszinteségével, hogy megkezdődött a viszálykodás a korona és a nemzet között. Ki tanácsolta ezt a haljóslatu lépést a fejedelmeknek? Kik sugallták ő felségének ezt a rettentően sivár gondolatot? Kik fognak a nemzetnek felelni a hadiparancs nyomán mulhatalanul bekövetkező bonyodalmakért? Kik fognak helyt állani ama rombolásokért, melyek e lépés következményeiként fognak előállani? A legfőbb hadur meg fogja valamikor, talán már nem sokára, bánni, hogy ideges türelmenségében nem adott haladékat a magyar királynak. Haladékat, mely lehetővé tette volna, hogy megértse a nemzeti törekvések kifogástalanul alkotmányos jellegét s e megértés alapján megtalálja a kibontakozást ama béke felé, melynek áldásaira a trón nem kevésbé van ráutalva, mint a nemzet. Mert nem hozhat az jó gyümölcsöt, hogy a legfőbb hadur im maga lödítje bele a hadsereget a politikai tusák

foratagába. Még kevésbé válhat akár a trónnak, akár a katonaságnak hasznára, hogy az a politika, amelybe a véderőt belesodorták, élét félreismerhetetlenül e nemzet akarata ellen fordítja.

Miféle felségjogát félti a legfőbb hadur a magyar nemzetől? Talán azt, mely a véderő vezérletére, vezényletére és belszervezetére vonatkozik? Nem elvenni akarja azokat a nemzet, hanem óhajtása csupán az, hogy e fejedelmi jogait ő felsége a magyar állam létfeltételeivel s a magyar nemzet önméltóságával megegyező módon gyakorolja. Erre nézve lehetnek, sőt vannak is erős nézetkülönbségek a király és a nemzet közt. Am ezeket az ellentéteket az alkotmányosság talaján is lehet, sőt azon kell elintézni. A király, ha más véleményen van, mint a parlament, kinevezhet olyan kormányt, amely az ő felfogását képviseli; ez a kormány kísérletet tehet vagy arra, hogy a képviselőházat kapacitálja, vagy pedig arra, hogy kapacitálja a választókat; s ha a nemzeti akarat a király felfogása ellen dönt, az alkotmány keretén belül élhet újra, meg újra a választókra való appellálás jogával. Az alkotmányos királynak van tehát a szertárban elég jogos eszköze, hogy politikai felfogását érvényesíteni próbálja mindaddig, míg vagy ő nem győzi meg a nemzetet, vagy a nemzet győzi meg őt. De aki a nemzettel való differenciáját nem a választók elé, hanem a hadsereg elé viszi, annak a szándékát az a súlyos látszat terheli, hogy nem meggyőzni, hanem legyőzni akarja a nemzetet. S mert a magyar király ilyesmit nem akarat, azért adta át a szót ő felsége a legfőbb hadurnak.

A legfőbb hadur pedig mannlicheritől és uchácius-ütegeitől környezve, amelyek a nemzet pénzén készültek, ama hadsereg arcvonala előtt, amelynek ujoncait a nemzet képviselője ajánlotta meg, azt dörögi a nemzet felé, hogy: *soha!* Soha nem fogja a nemzetől ráruházott haduri jogokat másképpen gyakorolni, mint ahogy eddig gyakorolta. Soha nem fog abba belenyugodni, hogy ez a hadsereg ne maradjon közös és egységes. Tehát a haduri jogok eddigi gyakorlásának eredménye ime bevalottan az, hogy a hadsereg egységes lett. A magyar törvény pedig nem ismer egységes hadsereget. Csak magyar hadsereget ismer, melynek, mint az egész véderő kiegészítőjének, vezérletét, vezényletét és belszervezetést ő felsége egységesen intézi. Alkotmányunk szerint tehát nem a hadsereg egységes, hanem annak csupán vezérlete, vezénylete és belszervezete. És a legfőbb hadur mégis egységes hadsereget csinált s ezt az egységet ezentul is fenn akarja tartani. Mi jogon? A nemzetől kapott alkotmányos felségjog alapján? Hát szabad-e alkotmányos felségjogot az alkotmány ellenére gyakorolni? S ha a nemzet e felségjog gyakorlását közel negyvenévi béketűrés után összhangzásba akarja

hozni valahára a szentesített törvénnyel, megteheti-e az alkotmányra való eskü letétele után megkoronázott magyar király azt, hogy a hadsereg szuronyaira támaszkodva, azt dörögi a nemzet felé, hogy ezt az összhangot az ő joga és az ország törvénye közt nem engedni létrehozni soha. Soha? Ej, a legfőbb hadur könnyen ejt ki olyan szót, amely nem található a magyar király szótárában. Mert a magyar király jól tudja, hogy a nemzet adójából s emberanyagából alakul az a véderő, amely a hadiparancsban mint az én hadsereg szerepel, s hogy az egyik soha könnyen válthat ki egy másik sohát, mely betömi a forrásokat, amelyekből az én hadseregem táplálkozik.

Chlopyból — teremtuccse, ez a név maradandó lesz — még furcsább izenet is jő a magyar nemzethez. A hadiparancs végén olvasható e különös izenet. Ott már ez a nemzet nem is nemzet többé, hanem néptörzs csupán. Akár a dunántúli vend vagy a friauli kucséber. No ez ugyan alapos degradáció. A hadsereg tehát azt hallja a legfőbb hadurtól, hogy ez az ezerszázados nemzet egyike ama számos néptörzseknek, amelyek arra valók, hogy különös kiválóságukat magukkal vigyék a cs. és k. laktanyákba. A magyar néptörzs bizonyára büszke lesz rá, hogy a legfőbb hadur ezt neki is megengedi, szintúgy, mint a derek vendeknek és a kitünők kucsébereknek. Ámde ingyen még ez a kitüntetés sem jár. Cserébe érte azt követeli a hadiparancs, hogy a magyar néptörzs a maga egyéni kiválóságait az egységes hadseregben a nagy egész javára fordítsa. Nagy egész — mi ez? Amig nemzet voltunk, szabad volt abban az illúzióban ringatóznunk, hogy a hadsereg szolgálja a magyar államot, a magyar állam pedig szolgálja a magyar nemzet boldogulását. Ámde Chlopyból — akármi legyenek, ha ez a név maradandó nem lesz — most megtudtuk, hogy immáron csak néptörzs vagyunk, mely a nagy egész javát szolgáló hadseregnek ujoncokat és különös kiválóságokat tartozik szállítani. Hát mi az, ami nagy is, egész is egyszerre? Magyarország semmiesetre, mert egy néptörzs lakóhelye nem lehet sem nagy, sem egész. Ami nagy, az legalább is legyen akkora, hogy valamennyi néptörzs elférjen benne. S ha a néptörzsek mindmennyien együtt vannak, akkor eléll az egész. A nagy egész tehát nem egyéb, mint szerény körülírása az összbírodalomnak.

S így tehát eljutottunk szerencsésen a Gesamtreich stádiumához. Onnan indultunk ki 1848-ban, oda tértünk vissza az Urnak 1903. esztendejében. Chlopy — most már egészen bizonyos, hogy ez a név maradandó lesz — újra bebizonyítja, hogy a föld csakugyan keker. Mert ha az ember rajta elindul, valamikor ugyanoda kell visszatérnie, ahonnan utnak eredt, — feltéve persze, hogy irányt sohasem változtatott.

Ez a hadiparancs obszolet dologga tette a 67-iki kiegyezést. A legfobb hadur elkanyarodott tole jobbra. A nemzetnek mar most balra kell elkanyarodnia, mert maskuloben beleszalad — a Reichsrathba.

Oda pedig nem megyunk. Soha.

Megjött az Armeebefehl.

Budapest, szeptember 17.

A déli órákban félhivatalos közlésekből egy bomba esett a gyanútlanul pihenő közvéleménybe. Ezek a közlések mehozták annak a legfelsőbb hadiparancsnak szövegeit, melyet a király a galiciai hadgyakorlatok befejeztével a hadsereghez intézett. Szól ez a hadiparancs a magunk fordítása szerint következőképpen:

Hadiparancs.

Fontos államügyek foglaltak el engem azon időben, melyet oly szivesen számoltam volna a 7. és 12. hadtest folyó évi hadgyakorlatainak.

Helyettesítéssel ő császári és királyi fenségét, Ferenc Ferdinánd főherceg lovasági tábornok urat bizván meg, jelentéseiből állandó értesüléseim voltak a hadgyakorlatok lefolyásáról és amint várható volt, megelégedésemmel szolgált, hogy ő császári és királyi fenségétől a hadsereg két hadtestének, valamint a magyar honvédség közreműködő nagyobb kötelékeinek összállapotáról és működéséről csupa dicséretet és elismerést hallottam.

A gáncországi nagyobb lovasági hadgyakorlatokon magam is jelen voltam s ott újból meggyőződhettem azoknak tanulságos tervezéséről, vezetéséről és keresztülviteléről, valamint a bennük résztvevő összes csapatoknak kitűnő állapotáról és magasfoku szolgálhatóságáról.

Mennél okadatoltabb az én kedvező ítéletem összes véderőm valamennyi részének katonai értéke, odaadó és lelkes szolgálhatósága s összhangzatos együttműködése felől, annál inkább vagyok kénytelen és akarok annak fennálló és bevált intézményeire ragaszkodni.

Tudja meg kivált hadseregem, melynek szilárd szerkezetét a monárkia mindkét államterületének javára teljesítendő magasabb feladatok félreismeréséből eredő egyoldalú törekvések meglazíthatnák, hogy soha sem adom fel amaz igazaimat és jogosultságaimat, melyek legfőbb hadura számára biztosítva vannak.

Olyan közös és egységes, mint amilyen most kell, hogy maradjon az én hadseregem: az az erős hatalom, mely minden ellenség ellen megvédelmezi az osztrák-magyar monárkiát.

Esküjéhez ragaszkodva, összes véderőm haladni fog a komoly kötelességteljesítés útján, áthatottan az egység és összhang ama szellemétől, mely minden nemzeti sajátosságát tiszteletben tart és minden ellentétet azáltal old meg, hogy minden egyes néptörzs különös kiváltságait a nagy egésznek javára értékesíti.

Chlopy, 1903. szeptember 16.

Ferenc József, s. k.

Szükségesnek láttuk, hogy a hadiparancsot magunk fordítsuk le, mert a Magyar Távirati iroda és a Budapesti Tudósító fordítása először is eltér egymástól és azonfelül mind a kettő eltér az eredeti német szövegtől, melyet már az ellenőrzés szempontjából is ideiktatunk:

Armeebefehl.

Wichtige Staatsgeschäfte nahmen Mich in jener Zeit in Anspruch, welche Ich den diesjährigen Manövern des 7. und 12. Korps so gern gewidmet hätte.

Indem Ich Se. Kaiserliche und königliche Hoheit den Herrn General der Kavallerie Erzherzog Franz Ferdinand mit Meiner Vertretung betraute, blieb Ich durch dessen Berichte in steter Kenntnis des Manöververlaufes und hatte Ich die erwartete Befriedigung, durch Se. Kaiserliche und königliche Hoheit nur Lob und Anerkennung des Gesamtzustandes und der Leistungen beider Korps des Heeres, sowie der beigezogenen größeren Körper der ungarischen Landwehr zu vernehmen.

Den größeren Kavallerie-Manövern in Galizien anwohndend, konnte Ich Mich von deren lehrreicher Anlage, Leitung und Durchführung, sowie von der vorzüglichen Verfassung und hohen Leistungsfähigkeit aller beteiligten Truppen erneuert überzeugen.

Je sicherer begründet Mein günstiges Urtheil über den militärischen Werth, die hingebungsvolle Dienstfreudigkeit und das einmüthige Zusammenwirken aller Theile Meiner gesamten Wehr-

macht ist, desto mehr muß und will Ich an deren bestehenden und bewährten Einrichtungen festhalten.

Mein Heer insbesondere — dessen gediegenes Gefüge einseitige Bestrebungen in Verkennung der hohen Aufgaben, welche dasselbe zum Wohle beider Staatsgebiete der Monarchie zu erfüllen hat, zu lockern geeignet wären — möge wissen, daß Ich nie der Rechte und Befugnisse Mich begeben, welche seinem Obersten Kriegsherrn verbürgt sind.

Gemeinsam und einheitlich, wie es ist, soll Mein Heer bleiben, die starke Macht zur Vertheidigung der österreichisch-ungarischen Monarchie gegen jeden Feind.

Getreu ihrem Eide wird Meine gesamte Wehrmacht fortfahren auf dem Wege erster Pflichterfüllung, durchdrungen von jenem Geiste der Einigkeit und Harmonie, welcher jede nationale Eigenart achtet und alle Gegenstände löst, indem er die besonderen Vorzüge jedes Volkstammes zum Wohle des großen Ganzen verwerteth.

Chlopy, am 16. September 1903.

Franz Josef m. p.

Ez volt a bomba, mely a déli órákban a gyanútlan közvéleménybe esett. Mint első sorban jellemzőt, konstataljuk azt a jelenséget, hogy delután két órátl kezdve a bécsi újságok majdnem szakadatlanul kérdőszökökkel telefonon, hogy mi történik Magyarországon? Tehát vártak vagy tartottak tőle, hogy történik valami Magyarországon. Második sorban aztán csak azt konstataljuk, hogy nemcsak a párt-szinezetek tüntek el, de egyáltalán minden szín eltűnt az arcköröl, annyira konsternált a hadiparancs mindenkit. Az emberek, akár hivatalból, akár csak kedvtelésből politikusok, egymásra néztek tanácstalanul s időbe telt, mig egyáltalán meg tudták érteni a hadiparancs egész jelentőségét. A delutáni órákban azonban már mindenfelé kialakultak a vélemények. A politikai körök nem várták be a rendes esti találkozások idejét, hanem ösztön szerint korán gyűltek össze s amit a politikai körök egymás közt megbeszéltek, annak nem volt szüksége a saját közvetítésére, mert ugy vitték tovább azok, akik egy-egy órát eltek a beszélgetésekből. A nehéz szék természetrajzához tartozik, hogy nincs szükségük közvetítőkre, ami ilyenkor történik, terjed az gyorsan, titokzatosan és biztosan. S így a közvélemény csodálatos módon egyformán ítélte meg a hadiparancs jelentőségét. Mindenfelé beszéltek, hogy a király a meg-

TÁRCA

Budapesti vázlatok.

≡ A Budapesti Napló eredeti tárcája. ≡

Írta: Pásztor Árpád.

I.

A korzó pszichológiája.

- Jó napot, kedves Lajos bácsi.
- Szervusz, Gyuri öcsém.
- Hát a bácsi hogyan került Budapestre?
- Meguntam az egyhanzsu falusi életet s elhatároztam, hogy ezt a telet Budapesten töltöm el. Learattunk, csépeletünk, a gabonát behordtuk, ami eztán következik, az a paraszt és a zsidó dolga. A paraszt odahaza marad, a zsidót pedig itt is megtalálom.
- Egy szóval, mulatni jött Pestre, ugy-e Lajos bácsi?
- Ahogy veszszük. Mulatni is, nézelődni is. Van vagy husz esztendeje, hogy nem koptattam ezeket az utcákat. Akkor még ügyvédot akart belőlem fabrikálni a megboldogult öreg, hogy Isten nyugosztalja a sárguló ákácok alatt... Hanem, de megnőtött ez a tí városok! Egész világnak látszik. Nálunk ilyenkor dében üres minden utca, bezzeg nálatok most korzózik az urinép.
- Uri is, nem uri is... Ez hozzátartozik a nagyvároshoz... Hát bácsiéknál nem korzózna vasárnap?
- De csak vasárnap.
- Itt meg mindennap vasárnap van és minden vasárnap hétköznap. Lásna, bácsikám, csak végig kell nézni ezen a korzón s tisztában lesz nemsokára egész Budapesttel. Madarat tolláról, nagyvárost korzójáról ösmerni meg.
- Mondásnak szép, de megértésre kevés.
- Azt mondta, hogy az egész telet itt fogja eltölteni. Jőjjön ki minden dében maga is a

korzóra és meg fogja ösmerni Budapestet minden erényével, bűnével, szépségével, léhaságával és erkölestelenségével. Nem kell ott üldögelni a szalonokban, nem kell bemenni a lakásokba, a város itt vouul fel az aszfaltos, szük utcán s itt észreveheti, megtudhatja minden szenczióját.

— De ha nem ösmernem a betűket, nem olvashatok a könyvből.

— Engedje meg, Lajos bácsi, hogy a tanítója legyek. Igaz, hogy kétszer tizesztendővel is fiatalabb vagyok, de örökké itt életem a szürke paloták között, nekem a tavaszt az jelentette, hogy a városi kertezsek olíval lenyesték az utszéli fák ágait, s az ősz az aszfaltot ellepő leheradt levelekröl ösmernem. Nekünk a természethez ennyi közünk van; — de csak látszólag. Aminthogy idöszakok szerint megváltozik a mező képe, éppen ugy változik meg a korzó is. Más itt az ősz, a tél, mint a tavasz és a nyár. Tavasszal minden tele készülődéssel, lázzal, szobek a lányok, az asszonyok, kalandra szomjazóbb mindenki, ésszel pedig hasonló a gyümölcsössel megrakott fához... Nyáron át ösmeretségeket kötöttek, jobban egymáshoz közeledtek a szivek fürdőhelyeken, nyaralókon s az ősz az édes szüretelés ideje... A téli idöszak pedig a vásár...

— Egyszóval, a természet törvényei állanak a korzóra is... De mondd csak...

— Parancsol, bácsikám?

— Hát ebben a nagy városban minden a szerelem körül forog? Az élet egyéb megnyilatkozásairól nem tudok semmit?

— Dehogyan nem... Hanem az élet egyéb megnyilatkozásai nincsenek-e mind a szerelem alá rendelve? Ez az a gyökér, melyből család, irodalom, művészet, társaság, társadalom, állam fakad. Ez az a forrás, melyhez kereskedő, tudós, katona, költő, napszamos visszatar az 6 rendes munkaköréből s ennek a nagy városnak ezer szerelmi, társadalmi eseménye itt játszódik le a korzón.

— S te mindezt ösmered?

— Már hogye ösmerném? Esztendök óta mindennap végigtaposom a Kossuth Lajos-utca aszfaltját s a muzeumköruti saroktól a Ferenciek-teréig minden embert, minden boltot ösmerek. Mindenkiröl tudom, miért van itt, ki érdekli s akár újságot se kell olvasnod, ha napi látogatója vagy a korzónak.

— Hiszen akkor benned sok érdekes történetnek kell eltemetnie lennie...

— Történet kevés, de szín annál több... Olyanforma színek, mint egy-egy modern kép... Inkább színlottok... Közélröl, magukban nézve semmit se jelentenek, semmit se mutatnak, de messziröl szemlélve, egymás mellett mégis ki-domborítanak egy-egy alakot, vagy jelenetet... Így járklava naponként a korzón, ellesek ebből is, abból is egy-egy színt s összeállítva ezeket, ugy hiszem, teljes képét kapom az én ösmertelen ösmereimnek...

— Bizonyosat tehát semmit se tudsz...

— Bizonyosat semmit, de sejtek mindent.

— Ez talán még érdekesebb, mint a bizonyosság?

— Nem érdekesebb, de izgalmasabb...

— S kiből áll a te közönséged?

— Van itt mindenféle. Ügyvéd, orvos, szí-

nész, politikus, író, újságíró, primadonna, kis varrölány, kokott (már abból a szegényebb és közönségesebb fajtából, amely Budapesten éppen van), ügynök, naplopó, szóval, egy nagy város keveréke. Csak a dolgos hivatalnok-, munkás-öztályt nem találhatni meg, mert az hétköznap el van foglalva s csak vasárnap jelenik meg egész családjával ünnepies ruhában, ünnepies arecal. Hétköznap itt futkos az utcán Budapest minden uri szegénye. Láthatjuk, hogyan tünek fel itju lányok, láthatjuk öket esztendökön keresztül itt sétálni mamájuk felügyelete alatt, de egy, két, három esztendő múlva már egy itju akaszodik karjukba... Ebböl házasság lesz!.. És csakugyan, az elkövetkező szezonban már dával és gyerekocsival jelenik meg az egykori itju lány... Itt megtalálhatjuk a kis színiakadémiai növendéket,

hívtó politikuskok előtt ilyenformán nyilatkozott volna:

— *Die Dinge entwickeln sich ja genau so, wie im Jahre achtundvierzig.*

Nos, konstátálta a közvélemény, ugyanazok a katonai befolyások, melyek a királylyal elbitették, hogy a dolgok egészen negyvennyolc módjára fejlődnek, most rá is tudták venni a királyt, hogy hadiparancsának hangját egészen a negyvennyolc hangulata szerint szabja meg. S a közvélemény csodálatosan józan érzékkel úgy vélekedett, hogy amibe a katonai befolyások legszivesebben szorítanak s amit a bécsiek, úgy látszik, félig-meddig bizonyosra vettek: abba magát beugratni nem enged. S nem forradalmi hangulat fakadt a hadiparancs nyomában, hanem mélyeséges konsternáció és szomorúság, nem barrikádokra gondoltak, hanem a királyra, aki a maga szíve szerint sohasem beszélt így s akinek ez a hang éppen olyan idegen, mint nekünk.

A szabadelvűpárt hangulata.

A szabadelvűpártban a hadiparancs híre leírhatatlan konsternációt okozott.

Az első kérdés az volt:

— Mi szükség volt erre?

Leomlottak a korlátok régi és új szabadelvűek között. A régiék nem voltak jobban konsternálva s a volt nemzetpártiak nem kevésbé. Valamennyien úgy érezték, hogy a király fölégett maga mögött minden hidat s a katonai befolyások hatalma alá kerülve, olyan lépésre szánta el magát, melylyel a békés kibontakozást lehetetlenné tette. A volt nemzetpártiak még nem is ismerték a hadiparancs hiteles szövegét, csak tartalmát s már akkor kijelentették, hogy amennyiben a hiteles szöveg igazolja a tartalmat: az utolsó szál emberig kivonulnak a pártból. A régi szabadelvűek, akik az utolsó napokban tudvalevőleg egy katonai program összeállításán fáradoztak, ma délután — amint értesülünk — lezárták az idevonatkozó aktákat. Nem csinálnak ők már semmiféle programot. A konsternáció egyesítette az árnyalatokat s az egész pártban az volt az uralkodó felfogás, hogy a magyar király a maga jogait a hadsereg oltalmába helyezte. Védje meg az.

E felfogás kapcsán sok minden eszükbe jutott, ami a királyi kihallgatások történetéből kizivárgott. Emlékeztek arra, hogy a király az egyik meghívott politikuskok előtt így nyilatkozott: *„Die Dinge entwickeln sich ja genau so, wie im Jahre*

kinék lába elé fog borulni néhány év múlva az egész város, vagy aki egy gummirádis ruganyos ólében léter az erény és művészet utjáról s el vígan, mint pille a tavaszi mezőkön... Itt feltűntek a politikusok, akiknek szük az országháza, tehát az utcat választják ki népszerűsítésük helyéül s egy-egy sarkon mezállva, hangzatos fraízusokat bömbölnek világgá, úgy hogy a jámbor civis szájátva áll meg mellettük. Itt láthat áteikázni egy-egy asszonyt, ki most indul megcsalni férjét vagy kedvesét...

— Tehát nem kell színházba mennem, nem kell keresnem a társaságot, mégis informálva leszek mindenről?...

— Ha mindennap végigsétál a korzón. Ez a város életének legnagyobb esztornája. Aljünk meg csak a partján s az ár eiragad mellettünk mindent és mindenkit. Aljjon csak félre egy kiesit, mert elüti ez az automobil?...

— Ki az, aki benne ül?

— Valami ifjú göröcska... Százezerholdas birtokok ura, született főrend és törvényhozó, aki egész idejét külföldön mulatja el s csak lövőversenyek idején jön haza népét boldogítani. Itt a korzón robognak elő miud a címek és koronák lovagjai, hogy eltűnjenek a Nemzeti Kaszinó kapujában, mely örökké tárva áll ugyan, de mégis minden színpadi függönynél erősebb, láthatatlan vasfüggöny zárja el a világtól. Éjjel csak nyitják rajgogni a palotának, de hogy mi történik odabenn, azt sohasé tudhatjuk meg...

— Kártyáznak!

— Néha kártyáznak, néha a haza sorsát intézik el... Csak az a kérdés, hogy ki adja a bankot?...

— Megfogadom tehát tanácsodat s itt ütöm fel tanyámat ezenül a korzón.

— És meg fogja ösmerni egész Budapestet?...

— Eljnye? Ki az a szöke, mosolygó szemű leány, aki kocsin most robogott el?...

— Róza... Hozzá tartozik a korzóhoz. Legközelebb elmondom majd élettörténetét.

aachtundvierzig! És emlékeztek arra, hogy midőn egyik-másik meghívott politikus a felségjogokról úgy nyilatkozott, mint amelyek az ösztörvényhozás akaratóból származtak át a felségre, de ugyanazon az uton vissza is származhatnak: — *a király ezt a fölfogást forradalminak jelentette ki.* Ebből aztán érthető, hogy így magyarázott felségjogait a nemzet skrupulusaival szemben az esküjére nyomatókosan figyelmeztelt hadsereg oltalmába helyezte.

A teljességgel konsternált szabadelvűpárt összefüggésbe próbálta hozni a hadiparancsot a Reichsrath egyidejűleg történt összehívásával. Kétféle kéziratot is sürgettek legutóbb az uralkodónál. A magyar tanácsosok egy a magyar nemzet-*hez szóló manifestumot* szerettek volna kieszközölni, míg Koerber olyan kéziratot sürgetett, melylyel ő Ausztria népeit tudná megnyugtatni. A király egyik tanácsra sem hajolt, hanem kétségtelenül a katonai körök hatása alatt, aláírt egy olyan hadiparancsot, melyhez egyik miniszterelnök ellenjegyzésére sem volt szükség, mely se a magyar néphez, se az osztrák népekhez nem szól, hanem szól a hadsereghez, melynek pedig abszoluto semmi köze az egészhez, mert ha a hadsereget akarja a király megnyugtatni, akkor ezzel elismeri, hogy ott nyugtalanságnak kellett lenni, ha a hadseregnek esküjére figyelmeztet, akkor ezzel alapot ad olyan föltevésnek, hogy ez az eskü esetleg nem volt elég erős s ha olyan erősen hangsúlyozza, hogy a hadseregnek közösnek és egységesnek kell maradnia, amilyen most, akkor ezzel fölveti a kérdést, hogy talán voltak a hadseregben ellenkező áramlatok is. De nem. Mindez nem a hadseregnek szól. Annak politizálnia nem szabad és rossz utra a hadsereget a legfőbb hadur nem viheti. Szól mindez a népeknek. De melyeknek? Koerber ur kétségtelenül jó hasznát fogja vehetni a hadiparancsnak, mert ha ez alatt a varázsernyő alatt sétál az összeült Reichsrathba, ez őt nemcsak megvédi, de glóriát is mutat a feje fölött. A Reichsrath nem támadni fogja, hanem dicsőíteni. Ellenben a magyar parlament löporos hangulatába ez a hadiparancs nem is szikra, hanem kanóca. Ott fel kell robbannia mindennek. A Reichsrath minden színdalma, a hadsereg minden haragja oda van koncentrálván a magyar törvényhozás fölé, mely pedig ugys a legvadabb pusztulás képét mutatja. A szabadelvűpárt tehát azt is sürűn hangoztatta ma, hogy a taktikából máshova címzett hadiparancs voltaképpen azt a kéziratot pótolja, melyet Koerber sürgetett. S Koerber most már nyugodtan léphet a Reichsrath elé, mely őt megkíméli, de a magyar nemzetet a piszoknak olyan zuhatagával fogja e hónap 23-án, mindjárt az első ülésben előnteni, aminőre még a Reichsrathban se volt még példa.

Egyik gondolatról jutni a másikra. A Reichsrath összehívása juttatta eszébe a konsternált szabadelvűpártnak, hogy a magyar parlament összehívásáról is volt szó. Az ellenzők hol sürgette, hol célszerűbbnek látta várni az összehívással. De a történet után a szabadelvűpárt is biztosra veszi, hogy az ellenzők élni fog a házszabályokban biztosított jogával s már a legközelebbi órákban kérni fogja a parlament ülésének összehívását. A szabadelvűpárt azt nagyon természetesnek találja s még politikusnak is véli, hogy mielőtt a Reichsrathnak alkalma nyitlik Magyarországára önteni epéjét, már a magyar törvényhozás megnyilatkozhassék. Hogy az összehívott parlamentben mi fog történni s mi történjék, azt el se tudják képzelní a szabadelvűpárt tagjai. Erzik, hogy amikor a hadiparancs révén a király személye önként hozzákezdik a parlamenti vitákba, föltétlenül szükséges volna egy kormány, mely a király személyét fűdi. De hol képzelhető ilyen kormány? A mi információink szerint egyszerűen ki van zárva, hogy akadjon a szabadelvűpárt körében olyan magyar ember, aki a jelen viszonyok között kabinetalakításra vállalkoznék. Még tizenhatodrangu magyar sem. Csak egy olyan importált magyar képzelhető, mint gróf Khuen-Héderváry Károly. A szabadelvűpárt tagjai meg vannak róla győződve, hogy mikor a király az ominózus hadiparancsot aláírta, egyben el is volt határozva, hogy magyar miniszterelnök gróf Khuen-Héderváry lesz. Most más jelentőséget kap az a körülmény, hogy

Khuen-Héderváry, mikor a zivataros minisztertanácsra vonatkozó leleplezések megjelentek, *abszoluto nem volt rávehető, hogy személy szerint való cáfolattal álljon ki.* Most már de-regoneni kezd a szabadelvűpártban, hogy azon a minisztertanácsban ennek a hadiparancsnak bejelentése lehetett az összehívkozás anyaga. Talán már akkor szerette volna magának biztosítani minisztertanácsának ígérőjét, hogy az új kabinetben is vele maradnak. Nem sikerült a bejelentés. De Khuen-Héderváryt ez sem riasztotta vissza s a hadiparancs megjelent, Khuen-Héderváry vállalkozni fog — mire? Hogy mire, arról szintén sok szó esett ma a szabadelvűpártban. Azt hiszik, hogy Khuen *mindenre* vállalkozik. Valószínűnek tartják, hogy a király hosszabb időre el fogja napotni az országgyűlést. Ez még a jobbik eshetőség. De azt sem tartják kizártnak, hogy a király *felozsatja az országgyűlést s egyelőre nem is hív újat össze.* Khuen-Héderváry, aki mindenre vállalkozik, erre is vállalkozni fog.

A legnagyobb konsternáció és levertség uralkodik az egész pártban s nincs olyan árnyalat, nincs olyan egyes képviselő, aki ebben az aggodalmasan komolyra fordult helyzetben szükségét ne érezne olyan egységes eljárásnak, mely a nemzethez is, a helyzethez is méltó.

Az általános lehangoltságot, amelyet a formájánál és hangjánál fogva is szerencsétlenné tartott hadiparancs előidézett, csakhamar lézas vitaközlásra váltotta egy-egy szabadelvű képviselő heves tüzelése a hadiparancs ellen.

A régi szabadelvűek közül Kubinyi Géza tüzet leginkább. Aggályosnak és felette sérelmesnek mondotta a hadiparancsot, amelynek ilyen alakban nem lett volna szabad megjelennie. Ugyancsak erősen támatta a hadiparancsot Chorin Ferenc is, aki egyenesen alkotmányjogi sérelemnek mondotta a hadiparancsban foglaltakat. Ugyan-*gy* vélekedett Sándor Pál is, aki most erősebben sürgette, mint valaha, a pártértekezlet összehívását.

A nemzetpártiak közül Bolyár Ferenc volt a leghűvösebb. Annál hevesebbek voltak Sághy Gyula, László Mihály, Szentiványi Árpád.

Az agráriusok között, akik kivétel nélkül ellene voltak a hadiparancsnak, Rubinek Gyula vitte a szót nagyon hevesen és erőlesen.

Kevésnél nyolc óra előtt érkezett a pártkörbe Ivánka Oszkár, aki egyenesen Sándor Pálhoz sietett s így szólt:

— Most már én is aláírom a pártkonferenciát összehívó ívet!

S Ivánka után sorra megnyilatkoztak a szóvivők, hogy most már elodázhatlan a pártkonferencia összehívása. S el is határozták nyomban, hogy a pártértekezlet e hó 21-ikére, hétfőre összehívják. S azt is kimondták, hogy amennyiben báró Podmaniczky Frigyes vonakodnék a pártértekezletet összehívni, akkor maguktól összegyűlnek és határozatot hoznak.

Véletlenül-e vagy szándékosan, de nagyon kevesen voltak ma este a szabadelvű pártkörben, ami Khuen-Héderváry miniszterelnököt is meglepte, aki kevéssel nyolc óra után érkezett a körbe. Nyugodtan vegyült a beszélgetők közé, s minden különösebb emóció nélkül jegyezte meg a kérdések záporára, hogy a hadiparancs csak a katonasághoz van intézve és az nem irányul a magyar nemzet ellen. Így vélekedik a magyar miniszterelnök a hadiparancsról.

Persze akadtak esztitgatók is. A csendesítőket közt voltak Kristóffy József, Klobusiczky János, Schmidt József, Rónay János és báró Rudnyánszky József főrendiházi tag. De még ezek is szerencsétlenné mondták a hadiparancs formáját s főleg egyes kifejezéseit, de nem ítélték el oly élesen, mint a többiek.

Szóba került természetesen a képviselőház összehívása is, amelyet a szélsőbal most föltétlenül sürgetni fog.

Az esti órákban szokatlan élénkség uralkodott a pártkörben. A hangulat ekkor még levertébb, még elkeseredettebb volt. Kubinyi Géza egy csoportlan azt mondta:

— Ha Kossuth Lajos feltámasztja sírjából és lelkes beszédet tartana a néphez, nagyobb hatást nem gyakorolna a nemzet ébredésére, mint amilyen riasztó

hatást ez a katonai napiparancs országsszerte ébreszteni fog.

Sokan hangoztatták, mily végzetes hiba volt belevinni a hadseregbe a politikát; mert a királynak is tudni kell a szolgálati szabályzatot, mely a politikát egyenesen megtiltja a katonának. Mások pedig veszedelmes jelt látnak abban, hogy felülről a hadsereggel akarják dirigálni a politikát.

Mikor gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök megjelent, csitítani iparkodott a háborgó kedélyeket.

— A hadiparancs nemesek nekünk szól — mondta — hanem Ausztriának is, hol a hadsereg egységének megbontására erős áramlat észlelhető. A királyt a soprani eset elkedveltenéte.

Arról, hogy ő a király kiáltványáról előzetes tudomással birt volna, a miniszterelnök nem szólt. Szemrehányólag emlegették, hogy mikor a csehek és németek obstruáltak, még pedig sokkal erősebben, mint a magyar ellenzék, a király nem ütött kardjára, mint most, a nemzeti engedelmények követelésével szemben.

A miniszterek közül csak Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter jött el, de elzárkózott minden nyilatkozat elől.

— Elég volt a sugdosásból — hangoztatták; eddig a király által meghívott vezérférfiak nem világosították fel az országot és a szabadelvű pártot, mely teljesen tájékozatlan maradt, most már nyíltan kell beszélni. Ha a szabadelvű párt előbb állást foglalhatott és nyilatkozhatott volna a katonai kérdésekben, akkor a hadiparancs nemzeti sérelme meg nem történetelt volna.

Azért Ivánka Oszkár követelte a pártkonferencia minél előbb való megtartását és sietett előkeresni báró Fodmaniczky Frigyes pártelnököt, ki azonban, több óvatossággal együtt, ma elmaradt a klubból. Ivet köröztettek a jelenlevők között, melyen folyó hó 21-ére pártértekezlet összehívását kérik. Ezt az ivet nyomban aláírták dr. László Mihály, Kubinyi Géza, Ivánka Oszkár, Sándor Pál, Kristóffy József, Rubinek Gyula, Szentiványi Gyula, stb. A pártértekezlet célja volna, feliratot szerkeszteni a felségéhez, hadiparancsának válaszául, melyben a nemzeti jogok törvényes alapon volnának kifejtenők. A hadiparancs nemzeti sérelmei közül különösen kiemelték a felségjogok ferde magyarázatát, az „egységes hadsereg“ hangoztatását, melyet a törvény nem ismer és a „birodalom néptörzsei“ kifejezést, mely Ausztria népeire ráillik, de az egységes „magyar nemzet“-re nem alkalmazható. Különösen sérelmesnek tartották azt a formát, melyben a királyi kézirat megjelent. A király csak alkotmányos formában szólhat a nemzethez és sem Galiciában, sem a táborban nem nyilatkozhat és intézkedhet magyar alkotmányos kérdésekben, különösen minden miniszteri ellenjegyzés és felelősség nélkül.

E visszaszállások megszüntetése végett mindenki sürgette az új kormány kinevezését és az országgyűlés gyors összehívását. Bizalommal tekintenek az országgyűlés nyugodt tárgyalásai elé, ahol most már pártkülönbség nélkül, komoly méltósággal kell megvédeni és kifejezésre juttatni a nemzet törvényes jogait a hadiparancsban foglalt veszedelmes és alkotmányellenes felfogással szemben.

Az ellenzék hangulata.

Míg a szabadelvű pártban megdőbbenés támadt a chlopy-i hadiparancs nyomán, az ellenzék hangulatának kifejezésére a megdőbbenés, a konsternáció és ezeknek a szónak minden szinonimuma kevés. Ha el tudjuk képzelni az elkeseredésnek legmagasabb fokát és ehhez hozzáadjuk az elszántság legmagasabb fokát, azt a keserű elszántságot, amely nyitott szemmel és nyugodtan megy a végletekig, s a végleteknél nem ismer megállapodást, sőt tévovázást sem: akkor közel járunk az ellenzék köreiben urrá lett hangulat mértékéhez és minőségéhez. Az összes ellenzéki politikusoknak az az egyértelmű felfogása, hogy az a hadiparancs olyan provokáció a nemzet ellen, amelyre nem volt még csak megközelítő példa sem 1867 óta, s amely megtorlás nélkül nem maradhat. Éppen ezért nincs nézeteltérés ezekben a körökben arra nézve, hogy az ország-

gyűlést most már a legsürgősebben egybe kell hívni. Szóvá kell tenni a nemzetnek ezt a példátlan megsértést a nemzet tanácskozó testületében, érvényesülnie kell a felelősségre vonásnak teljes mértékében, s akit a felelősség terhel, annak lakolnia kell.

De ki az, aki felelős? Valakinek vállalnia kell a felelősséget, mert a király személye szent és sérthetetlen. Egyhangú a vélemény, hogy felelős nem lehet senki más, mint gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök. A helyzet egészen rendkívüli és ezért esik el ebben az esetben minden eddig megállapodott alkotmányos gyakorlat, minden precedens, minden elmélet. A rideg praktikum parancsol. A magyar nemzetnek ez a cinikus arculepése nem fedezhető azzal a cikória-felelősséggel, amelylyel az új kormány székfoglalásakor egyszerűen becsomózzák az ideiglenes kormány cselekedeteit és mulasztásait. Itt valóságos, kérelhetetlen feleltörvényszerűségnek lehet csak helye, kegyetlen számonkérésnek, amely elmegy egészen a vád alá helyezéskig. Ennek a számonkérésnek más nem lehet objektuma, mint az ügyek mostani vezetője.

Akik így gondolkoznak — s ezek a Budapesten levő összes ellenzéki politikusok, azok a következő okoskodással magyarázzák meg felfogásukat:

A miniszterelnöknek tudnia kellett a hadiparancsról s ez esetben vagy hozzájárult, vagy nem. Ha hozzájárult, akkor minden bővebb megokolás nélkül világos, hogy rászolgált bűnségesen a vád alá helyezésre. Ha pedig nem járult hozzá, akkor ugyanabban a pillanatban, amelyben ezt kijelentette, ki kellett volna jelentenie azt is, hogy tovább egy percig sem hajlandó az ügyeknek még ideiglenes vezetésére sem. Ugyanez lett volna a kötelessége abban az esetben is, ha — ami nem valószínű — csak a közzététel után szerzett tudomást a hadiparancsról. Mihelyt ezt nem tette, utólag részese lett a felelősség teljes mértékének.

Egyébiránt az ellenzék el van készülve mindenre, el van szánva mindenre, úgy okoskodván, hogy akik ennek a hadiparancsnak a kibocsátását tanácsolták a királynak, azokban minden bizonyonnyal megvan a készség minden egyébre is, aminek erre következnie kell. Mert az egészen világos lehetett előttük, hogy a hallatlan sértést a nemzet nem fogja nyugodtan tűrni. Hogy mi fog következni legközelebből, azt senki sem tudhatja most biztosan, csak sötétnél sötétebb kombinációk támadnak sorra igazított gyorsasággal, a hirtelen támadt helyzet lázas nyugtalanságában. Lehet, hogy csak elnapolják az országgyűlést királyi kéziratral, hosszabb időre. Ebben az esetben előbb össze kell hívni a képviselőházat. Ekkor pedig az fog történni, hogy napirend előtt fel fog szólni a szónokok hosszú sora, akiket nem lehet megakadályozni a felszólalásban. Ez el fog tartani hetekig, esetleg hónapokig, s csak hetek vagy hónapok múlva kerülhet majd sor az elnapoló kézirat felolvasására.

Lehet, hogy nem elnapolás lesz, hanem feloszlás. Nos, ebben az esetben is mindenképp az fog történni, ami az elnapolás esetében, kivált akkor, ha — ami éppen nem valószínű — a királyi kézirat a feloszlásnál marad és nem hívja egybe az új országgyűlést. A vita ebben az esetben is hetekig, hónapokig fog eltartani s hogy mire fog vezetni, azt sejtjeni sem lehet. Különösen ha valamelyes erőszakot próbálnának meg az ellenzékkel szemben, akkor egészen bizonyos, hogy olyan viharok lesznek a Házban, a melyekhez foghatókat még ez a fényes márványpalota sem látott. Pedig azoknak a gyönyörű márványfalaknak már eddig is volna miről beszélniük. Olyan finálé még nem volt, amilyent ez az országgyűlés fog csinálni magának.

Es azután lehet, hogy követeljen egy véres választás, amely erőszakosságra felül fogja mulni a híres hetvenkettedik és a nemkülönbözőn híros kilenevhatodik választást. Az ellenzék ettől sem fél, mert nem lehet olyan erőszakos választás, amely a mai helyzetben kormánypártot tudjon csinálni. Nem lesz kormánypárt, vagy szabotsabban: nem lesz kormánypárti többség az új választás után. És mikor a közjogi ellenzék erre

számít, akkor nemesek az alulról jövő támogatást veszi számításba, hanem beleveszi teljes joggal a kalkulációba azt is, hogy a hatvanhetes alapon álló aktív politikusok közül is sokan fognak csatlakozni hozzá. Ami nem is éppen vérmes számítás, ha meggondoljuk, hogy az, ami eddig történt, s még inkább, ami ezután fog történni, semmi egyéb, mint a hatvanhetedik kiegyezésnek felülről való megtagadása. És azok, akik hitték eddig, hogy ezen az alapon alkotmányos kormányzás s a nemzeti jogok fokozatos érvényesítése lehetséges, most kiábrándulva, nem látnak majd többé okot arra, hogy tovább is ragaszkodjanak ehhez az alaphoz, amely Bécsnek csak addig kellett, amíg hasznát vehette. Biztosan veszik, hogy csak egy lökés kell és megindul a szecesszió a hatvanhetes táborból a negyvennyolcas tábor felé, amelynek a megnövekedése még az ország mai hangulatában is váratlan arányokat vehet.

Amint mondtuk, azonban éppenséggel nem valószínű, hogy az országgyűlést feloszlatták, a nélkül, hogy egybehívják. Hogy ebben az esetben mi csoda forrongás lesz az országban, azt még elképzelni is nehéz. Valószínű azonban, hogy akik erre az alkotmányértérségre rászánták magukat, azok el vannak szánva egyebekre is. Lehet, hogy az alkotmányt egyszer keresztüllukasztott szövete néhány hónap múlva olyan lesz, mint a rosta. Lehet, hogy következni fog a lapok mindennapos elkobzása, a gyülekezési jog konfiskálása, egyesületek feloszlata, egy szóval, az alkotmányfelfüggesztés részletekben, vagy talán egészen is.

Az ellenzéki körök ilyen sötétnél látják a perspektívát és komor eltökéltséggel néznek vele szembe. Kibontakozásról senki nem beszél többé. Ez harc, amelyet végig kell küzdeni, s amelyben többé szó sem lehet kompromisszumról. Hogy erre nézve mennyire egységes az ellenzék felfogása, annak bizonyítéka az, hogy éppen azok sorából hallottuk leggyakrabban követelni a képviselőház egybehívását, akiket ugynevezett békepártiakul ismerünk. Az ellenzék el van tökéltve mindenre. De éppen ezért ügyelni fog arra, hogy a harc legyen kemény és engesztelhetetlen, de méltó a megbántott magyar nemzethez. Szükség van erre már csak azért is, mert nagyon közel van az a föltevés, hogy a bécsi katonai körök, amelyeknek befolyása alá helyezte magát a korona, egyenesen belevették számításukba azt is, hogy az általános ingerültség, amelyet a hadiparancs országsszerte felidéz majd, olyan zavargásoknak lesz a kútfeje, amelyek okot, vagy legalább ürügyet fognak adni az erőszakos beavatkozásra, s akkor aztán hadd jöjjön a hadsereg, hogy megtegye kötelességét a legfelsőbb hadiparancs értelmében. Ezt el akarják kerülni az ellenzék politikusi és ezért egész erejükkel azon lesznek, hogy a harc a parlament porondján vivassék meg, a legerősebb eszközökkel, de benn a parlamentben és nem az utcán. A nemzeti ellentállás méltósága és minden nagy érdek, ami ezzel egybefügg, ezt követeli.

Ezek voltak loszérhetők azokból a nyilatkozatokból, amelyeket az ellenzék tagjaival való érintkezésünk során hallottunk.

A képviselőház összehívása.

A függetlenségi és 48-as Kossuth-pártnak Budapesten időző tagjai közt természetesen nagy forrongást idézett elő a hadiparancs.

Tóth János alelnök ma reggel érkezett meg Budapestre. A hadiparancs hírére legott összehívta a függetlenségi párt tagjait, de a meghívót csak Barta Ödön, Kállay Lipót, Rákosi Viktor, Szalmáry Mór, Hentaller Lajos és Benedek János kapták kézhez. A képviselők fél nyolc órára megjelentek a pártkör helyiségeiben és legott tanácskozásra vonultak vissza.

A tanácskozást Tóth János nyitotta meg s miután megindokolta, hogy miért tartotta szükségesnek a párttagok sürgős egybeállítását, kifejtette véleményét a helyzetről. A chlopy-i hadiparancsot veszedelmesnek, súlyosan sérelmesnek tartja az alkotmányra nézve s éppen azért erőlyes akció szükségét látja elene. A király a hadiparancsban szembeállította a nemzettel a hadsereget s ezzel megakadályozta a békés kibontakozást. A Reichs-

rathot e hó 23-ára hívták össze, szükséges tehát, hogy a függetlenségi párt is megmozduljon. Kéri a párttagokat, hogy előterjesztéséhez szóljanak hozzá.

Barla Ödön nyitotta meg a vitát s magvas beszédben fejtegette a hadparancs politikai és államjogi jelentőségét. Sűrű helyesléssel kísért fejtegetéseinek hatása alatt, jutott az értekezlet arra az elhatározásra, hogy most már ki kell lépni a passzivitásból és sürgősen egybe kell hívni az országgyűlést.

Ezután Szatmáry Mór, Benedek János, Hentaller Lajos, Kállay Lipót s Rákosi Viktor fejtették ki nézetüket s végül a következő jelentést adták ki:

A válság tartama alatt egész halmaza gyűlt össze azoknak a sérelmeknek, melyek okul szolgálhattak volna arra, hogy az elnapolt országgyűlés egybehívassék. Az erre vonatkozó kívánság a függetlenségi és 48-as párt körében is nem egyszer fölhangozott, de minden ilyen alkalommal a párt egyértelműen követve higgadt megfontolásából eredő azt a fölfogását, hogy sem a válság megoldását zavarni nem akarja, sem pedig arra a vádra, mintha a válság békés megoldását meggátolni igyekeznék, ürügyet nem szolgált. Így történhetett, hogy az ugynevezett ex-lux-kormányzás dacára az országgyűlés mai napig szünetelt s az ellenzék részéről nem történt lépés, hogy ez a szünet megszakítsassék.

A mai napon nyilvánosságra jutott hadparancs kimerítette a várakozók türelmét s a függetlenségi és 48-as Kossuth-párt Budapestben időző tagjai a magyar alkotmányt mélyen érintő e hadparancs alkalmából sürgősen összegyűlvén a pártkör helyiségében, ott tüzetes eszmecsere után, egyértelműen elhatározták, hogy a házszabályok 251. §-ában körülírt jogukat gyakorolják, a képviselőház sürgős egybehívását kérve, de az erre vonatkozó kérvény beadásával Kossuth Ferenc hazaérkezéséig várnak. Kossuth Ferencet erről legott értesítették. Elhatározták még, hogy odahatnak, hogy a Ház legkésőbb e hó 23-án megkezdje üléseit.

Ezzel összefügg a pártelnökségnek az az intézkedése, hogy a párt összes tagjait Budapestben való sürgős megjelenésre hívja fel, mert a képviselőház összehívását megelőzőleg pártértekezlet lesz.

A párt egyes vidéken tartozkodó tagjaihoz még az est folyamán a következő sürgős értesítést küldte ki a párttitkárság:

A függetlenségi és 48-as párt elnöksége kéri a párt tagjait, hogy már hétfőn lehetőleg teljes számban tartózkodjanak a fővárosban.

Kossuth Ferenc, aki ez idő szerint Solton tartózkodik, már holnap hazatér. Kossuthnak az volt a terve, hogy résztvevő a sátoralja-új helyi Rákóczi-ünnepen, de a hadparancs folytán előállott helyzet miatt egyenesen Budapestre jön.

Az országgyűlési néppárt ma szintén értekezletet tartott a hadparancs folytán előállott helyzet megbeszélése dolgában. A néppárt egyelőre nem foglal állást ebben a kérdésben, de a párttagok is alkotmányértést látnak a dologban s úgy látják, hogy az erőszakos kormányzás érája újra fenyeget, emellett gróf Zichy Jánosnak a képviselőházban tett nyilatkozatához ragaszkodva, ok is a legértekezőbb akció helyett.

A képviselőház sürgős összehívását elengedhetetlennek tartják.

Lángoszlopok, melyek ostromlott várakból csapnak fel, azt az ijedséget jelzik, mely az értekezlet megszállta. Szok a nagyhatalomsággal kibocsájtott pártkommunikék, melyek ma este a pártkörökből az országba mentek, mutatják legjobban azt a megdöbbentést, mely a pártokat elfogta.

A szabadelvűpártból a Politikai Értesítő a következőket hirdeti:

A szabadelvű pártkörben ma a hadparancs következtében beállott hangulat és az ezzel megváltozott helyzet érthető izgalmat keltett és a párt tagjai szinte egyhangulag arra az álláspontra helyezkedtek, hogy a pártértekezlet összehívását most már nem lehet halasztani s azért ívet is köröztek, amire a párt jelenlévő tagja majdnem valamennyien aláírtak. Érdekes, hogy az ívet Ioánka Oszkár és Kubinyi Géza, tehát a két ellenlétes árnnyalt levezetőtől több képviselő vezeték be nevük aláírásával. A körözött ívek szerint a párt elnöksége fel-

hívatik, hogy hétfőre hívja össze a párt tagjait. Ilyformán az értekezlet valószínűleg kedden lesz. — Gróf Khuen-Héderváry miniszterelnök este nyolc órakor érkezett a pártkörbe s mindent elkövetett, hogy nyugalomra és türelmre bírja a párt tagjait. Azok, akik a miniszterelnökhöz közel állanak, azt hiszik, hogy a miniszterelnök mostani bécsi tartózkodását fel fogja használni arra, hogy az igazolt hangulat ellensúlyozásul, mely a hadparancs következtében — bizonyos feltevések alapján — támadt, a nemzetet megnyugtató és kielégítő intézkedéseket eszközöljön ki ő felségénél.

Hogy a Politikai Értesítő hogyan képzeli azt, hogy az igazalmak bizonyos félreértések alapján támadtak, az a világ végéig titok fog maradni. Hogy pedig a Politikai Értesítő valami megnyugtató és kielégítő intézkedés kieszközölését reméli Khuen-Hédervárytól, az már a komikum határát érinti. Meg lesz leve a Politikai Értesítő, hogy milyen megnyugtató és kielégítő intézkedést eszközöl ki Khuen-Héderváry! De az egész országban csak ő egymaga lesz meglepve.

Khuen Bécsben.

Gróf Khuen-Héderváry Károly miniszterelnök ma este Bécsbe utazott, hogy jelen legyen a német császár látogatása alkalmából rendezendő ünnepségeken.

A miniszterelnök hétfőn érkezik vissza Budapestre.

A Reichsrath összehívása.

Bécsi telegramm szerint ő felsége a következő kézirattal hívja össze a Reichsrathot:

Kedves dr. Koerber!

Indittatva érzem magamat, hogy a Reichsrath tevékenységének újból való felvétele véget 1903. szeptember 23-ára egybehívjam s megbízom önt az idevonatkozó további intézkedések megtételére.

Chlopy, 1903. szeptember 17.

FERENC JÓZSEF s. k.

Koerber s. k.

Magyar politikai körök értesülése szerint a 23-án összeülő Reichsrath — természetesen a kellő magyarelles kirohanásokkal fűszerezve — meg fogja szavazni a rendes ujoncjutalékot s így odaát az ujoncok október elsőjén berukkolhatnak, a kiszolgált katonák pedig idejében hazamehetnek. Ezzel a hadseregben fenyegető elégtelenséget is kizárólag a magyar katonákra lokalizálják, ami Ausztria legújabb sakkhuzása a magyar nemzet küzdelmével szemben.

A magyar ellenzék, mely a parlament sürgős összehívását most már nem halasztja, még a Reichsrath ülése előtt szóvá fogja tenni a képviselőházban ezt az ügyet is.

A Reichsrath összehívásának előzményeiről a következő értesülésünk van:

Koerbernek erős hercai voltak a hadügyminiszterrel, míg a Reichsrath összehívására vonatkozó császári pátentet kieszközölte. A hadvezetéség ugyanis éppen a hadsereg „egysége” szempontjából ragaszkodott ahhoz, hogy az ujoncozás és a besorozott ujoncok behívása Magyarországon és Ausztriában egyformán történjék és abban, hogy most Ausztriában bevonulnak az ujoncok, holott Magyarországon nem, az első lépést látja a hadsereg kettészakadására. Ország-világ előtt dokumentálva van ezáltal, hogy itt nem egy, hanem két hadsereg van. Ez az, amittől fázott a hadvezetéség és a közvélemény rendkívül erős nyomásra volt szükség, hogy a Reichsrath egybehívásába és az ujonctörvény megváltoztatásába beleegyezék.

Mint Bécsből telegrafálják, a reichsrathi centrum mai ülésében ama nézetnek adtak kifejezést, hogy a Reichsrath összehívása által sikerülni fog orvoslást találni ama megterhelés ellen, amely a lakosságra a harmadévesek visszatartása által nehezedik. Továbbá annak a reménynek adnak kifejezést, hogy a magyar válság megoldásánál a magyaroknak egyoldalú nemzeti engedményeket tenni nem fognak. Mialatt az ülés folyt, megérkezett a hadparancs megjelenésének híre, mire az ülést azonnal félbeszakították.

Virtüismus az ex-terben.

Nyíregyházáról táviratozzák: Szabolcsvármegye igazoló-választmánya megtagadta a legtöbb adót fizetők névjegyzékének összeállítását és erről a megyei közgyűlésnek jelentést tesz.

A hatás Bécsben.

A hadparancsot a bécsi lapok különkiadásban futatták a város lakosságát. Szakad esőben futottak végig az utcákon az újságosztogató rikkancsok. A bécsi szerkesztőségek örömet akartak szerzeni olvasóiknak és ezáltal ingyen osztogatták különkiadásait. És ime a testvéri érzésektől áthatott bécsiek lelkendezve kapkodtak el a lappeldányokat, derűs meglepedéssel olvasták az örömhírt, mely, amint mondták, végre megtanítja a „betyar” magyarokat arra, hogy a császárral nem lehet játszani. Sűrűn hangzottak az ilyen megjegyzések.

— Lecke a betyároknak!

— Végre megmutatta a császár, hogy mihozánk huz!

Bécs tehát ujjongott ma. Vidám, széles jókedvét nem zavarta meg az ési ósz sem. De azért aggodalmaskodtak egy kissé. Már délután két órakor egyre a telefonnál foglalatoskodtak s azt kérdezték, hogy Budapestben nincsenek-e még barrikádok s hogy nem tört-e ki a forradalom. És ahig tudták megérteni, hogy a magyar tóváros a törvény korlátai közt igazának méltóságos kiküzdése közben, nem is gondol arra, hogy a bécsieket irgató spektakulumokhoz segítse.

A hadparancs jelentőségét egyébként úgy iparkodnak magyarázni az osztrák politika hivatalos jelmagyarázó, hogy ebben a hadparancsban semmi különös nincsen. A legfőbb hadur — úgy mondják — régi szokását gyakorolta, amikor a hadgyakorlatok lezárásával hadparancsot bocsátott ki. Legteljebb — folytatják tovább — a hadparancs záró soráiban van némi jelentőségjelzés. Ezek a záró sorok arra számítják, hogy a hadsereget, amelyben mélyreható zavargások jelei mutatkoztak, megnyugtassák. Jót értesült helyen úgy vélik, hogy a császári parancs nem alkalmas a válság elodázására, de nem is arra való, hogy a magyar válság megoldását megelőzze. Szó sem lehet arról, mintha a hadparancs azt jelentené, hogy a már kilátásba helyezett katonai engedmények visszavonatnának; ellenkezőleg, a hadparancs utmutatás arra, hogy egy egyszerű program alapján lehetségesnek látszik a katonai kérdések megoldása. haosak ez a program a hadsereg egységének közösségének és a korona magyarázata szerinti felségjogoknak megfelel, mely utóbbiakról egyébként a császári hadparancs világos körvonalakban meg is emlékezik. Nem titkolható azonban, hogy a parancs a sajtóban valamint a függetlenségi párt körében igen nagy mozgalmat fog előidézni.

A bécsi haruspexeknek nincs igazuk. Nemcsak a függetlenségi párt körében! Az egész magyar nemzet egységes táborba fog tömörülni az osztrák tanácsok sugallta vakmerő támadással szemben. Hisz az osztrák lapok egymélyükében már ma elismerik, hogy a hadparancs alkotmányos konfliktust okoz s hogy az nem egyéb, mint a korona és nemzetközi nyílt konfliktus proklamálása.

Az osztrák politikai pártok közül a katolikus centrum-párt az egyetlen, amely máris állást foglalt a hadparancs kérdésében. A klub, mint bécsi tudósítók jelenti a következő kommuniké adta ki:

Nagy meglepedéssel fogadjuk, hogy a Reichsrath a február havában megszavazott ujoncjavaslat módosítását előlából cseszül, do egyben sajnálkozásunkat fejezzük ki, hogy ezt az egyedül helyes utat csak most választották. A katolikus centrum a leghatározottabban követeli az osztrák-magyar monarchia nagy hatalmi állásának megővését s tiltakozik minden engedmény ellen, amely a hadsereg egységét most vagy a jövőben veszélyeztetné. Minden egyoldalú engedmény, melyet Magyarország kapna, szükségképpen hasonló törekvéseket idézne elő a nemzetiségek részéről is. Oszinte örömmel fogadjuk ő felsége hadparancsát s kívánjuk, hogy az őszbiratalom (!) s a birodalom mindkét államának érdekében a gazdasági és a politikai közöség fennmaradjon, mindenesetre a jogok és a terhek méltányos felosztása mellett.

Soproni cáfolatok.

Ma két cáfolatot kaptunk a Sopronban élő ordult katonai zavargások ügyében. Az első cáfolatot a soproni függetlenségi párt elnöksége küldi s ez még az első zavargásra vonatkozik. Ez a cáfolat így hangzik:

A soproni függetlenségi pártelnökség a hírlapok teves híreivel szemben kijelenti, hogy a ma vasárnap tartott népgyűlésen egyetlenegy határozatban egyen sem volt és hogy Sopron városában a népgyűlésre következett estén történt tüntetés nem eredt a népgyűlésből; a két közötti összefüggés nincsen. Ugyanis a népgyűlés este fél 6 órakor a legnagyobb rendben feloszlott s mire a pártelnökség tagjai az üvegcsarokból az utcai ebédőbe értek, akkor már az utcán a rendes járó-keiőkön kívül más nem volt.

Ezt bizonyíthatja *Eszt* rendőrbiztos és a lakása ablakánál állott dr. *Szilvassy* Márton ur. Né-hány perccel 6 óra előtt *Berez*, dr. *Kovács* Bella és *Démy* Sándor együttesen utolsóul hagyták el a Pannóniát s akkor tüntetésnek vagy tüntetőnek nyoma sem volt. A nevezettek közül Bella 4/7 órákor vasuton Balfra, *Berez* és dr. *Kovács* pedig a löwenkerti nvaralókba mentek és a később történt tüntetésről csak másnap értesültek.

A soproni függetlenségi és 48-as párt elnöksége nevében:

Berez Abel.

A második cáfólatot a *Budapesti Tudósító* utján kapjuk s ez így szól:

A bécsi lapok tegnapi est kiadásából budapesti lapokba került ama hír, mely szerint Sopronban a honvédkatonák közt tegnapi valóságos zendülés történt volna ki és nagyarányú letartóztatás vált volna szükségessé mint a honvédelmi minisztériumhoz érkezett hivatalos jelentések igazolják, *elejétől végig teljesen alaptalan koholmányok.*

A dírgált horvátok.

A minap már rámutattunk, hogy a horvátok már kaptak direktívát, hogyan és miben kellőenkedhetnek a magyaroknak. A mi nemzeti küzdelemünkhöz nekik kell a paródiát csinálniok. Ma erre vonatkozólag még a következőket jelentik *Esze*kről:

Ugy látszik, hogy az ellenzék az új kormányt ki akarja használni Horvátországnak, hogy a tavasszal eltitott népgyűléseket a *pénzügyi önállóság* érdekében ezuttal inszenálja. A mozgalm élén a valpói gróf *Norman* Rudolf igazgatója, dr. *Neumann* eszéki ügyvéd áll. Jövő vasárnap *Völp*óban hatóságilag engedélyezett népgyűlés lesz, mely elé hír szerint a pénzügyi önállóságot, a sajtó- és gyűlékezési szabadságot, az általános és közvetlen választási jogot és végül a *harmadéves katonák* visszatartását illető határozatokat fognak előterjeszteni. Hír szerint hasonló gyűléseket egész *Horvátországban* fognak tartani.

A bécsi sajtó.

A bécsi sajtó első véleménye az volt, hogy a telefonhoz kell szaladni és megkérdezni a hadparancsokat, állítják-e már a barrikádokat? Azonfelül külön kiadásokat adtak a hadparancsokkal, mely persze fölöttébb tetszik a bécsi népnek. De különben is a bécsi estilapok kivétel nélkül a hadparancsról vezéreklik. Valamennyi cikk kiemeli a hadparancs erőly hangját és hozzátesszik, amit mi is gondolunk, hogy a *Reichsrathot* csak a hadparancsra való tekintettel lehetett összehívni, mert a hadparancs a kormány által kívánt értelemben fog a *Reichsrath* ülésére befolyást gyakorolni. A bécsi lapok egyuttal arra is rámutatnak, hogy a hadparancs, tekintettel arra, hogy a német császár holnap *érkezik Bécsbe*, különös politikai jelentőséget nyer és éppen ez volt a főoka annak, hogy a hadparancsot ma tették közzé, hogy ebben a pillanatban, amikor az uralkodó a leghatalmasabb szövetségesét várja, a monárkia egységét és nagyhatalmi állását hangsúlyozza.

Jegyezzük meg itt zárójelek között, hogy ezen az argumentáción valaki nagyon józúfen fog nevetni. Az a valaki: *II. Vilmos német császár lesz*, aki hat évvel ezelőtt a budai várban így beszélt ugyanazokról a magyarokról:

Vonzalmas érdeklődéssel kísérjük odahaza a lovagias magyar nép történetét, amelynek hazaszeretete közmondásossá vált, amely küzdelmes múltjában nem habozott, életét és vérét áldozni a kereszt védelmére. Olyan nevet, mint *Zrinyi* és *Sziget*, ma is megdobogtatják minden német ifjunak szívét. Vonzalmas *bámulat*al kísértük az ezredéves születésnap ünnepét, amelyet a *hő magyar nép, szerett királya köré gyűlekezve*, meglepő nagyserűséggel ünnepelt. A büszke műemlékek tanúságot tesznek művészetéről, míg a *Vaskapu* bilincseinek szétterése új utakat nyitott a kereskedelemnek és forgalomnak, s *Magyarországot* besorozta *egyenlő joggal a nagy kultúr-népek közé*. De ami rám *Magyarországon* való tartózkodásom, kivált pedig budapesti fogadtatásom alatt a legmelyebb hatást tette: az a *magyarnak lelkes odaadása felségedt femkölt személye iránt*. De nemcsak itt, hanem Európában s különösen az én népemben is ugyane lelkesséds lángol felségedt, amelynek én is részesül bátorokodom magamat vallani, amidőn fiu módjára atyai barikótként tekintek föl felségedre. Hála felséged bölcsességének, népeink üdvére kötött szövetségünk szilárdul áll és fölbontatlanul s régóta őrzi és ezentul

is őrzeni fogja Európa békéjét. A *felsőgedt* való lelkes odaadása, bizonyos vagyok benne, ma is úgy lobog *Árpád fainak szivében*, mint hajdanában, amikor *felsőgedt nagy ősanija jelé kiáltották: Moriamur pro rege nostro!* Ezeket az érzelmeket kifejezve, mindazt, amit mi felségedt érezünk, gondolunk és kérünk, abban a kiáltásban foglaljuk össze, amelyet minden magyar ember utolsó lehelletig hangoztat: *Éljen a király!*

Hát csak úgy képzeljük, hogy a német császár, aki így beszélt a magyarokról s aki most is magyar földről megy Bécsbe: mulatságnak fogja találni a bécsi sajtó furcsa argumentációját.

Az egyes lapok véleményeit itt csoportosítjuk:

Fremdenblatt: Mély megindulással fogják a birodalom népei ezeket a szavakat tudomásul venni, mely megindulással és egyértelmű helyesléssel, mert súlyos és aggasztó gondoktól könnyebűl meg most mindazoknak a szive, kik eddig a hadsereg egységét és a monárkia diésőségét és nagyhatalmi állását féltve, panaszokdtak. Császári hadparancs ezt az intézményt, mely a birodalomnak minden zavarban és veszedelemben szilárd támaszát képezte és a jövőben is képezni fogja, véglegesen biztosítja. A legfelsőbb hadur adja tudtára csapatainak, hogy a hadsereg egy és szervezete egységes marad. Az állam legfőbb instanciája szólalt meg, az az instancia, mely magasan áll az összes pártok felett és mely magát a birodalmat inkarnálja. A mai naptól fogva a birodalom legvitalisabb érdekeit illetőleg nincs többé kishitűség. A jövőbeli politikai fejlődést illetőleg megváltoztatatlan alapot a birodalom mindkét fele részére állandó előfeltételek teremtetek és remélhető, hogy ez *Magyarországon* is a békülékenység és józanság szellemét fogja diadalra segíteni. Ausztriában a legmagasabb hadparancs a megnyugvás és megkönnyebbülés érzését fogja előidézni. A birodalom egységét és jóvőjét illetőleg táplált gondok meg fognak szűnni és nyilván ez az oka annak is, hogy az osztrák kormány a *Reichsrathot* most összehívta.

Neues Wiener Abendblatt: Hadparancsot eddig kizárólag katonai szolgálati ügyekben böcsjtöttak ki. A legfelsőbb hadur kinyilatkoztatására olyan alkalomból, mint a mostani, eddig még sohasem került a sor, de most megtörtént. Ebben a hadparancsban erős reflexe érezhető azoknak az eseményeknek, melyek a birodalom mindkét felében, valamint a monárkia közösségének talaján lefolytak és azt a benyomást kelti, hogy a legfelsőbb hadur katonáinak minden kételyt elnyomni és lehetetlenné akart tenni arra nézve, hogy ő benne bármi csekély hajlam is volna arra nézve, hogy a hadsereg egységét és közösségét egyoldalú politikai és nemzetiiségi törekvésnek feldolozza. E szavak hatását, melyek nem úgy hangzanak, mint egy hadparancs, hanem mint a *hadsereghez intézett trónbeszéd*, nem kisebbítheti meg az a kijelentés, hogy az egység és őszhang szelleme a nemzeti sajtáságot megtűri. E kinyilatkoztatás rendkívüliséget és szokatlansága hatását fokozza és valósággal programmszerű jelentőségre emeli.

Neue Freie Presse. A hadparancsban legfontosabb politikai kijelentését látja a koronának, melyet a magyar válság kezdete óta tett. A császár álláspontját a hadsereget illetőleg táplált nemzeti követelésekkel szemben tisztán körvonalozó manifestum a magyar ellenzéknek és ezenfelül az összes többi pártoknak szól, melyek a hadsereg egységét építétek nemzetiiségi emeltyük alkalmazásával megrendíteni törekszenek.

Wiener Allgemeine Zeitung: Emlékeztet arra, hogy ő felsége a *zde-afférek* idején *Stransky*nak azt mondotta:

— *Hadseregemen nem tőrök semmi változtatást!*

Nem véletlenség, hogy a hadparancs egy nappal a szövetséges hatalom uralkodójának, *Vilmos császárnak* megérkezése előtt s közvetlenül a *Reichsrath* megnyitának küszöbén jelent meg.

Reichswahr: A sötétség eloszlott, mint vakító villám, sugárt áraszt a hadparancs a bonyolódott és válságos helyzetet. Egyszerre világosan látnak ismét. A döntő szó elhangzott s a magyar optimisták, akik alapvető változásokat vártak, immár bolátják, hogy hasztalan táplálnak ilyen vérmes reményeket.

Deutsches Volksblatt: A legfőbb hadur szava egyszerűben vézet fog vetni minden jogtalan követelődésnek. A hadparancs a legnagyobb határozottsággal ismétli, amit régen tudott mindenki, hogy a korona nem tűri, hogy a közös hadsereg intézményét csak érintsék is. Ez a hadparancs utmutatás az összes birodalmi tanácsnak, *Magyarországon* pedig a kibontakozás iránytűje.

Képviselők véleménye.

A hadparancs kérdésében tudósítónknak alkalma volt több ellenzéki képviselő véleményét meghallgatni. Ezeket a véleményeket a következőkben közöljük:

Eötvös Károly:

A legridegebb önkényi hangja nyilvánul a hadparancsban. A hadsereget úgy tünteti föl, mint az uralkodó magántulajdonát. *Magyarországról* és *Ausztriáról* egyáltalán nem emlékezik, pedig e két állam közös hadserege lenne a hadsereg.

Különösen feltűnő ez *Magyarországra* nézve, ahol a nemzet legeminensebb alkotmányi joga az ujonok megajánlása s az ujoncajánlás föltételeinek megszabása.

Megfoghatatlan azok rövid elméje, kik az uralkodót rávéttek, hogy e szavakat ejtse ki a száján: „sohase fogom ezt vagy azt megtenni, vagy megengedni.” Ehhez az orosz cárnak s a török szultánnak sincs joga és hatalma. Nemzetünk vágya és törekvése rájuk nézve is irányadó.

Legszomorubb és legveszélyesebb példa, hogy a hadparancs a politikázást beleszívi a hadseregbe s egyenesen föhívja a katonaságot, hogy bíralatot mondjon a törvényhozás föött. Ez pronunciamento jellegű. Eppen olyan, mintha az országgyűlés hívná fel a katonaságot, hogy bíralja meg az uralkodó eljárását.

A hadparancs csak törzsekről és fajokról beszél s nem vesz tudomást államilag és történelmileg alakult nemzetekről.

A hadparancs éle kétségtelenül *Magyarország* ellen irányul s megnehezíti a gyors kibontakozást.

Nem hiszem, hogy az ellenzék most már leszerelhetne. Ha teljes nyugalom volna is, ily hadparancs után a hazafias pártok fokozottabb köteleességérzettel őrzenék a nemzeti jogokat. Ily hadparancs maga is képes válságot előidézni föl.

Ugron Gábor:

Az első érzésem az volt, hogy a hadparancs apokrif. Mert alkotmányos király ilyen okmány alá az aláírását nem teheti. Mikor aztán meggyőztek felőle, hogy a hadparancs csakugyan hadparancs, akkor azon tűnődtem, hogy *miétele* szerencsétlen flúds ahhatta a *fejedelemnek* ezt a képtelen tanácsot? Hiszen itt *Magyarországról* úgy beszélnek, mint holmi apró nemzetiségről, a magyar államot beleolvastják az összbírodalomba, az országgyűlés akaratanak nekiszegzik a hadsereg fegyvereit. E képtelenségek láttára megint az az érzés támadt bennem, hogy valamiféle hadparancs megjelenhetett ugyan, de a tartalma *eltorzulva* érkezett ide. Ki is tudná a magyar királyról feltenni, hogy eltűrné a legfőbb hadurnak ilyen viselkedését! Még gondolatnak is abszurd, hogy a törvényhozásnak egyik tényezője egy lélegzétvételre leszója és megfenyegesse a törvényhozás másik tényezőjét. Amennyiben a hadparancs szövege csakugyan hűen érkezett volna ide, a helyzet természetesen nagyon komolylyá alakul. Konfliktus ez a nemzet és a korona között. Az országgyűlés tartozik megvédeni jogait és méltóságát mindenkiel szemben, a törvényhozás másik faktorával szemben is. A födölgy most a nyugalom. E fegyvercsörtéssel szemben semmi zajos tüntetésnek, semmi lórmás izgalomnak helye nincs. Majd elvégzi az országgyűlés az alkotmányos porondon a maga dolgát a legfőbb hadurral. A nemzet bizalommal és biggadtan várhatja képviselétének fellépését. Ott persze a *felelősség* legszigorubb mértékét fogjuk alkalmazni mindazok ellen, akik e fordulat előidözésén közreműködtek.

Polónyi Géza:

Az első dolog, amire én a nemzetet e pillanatban figyelmeztetni akarom, az, hogy viselkedjék nyugodtan. Aki nem akar áralást elkövetni, az ne mozduljon s főleg tartózkodni kell mindenféle tüntetéstől. Az országgyűlést összehívjuk. Nyugalommal, méltósággal, törvénykönyvvel a kezünkben állunk a törvényhozás és a világ elé.

A legbiztatóbb reménységem van arra, hogy az egész ország egy zászló alá fog sorakozni, hogy az alkotmányt a katonai abszolutizmus és államcsiny ellenében megvédelmezzék. A hadparancs

példa nélkül álló világtörténelmi esemény. Nincs rá példa a világtörténetben, hogy béke idején egy alkotmányos vagy legalkotmányosabb király a haduri becsületszót korlátul állítsa a törvényhozás akaratának érvényesülésébe. Nincs rá példa, hogy egy király azon nemzetet, melyre uralkodása támaszkodik, néptörzsné devalválja. Arra sincs példa, hogy csak a király ne tudja azt, hogy az általa szentesített 1867: 12. törvényeik, melyet esküje is fedez, nem ismer sem közös, sem egységes hadsereget, hanem ismer közös védelmet s a magyar hadseregben, mint az egész hadsereg kiegészítő részében egységes vezérletet, vezénlyet és belsejvezetést.

Maga a királyi hadiparancs egyébként vizsgálati jelenség. Bizonyíték arra, hogy a kihallgatások során egy államférfi sem találkozott, aki a nemzeti követelések teljesítése nélkül kormányalakításra vállalkozott volna. Bizonyíték arra is, hogy az eredetileg tervezett királyi manifestum, mely csak miniszteri ellenjegyzéssel jelenhetett volna meg, nem talált olyan férfit, aki felelősséget vállalt volna érte. Ez a magyarázata, hogy a király Galiciából ellenjegyzést nem igénylő hadiparancsot adott ki.

Sajnálatos jelenség és ezért nagy felelősség terheli a király tanácsadóit, hogy ugyanaz a király, aki a budapesti kihallgatások alatt több ízben tiltakozott azon fölfogás ellen, mintha ő akár osztrák kormányköröknek, akár katonai köröknek, akár más magasabb köröknek befolyása alatt állana, most egy oly hadiparancsot bocsátott ki, amely minden szavában elárulja a katonai körök befolyását.

Legjobb véleményemmel vagyok a nemzet jövődjéről, de magyaroknak kell lenniük és össze kell tartanunk.

Báró Kaas Ivor:

Egyéni véleményt mondhatok csak. A néppárt az alkotmányosság teréről le nem tévedhet s semmi olyan rezsimet nem fog támogatni, amely törvénytelen eszközökkel törvénytelen célokat követ s nemzetellenes politikát folytat; a hadiparancsot, melyet sem tartalmánál sem alakjánál fogva alkotmányosnak el nem ismerhetek, annak kibocsátását végzetes hibának tartom, melyet azon befolyásoknak tulajdonítok, melyeket a királyra a hadsereg vezetői köréből a külügyminiszter és az osztrák miniszterek gyakoroltak. A magyar államférfiak, akiket a király meghívatott, nem tudtak oly kibontakozást tanácsolni, mely megfelelt volna az ő fölfogásának, mely elsősorban a felségjogoknak saját értelmezését, a hadseregnek szellemét és az osztrák kormány politikáját szolgálta volna. Ezen tanácsosok egy része a korona fölfogásával ellenkező álláspontot foglalt el, másik része pedig nem birt annyi bátorsággal, hogy a korona intencióinak a katonai kérdésekben föltétlenül keresztülvitelére vállalkozott volna. Azért arra az elhatározásra jutott, hogy a magyar álláspont teljes mellőzésével, oly tényleges állapotot teremtsen, mely a magyar országgyűlést és a magyar államférfiakat kényszerhelyzetbe szorítsa. Ezt Budapesten megselekedni nem óhajtván, Galiciából intézte a hadsereghez a magyar törvényhozás sértő mellőzésével, a hadiparancsot. Tette megfontolt szándékkal, meghitt osztrák tanácsosok intenciói szerint. Bizonyítja ezt: az osztrák tartománygyűléseknek magatartása, Lueger beszéde, Koerber beszélgetése és a Reichsrath összehívása. Mindez mozgósítása az osztrák politikai köröknek és hadseregnek a magyar nemzet törekvéseivel szemben és kétségkívül azon elhatározással, hogy a magyar törvényhozás ellentállását megtörje. A korona meg kívánta előzni e hadiparancsral a német császár Bécsbe érkezését vagy azért, hogy a német nyelv mellett való állásfoglalását az osztrák németek ne II. Vilmos befolyásának tulajdonítsák, vagy azért, hogy II. Vilmos, ha esetleg a hadsereg kérdésében a magyar fölfogáshoz hajolna, ezt meg ne tehesse, nehogy ezzel Magyarországon újabb rokonszenveket keltsen személye és politikája iránt. Ami a hadiparancs következményeit illeti, azokra nézve tévesen számítottak, akik kieszközölték. Ha Magyarországon forradalmaktól tartottak vagy zendülést kívántak felidézni, abban megselekedtek, mert a magyar nemzet, alkotmá-

nyának védsáncai közt nyugodt rezisztenciát fog kifejteni, és újoncmegajánlái és költségtérítési jogaitól a magyar képviselőház semmiféle katonai presszióval eltántorítható nem lesz. Nem hiszem, hogy ennek a politikának, bárminő erőszakkal és vesztegetésekkel az országgyűlést hozhasson létre bárki, melyt ezt az alkotmányellenes politikát a nemzet nevében lehetővé tegye. Kételkedem abban, hogy akadjon oly kormány, legyen bár Tisza István annak vezérlelő szelleme, aki azt keresztülvinni képes volna. Ellenben hiszem, hogy olyan zavar fog bekövetkezni a törvényhozás és kormányzás terén, mely katonailag, pénzügyileg és gazdaságilag a katonai abszolútizmusnak kísérletét tarthatatlannak fogja bebizonyítani.

Rákosi Viktor:

A hadiparancs: *katonai forradalom in optima forma*. A király a katonaság élén tiltakozik az ellen, hogy a nemzet akarát a parlamentben megnyilatkozzék. A dolog világos alkotmányvétség. Nyolc hónapig volt alkalmá a koronának tudomást venni a helyzetről és a nemzet óhajtsairól. Még a szabadelvű párt vezérférfiai is megmondták világosan. Ugy látszik azonban, hogy ennek nem volt súlya, de mihelyt a Landtagok kezdtek megnyilatkozni, legott szükségét látták annak, hogy Ausztriát megnyugtassák, míg a forrongó Magyarország lecsillapítását egy jó szóval sem kísérelték meg. A korona tehát belevitte a politikát a kaszányába. A király más alkalmakkor legfelsőbb kéziratot szokott intézni a nemzethez. A legfelsőbb kéziratot azonban ellenjegyezni is kell. Ugy látszik ilyen tartalmú királyi kézirat ellenjegyzésére nem akadt magyar ember.

A függetlenségi párt összehívja az országgyűlést, ahol mint alkotmányvétséget fogja elbírálni a hadiparancsot. Mondhatom, hogy a magam kerületében és az ország sok más kerületében tett utazásaim arra a tapasztalatra vittek, hogy az első jelle az egész országban beszűntetik az adófizetést. Katonát és pénzt tehát nem kap a kormányzat Magyarországon.

Még csak azt akarom hangsúlyozni, hogy a politikát nem az ellenzék vitte be a kaszányába.

BELFÖLD

Az államvasutak fölöslege. A magyar királyi államvasutak igazgatósága e hó 4-én kétmillió koronát szállított be pénztári fölöslegeiből a magyar királyi központi állampénztárra. A talyó évi beszállítás összege ezzel 21 és fél millió koronára emelkedett.

A kivándorlási hajójáratok megkezdése.

Budapest, szeptember 17.

A hazai és a külföldi sajtóban elszórtan megjelent tudósítások egy Fiumét és az egész országot nagyon közölről érdeklő eseményről beszélnek, amely értesülésünk szerint is már legközelebb meg fog valósulni. Arról van ugyanis szó, hogy a Liverpoolban székelő *Cunard Line* társulat, amely nemcsak Angliának, de a világnak egyik legtekintélyesebb tengerhajós vállalata, Európa és Észak-Amerika közt forgalmába ezentul a fiemei kikötőt is bevonja és járatait már november elején meg is fogja kezdeni.

Ennek az eseménynek kiváló fontosságát alig kell bizonyítani. A kivándorlás, sajnos, sokkal nagyobb méreteket öltött, hogyssem elnyomni vagy előtte szemet hunyni lehetett volna. A — fájdalom — egyre terjedő gazdasági pangás és a vele járó munkahiány a munkásokok ezreit kergeti az idegen, ismeretlen földre, amelytől munkát, boldogulást és vagyonszerzést remélnek. A tapasztalás azt igazolta, hogy a kivándorlás számtalan kára mellett gazdaságilag mégsem oly káros az eredmény, mint amilyenek első pillanatra látszik, mert éppen a kivándorlás látától leginkább inffiált országrészekon a föld értéke egyre nagyobbodik, a kis falusi posták pénzforgalma eddig ismeretlen arányokat öltött s a kivándorolt munkások igen nagy része néhány évi amerikai tartózkodás után visszatér az elhagyott hazába.

Igaz, hogy ez a legjobbkir eset és mindenkire nem alkalmazható. Az új világban remélt és

sokszor hiában keresett jobb jövő csábító képe igen sok munkaerőt von el az országtól és sok szerencsétlen áldozat vagy kint marad családostul együtt leg többnyire nyomorban és keserőn kiábrándulva, vagy hajótöröttként vergődik haza. A mozgalom azonban évek óta tart, állandóan terjed, elnyomására minden közigazgatási és rendőri intézkedés hiábavalónak bizonyult, úgy, hogy maga az állam látott hozzá, hogy a fel nem tartóztatható áradatot Fiume felé irányítva ezzel bizonyos ellenőrző felügyeletet, bizonyos gondoskodást gyakorolhasson a kivándorlókon. Az államot e törekvésében a humanitárius és szorosan vett állami érdekeken felül bizonyára az a szempont is vezette, hogy azt az igen jelentékeny jövedelmet, amelyet a magyar kivándorlás révén eddig ugyszólván kizárólag német és hollandiai kikötők nyeltek el, Fiume számára tartsák vissza, amelynek kikötője e révén élénkebbé, a forgalom pedig nagyobbá válik.

Tudjuk, hogy így keletkezett a kivándorlásról szóló törvény, melynek az a rendelkezése, hogy a fel nem tartóztatható kivándorlás Fiumén át mintegy állami ellenőrzés, gondoskodás alatt legyen lebonyolítható, hogy a kivándorlókat a német és holland kikötők kapzsi kizsákmányolásától meneküljenek, hogy lehetőleg olcsón és emberhez méltó ellátással juthassanak arra a földre, amelytől jobb munkaviszonyokat remélnek s ugyancsak az állam terjeszti ki figyelmeztetést arra is, hogy onnan az ősi rögökhez minél könnyebben hazatérhessenek. Ily körülmények között éppen kapóra jön a *Cunard Line* nek az az elhatározása, hogy Fiume és Észak-Amerika közt közvetlen forgalmat léptet életbe.

Fiume távol esik azoktól a tengeri utvonalaktól, amelyek a nagy világforgalom lebonyolódik. Az oecáni, vagy a földközi tengeri kikötők a világhíró nagy gőzösköknek utjukba esnek, de Fiumében a szubvencionált társulatok hajóin kívül, csak azok az idegen gőzöskök fordulnak meg, amelyeknek elég és jövedelmező rakomány van biztosítva, amelyért érdemes az egész adriai tengeren a fiemei saroköbölgy felevezniük.

A *Cunard Line*, úgy látszik, számolt e körülményre s elhatározásával egy csapásra megvalósítja a kivándorlási törvény intencióit, egyelőre két hajót állít a forgalomba s havonta egy járatot indít Fiuméből New-Yorkba és onnan vissza. Hajói felszerelés, berendezés, menetesség, az utasok ellátása és a menetdíj olcsósága dolgában a kivándorlókat által eddig használt német és hollandiai hajókat, amelyek az utasok istállószerei helyiségekben voltak összezúfolva, messzire felülmúlják és áruforgalomra is be vannak rendezve. Ez maga is rendkívül fontos. Északamerikával eddig közvetlen összeköttetésünk nem volt, most majd áruinkat Fiumében közvetlenül a MÁV kocsijárból rakják át az észak-amerikai utra induló hajóra, a forgalom számára tehát új tér, a vállalkozásnak új piac és új összeköttetés nyílik és csak rajtunk áll, hogy ennek nagy előnyeit kellőleg ki tudjuk aknázni. Hogy ily nagy hajóknak élelmiszer és egyéb vásárlásai a fiemei piacnak százszékre menő forgalmat jelentenek, azt nem szükséges bizonyítani.

*

A kivándorlási törvény életbejuttatásához szükséges hajózási összeköttetés kérdését tehát a *Cunard Line* vállalkozása után minden állami hozzájárulás nélkül meg van oldva. Gondoskodjék róla a kormány, hogy az angol vállalat a kivándorlási törvényhez szorosan alkalmazkodva kellő tekintettel legyen a magyar érdekekre. A kormánynek elég eszköz áll rendelkezésére, hogy felügyeleti és ellenőrzési jogát gyakorolhassa, gyakorolja ezt úgy, hogy kivándorló polgárainak érdekeit kellőképpen megvédhesse. Az angol társulat előkelő hírneve eléggé kedvező kilátásokat nyújt arra, hogy a törvényhez és a kormány intencióihoz alkalmazkodni fog. Vállalkozásának ténye pedig megszabadítja a kormányt attól a gondtól, hogy nyílt vagy burkolt szubvencióval, — minőről legtöbb ismét sokat suttogtak, — újabb monopóliumot teremtsen a fiemei kikötő forgalmában.

KÜLFÖLD

Az angol kabinet válsága. A késő éjjeli órákban azt a táviratot kaptuk Londonból, hogy Chamberlain gyarmatügyi, Ritchie pénzügyi s lord Hamilton indiai miniszter beadta lemondását. Azt mondják, Chamberlain azon a nézetem van, hogy Balfour miniszterelnök nem elég messzire megy. Chamberlain meg van arról győződve, hogy bizonyos idő múlva a nemzetet megnyeri terveinek. A király elfogadta a miniszterek lemondását.

A szerb anarchia. Szerb hivatalos távirat sietett annak idején megcáfolni azt a hírt, hogy Péter király megkérte a cárt, miszerint változtassa meg a királygyilkos tisztek iránt tanúsított magatartását. A *Neue Freie Presse* arról értesül Berlinből, hogy Péter király *tenyleg irtó ily levelet a cárhoz, tele könyörgő kifejezésekkel, de a cár nem vette figyelembe.* A Pétervár és Belgrád közt való hagyományos jó viszony meglazult s nem is fog javulni, míg a király nem lesz képes vagy nem akar a cár azon óhajátának eleget tenni, hogy a gyilkosokat megbüntesse. A hatalmak a királyt elismerték ugyan, de személye ki van zárva az uralkodók köréből. Ez az oka, hogy Péter király Bécsbe és Pétervárra tervezett utazását elhalasztotta.

Belgrád, szeptember 17.

A hivatalos lap ukázott közl, hogy a király első hadsegéde legfőljebb három évig, a többi hadsegédek legfőljebb egy évig maradhatnak meg állásukban. *Misics Péter* alezredes, aki ellen az elégedetlen tisztek akciója elsősorban irányult, a katonai akadémiához tanárrá nevezték ki. Utódja *Bolyovszky* vezérkari ezredes lett.

A macedóniai forrongás.

Budapest, szeptember 17.

Valami történni fog a Balkánon, mert a dolgok nem maradhatnak tovább mostani állapotukban. Ha a macedónok kibírják is, de nem bírják ki a törökök, akiket ez a helyzet a végsőig elkeserít, s akiket hidronomóként tekintik és a rettenetes bizonytalanság. Ha az európai diplomácia rá nem tekintik rettenetes sulyával a Balkánra úgy, hogy ott a apos rendet csináljon akkor semmiesem tarthatja vissza Törökországot, hogy végsőig visszatartott elkeseredésének szabadfolyást ne engedjen akár egy háborúban, akár a fanatizmus kitérésében, a keresztények lemészárlásában. A török fővárosban a Jildiz-kioszktól Sztambul legszegényebb zugáig mindenkit az a kérdés foglalkoztat, hogy mit hoz a jövő? Ha két török ember találkozik, biztosra lehet venni, hogy erről beszélnek. Napról-napra megerősödik a meggyőződés, hogy a háború kikerülhetetlen s ha minden a török lakosság és katonaság kivánsága szerint történik, akkor Bulgáriának és Szerbiának már régen megüzenték volna a háborút. A lakosság elkeseredése leirhatatlan s valósággal csodálatos határos dolog volna, ha ez az elkeseredés nem törne magának utat bizonyos vértüredőben. A városban olyan az élet, mintha ostromállapot volna. Az utcákon mindenütt találkozhatni katonai őrségekkel, a katonák felüszűrt szuronyokkal és töltött fegyverrel járnak utcáról-utóra s mindenkit gyanakodó szemmel mérnek végig. Az utcákat ellepik szegény menekültek, férfiak, asszonyok, gyermekek, akiket a bolgár főkelők üldöztek el s most a török fővárosban koldulnak. Szivettépp látványosság, amely seleti, hogy mi történik Konstantinápoly falain kívül. De nemcsak törökök vannak a menekültek között, hanem görögök és románok is. Azt mondják, hogy több mint ezer macedóniai görög paraszt-család menekült Konstantinápolyba. Ezeknek az embereknek nyomora kétségbeesítő. Látni még bolgár foglyokat is, akiket egymáshoz láncolva hajtának végig a katonák az utcákon. Többnyire hatalmas, marcona alakok, dacos arccal s bekötött fejük és karjuk mutatja, hogy csak heves harc után adták meg magukat. Az összes börtönök zsufolva vannak már foglyokkal s nap-nap után érkeznek újabb elfogott csapatok. A városban folyton riasztó hírek terjednek el s különösen dinamit-merényletektől rettegnék az emberek. Azt beszélik, hogy Pera és Galata alá van sknázva s mindenki attól tart, hogy a következő pillanatban iszonyu robbanás történik. Különösen a nagykövet-ségi palotákat és az idegen bankokat fenyegeti veszedelem a törökök fővárosa szerint, mert a bolgár főkelők a nagykövetek ellen elképzelt merényletekkel akarják a nagybatalmak beavatkozását kikerülni tenni. Az idegen lakosság éppen nem szimpatizál a főkelőkkel. A török kormány alatt jól lehetett élni s az idegeneknek nem volt okuk a panasza. Talán a létező kerületekben a basák uralma alatt kevésbé kedvező az idegenek helyzete, de

semmiesetre sem olyan borzasztó, amilyenek hirdetik. Meg vannak róla győződve, hogy a török kormány el tudna bálni a főkelőkkel, ha kívülről nem támogatnák őket. Így azonban a béke helyreállítása szinte kizártnak látszik s mindenki úgy érzi, hogy Törökország háború és nagy katasztrófa előtt áll.

Belgrád, szeptember 17.

A szerb külügyminisztérium azt állítja, hogy a szerb határon alban bandák törtek be. *Hamdi* basa főhatárfelügyelő ellenben azt állítja, hogy ezek a Szerbiába betört alban bandák voltaképpen azok a szerb bandák, melyek Törökországba betörték, de a török csapatok által visszaverettek. Konstatált tény, hogy szeptember 8., 9. és 12-én több 15-30 emberből álló bandát szállítottak Belgrádból a határra. A belgrádi török követ ennek folytatn jegyzéket intézett a szerb kormányhoz azzal az intelemmel, hogy ha ezenul is törnek be Törökországba szerb bandák, akkor Szerbiába igazán be fognak törni az alban bandák.

Konstantinápoly, szeptember 17.

Egy szófiai hír szerint a bolgár kormány három hadosztályt fegyverbe szolgált, a török császári biztos ezen mozgósítás ellen óvat emelt és a bolgár miniszterelnök az angol diplomáciai ügynököknek, ki ez ügyben felvilágosítást kért, kijelentette, hogy az intézkedés nem támadó, hanem védelmi jellegű.

Konstantinápoly, szeptember 17.

Eddig körülbelül 200 fiatal görög érkezett *Silivri*-ből, *Hruszából*, *Rodosztól*. *Gemer*-ből és egyéb községekből, akik mint önkéntesek jelentkeztek a bolgár komitacsik ellen. A szultán elfogadta ajánlatukat, azonban zavarban van az alkalmazásuk módját illetőleg. Hír szerint önálló önkéntes csapatot alakítanak török tisztek vezénylete alatt. Néhány száz embernek hasonló ajánlatát, amely Európából és a kisázsiai vilajetekből érkezett, hír szerint ugyancsak elfogadják.

Konstantinápoly, szeptember 17.

Több napja a szerresi szandzsákban, a *Strumavölgy* szorosban, *Kresmában* és annak vidékén *heves csata folyik* török csapatok és bandák között, amelyek állítólag *Zonsew* tábornok vezélése alatt állanak. Részletek hiányoznak.

Konstantinápoly, szeptember 17.

A porta azon közleményeit, melyek szerint Bulgáriában újabb bandákat szerveznek, szófiai bizalmas természetű hírek megerősítik. Hír szerint 4000 macedóniai gyűlt össze *Küstendinél* és *Dubicsnál*.

HIREK

Egy levél.

Megdöbbenőt tartalomú levelet kaptunk a mai postával. Ime, leközlöljük szövegszerűen:

Tekintetes szerkesztő ur!

Szomorú világot vet a mai társadalomra a római katolikus papok önkényes uralma. Ugyanis én magam féltak vagyok, munkaképtelen, amit főleg orvosi bizonyítványom igazol. Ma hajnalban meghalt egy három éves kis fiam, kinek holnap a temetése. A temetést hitelbe csinálják egyelőre, de a bejelentésért a jözelevárosi plébánia 1 korona 80 fillért követel. Kijelentették, hogyha az 1 korona 80 fillért le nem fizetjük, nem szentelik be. Ha nincs pénzünk, adja el feleségem a szoknyáját és fizessen a bejelentésért. A feleségem a rajta levő utolsó szoknyáját el nem adhatja, mert meztelen nem járhat, nekem pedig nincs ruhám, sőt meztől vagyok. Ez nem keresztényi szeretet. Ha a tek. Szerkesztő ur részvételére érek egy vak ember iránt, kivel a sors így bánik, méltóztassék az urak között számomra 1 korona 80 fillért összegyűjteni, hogy tejjék *Kanovics* apátplébános ur zsebébe jobban.

Budapest, 1903. IX. 17.

Aláírtattal
Matejka József.

Láttuk az orvosi bizonyítványt, láttuk *Matejka Józsefet* s meggyőződünk, hogy a levél igazat mond. A haloványarcu anyának pedig átadtuk az 1 korona 80 fillért, hogy gyermeke a római katolikus szertartás ritusa szerint eltemetttven, üdvözülhessen *Kanovics* apátplébános ur legigazabb hite szerint.

Budapest, szeptember 17.

— BUDAPESTI NAPLÓ. Szeptember 15-ikén

új előzetes nyílt a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előzetése ezen a napon lejárt, méltóztatassanak a megújításról idejékorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hír. *Bécsből* telegrafálják: *Lovag Bilinski*, az Osztrák-Magyar-Bank kormányzója szabadságáról visszatért és újra átvette hivatala vezetését. — *Berzók* Árpád miniszteri tanácsos szabadságáról visszatérve, átvette a miniszterelnöki sajtóosztály vezetését.

— A király *Schönbrunnban*. *Bécsből* jelentik, hogy a király a gácsországi hadgyakorlatról ma reggel nyolc órakor *Ferenc Ferdinánd* és *Ferenc Szalvátor* főhercegek társaságában Bécsbe érkezett. A vasúti állomásról egyenesen Schönbrunnba hajtattott ő felesége.

— A német császár elutazása. *Mohácsról* jelentik: A mai nappal véget ért *Vilmos* császár baranyai vadászata, melyet semmi incidens nem zavart meg. Ötnapú itidőzés után a német császár elhagyta Magyarországot, hogy holnap reggel fél tíz órakor Bécsben tegyen látogatást. A béklyei vadászatok minden tekintetben kielégítették a császárt. Bár az első napokban a szép idő miatt szarvasbőgés alig volt hallható, mégis minden eserkészés eredménytel jár. A császár összesen kilencszer indult eserkészni és átlag minden eserkészésre két szarvas esett. Tizenkét agancsosnál kisebb példányt a császár nem lőtt, de a gyönyörű huszonkét agancsos, melyet a karapancsai területen láltak és a császár részére tartogattak, nem jelentkezett. A császár ismételtén kijelentette, hogy kitűnően érte magát és elejtett szavaiból az is kivehető, hogy *Budapestet* adandó alkalommal ismét meglátogatja. Ma több órán át esett az eső és csak a délutáni órákban tisztult ki az ég úgy, hogy a Bécs-dácal tervezett népünnepeit meg lehetett tartani és a hajó-utnak, valamint az elutazásnak a legszebb időjárás kedvezett. A mai ebéd után a császár ismét lepihent, majd elbucszott a karapancsai vadászak személyzetétől és a vadászoktól, kik között részben kiintézetéseket osztott ki, részben emléktárgyakat. Ezenkívül a vadászokat pénzadományban is részesítette a császár. Szürkületkor a császár utolsó eserkészetre indult a *dállyoki* révbe, hol még egy erős 18 agancsos lőtt. Innen kocsin a gőzhajóhoz hajtattott a hajó főhercegi család, az udvar és a kíséret várakozott a császárra. Esti 1/8 órakor a hajón bucsuvasora volt. Még vacsora alatt állottak fel a bécsi vadászak előtt a dällyoki sokáok. A falu legszebb leányait és legényeit választották össze. A gájdácsoló ugyanebből a faluból került ki. A császár kíséretével a vadászakba ment, onnan a táncolók közé vegyült, nézte a kolót táncolókat. 9 óra után megindult a hajó *Mohács* felé, hova negyedérelv 10 óra előtt érkezett meg. A kikötő mécsekkel volt kivilágítva és az üdvözlőkaput a hajóhídnál helyezték el. Miután az eutazásnál hivatalos fogadtatás nem volt, a hajójáratnál *Fejérvány* főispán egyedül fogadta a császárt. A hajóról elsőnek egy öreg udvari lakáj ment ki, aki botjára támaszkodva várta be a császárt. *Vilmos* császár meglátva az öreg szolgát, ki a karapancsai vadászak főszolgája és már *Albrecht* főhercegnek is kedvenc szolgája volt, kezét fogott az öreg szolgálival, ki a császárnak könnyezve csókoló kezét. Ezután szívélyesen bucsuzott el a meglélt főszolgabíráktól. A császár után haladtak *Frigyes* főherceg ünnepi díszben, *Isabella* főhercegnő és *Henriette* főhercegnő és a snite. A császár felöltötte vadászöltönyére köpenyét és kalapjára tölgylevelvet tett. A fényesen kivilágított sátor bejáratánál báró *Fejérvány* Imre főispán vár, kint a császár megállapodott. A kíséret hátramaradt, miközben a császár több percig beszélgetett a főispánnal a közönségélenzése közben. A császár hangulata kitűnő volt. Kezét fogott *Kosziac* alispánnal, *Neslestej* esendőrezredessel, kivel szemben dicsőreleg nyilatkozott a magyar esendőségről. Az összes megszólítottaknak ismételte a császár, hogy igen jól érte magát Baranyában és örömmel emlékezett meg vadászikerőiről. A hatóságoktól való elbucszás után a főhercegi családhoz fordult és hangosan köszönte meg a főhercegnőknek a vendéglátást. Majd *Frigyes* főhercegtől bucsuzott el igen barátságosan. Senkit sem hagyott ki a bucsuzáskor és amidőn jelentették, hogy itt az indulás, gyors léptekkel ment kocsijába, hol az ablakban megállott és még beszélgetett a főhercegi családdal. *Isabella* főhercegnőtől a fényképek minél előbb való elküldését kérte, melyeket nagy számmal vettek fel. A vonat dörög élenzése közepette hagyta el az állomást. A vonat elindulása után a főhercegi család intím beszélgetést folytatott a főispánnal, alispánnal és a főszolgabírákkal, valamint a esendőrezredessel. A vonatot *Leitner* zágrábi üzletvezető, *Thaly* miniszteri

tanácsos. *Hauser* főfelügyelő, *Marschik* főfelügyelő, *Vörös*, *Fabricsky* és *Kélesi* jogalmi főnökök kísérik Pécsre, illetőleg *Baresna*, hol a vonat vezetését a déli vasút személyzete vette át.

— **Fekete-sárga zászló Kossuth Lajos szülőházán.** A VI. hadtest gyakorlati alkalomával, amelyek e napokban zajlottak le, Kossuth Lajos monoki szülőházában egy közös hadseregbeli generális kapott szállást, aki — mint a *Kéleti Értesítő*nek írják — nyomban ki is tüzette a házra a fekete-sárga zászlót. A gyűlölt színek azonban nem sokáig lengedeztek a földszintes ház ormán, mert a monoki nép nagy tömegbe verődve vonult a ház elől és zajosan követelte a zászló eltávolítását. Mivel a tábornok attól tartott, hogy az izgatott nép az éjjeli homályban a zászlót letépi, az esti órákban kénytelen-kelletlen mégis bevonnatta és a gyakorlatok tartama alatt még mutatóba se tüzte ki többé a fekete-sárga zászlót.

— **Rákóczi-ünnep.** A Ióváros IX. és X. kerületi polgárainak tegnap negy négyvölése volt az október 11-én tartandó Rákóczi-ünnep tárgyában. Előzőnek *Hock* János országgyűlési képviselőt jegyzőnek *Kornai* Istvánt választották meg. — *Nagy-Szécsény* város lakossága nagy fényvel készült megünnepelni annak a nevezetes dátumnak kézzelírásával fordulóit, hogy a város előtti mezőn Rákóczi fejedelemé választották. Ezen a helyen díszes emlékművet emelnek.

— **Erdészeti alapítványok.** Az Országos Erdészeti Egyesület gróf Tisza Lajos, Wagner Károly, Erzsébet királyné és Luczenbacher Pál-alapítványból kiosztandó segélyek decemberben osztanak ki. Az éneknek a kamataiból az olyan éhhibájukon kívül szorult helyzetbe jutott magyar erdősztők és erdészeti alისტék nyelhetnek anyagi támogatást, kik az Országos Erdészeti Egyesületnek első beépésüktől kezdve mostanáig legalább öt éven át tagjai voltak a tagsági kötelezettségeiket eleget tettek. A második alapítványból pedig az olyan erdősztők és erdészeti alisték illetőleg árvaik nyelhetnek segélyt kiknek férjük illetőleg atyjuk az Országos Erdészeti Egyesületnek állandóan és szinten legalább öt éven át tagjai voltak és tagsági kötelezettségeiket teljesítették. A harmadik alapítvány segélyeiret olyan elhalt magyar erdősztők árva leányai folyamodhatnak kik az egy esztelen halálukig s szinten legalább 5 évig tagjai voltak és tagsági kötelezettségeiket eleget tettek. A hiteles okmányokkal felszerelt kértelmen folyamodványok november 10-ig az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalához, Alkotmány-utca 6. sz. nyújtandók be.

— **A pápa egyszerűsége.** X. *Pius*ról léptenyomon kitűnik, hogy benne teljesen puritán lelkületű pápa ült Szent-Péter trónusába, aki egyszerűen és nemesen gondolkodik a hivatásáról. Bizonyossága ennek az itt következő eset is, amelyet a római *Italie* mond el. Az elmúlt években Rómában sok boliban koszorúk, fészletek, képek és érmek voltak láthatók ezzel a felirattal: *Megadolta XIII. Leo pápa ő szentsége.* Amióta X. *Pius* lépett a pápai trónra, a kereskedők az új pápa által megszentelt tárgyakat szeretnének áruba bocsátani. Érmeket verettek mindenek előtt az új pápa képével s az egyik kereskedő azzal a kérréssel fordult az új pápához, hogy áldja meg ezeket a tárgyakat. X. *Pius* pápa azonban határozottan megtagadta a kérés teljesítését. Amikor megkérdezték tőle, hogy miért nem hajlandó megtenni, azt felelte:

— Az én véleményem szerint az érem nem valóságos tárgy s így nem adhatom rá áldásomat.

Az érem egyik oldalán csak a pápa képe, a másikon jelszava volt.

— **Egyházmegyei közgyűlés.** *Szeged*ről jelentik: A békés-banati egyházmegye mai közgyűlésén hazafias kinyilatkoztatással a délvidéki közművelődési egyesületbe belépett. Ezenkívül belépett még az egyesületbe számos lelkész is. A közgyűlés a földművelésügyi miniszternek a vadászterdü templom berendezéséről köszönetet szavazott. Ma délután és holnap dél-élti legyelemi ügyeket intéztek el.

— **Fuszitól fűrdő.** *Szabolc*sból jelentik, hogy *Gastein*ből rettenetes hírek érkeznek az árvíz pusztításáról. *Gassenharth* közég nyomtalanul eltűnt, a *Gasteiner Hof*, amely egy millióba került, összedőlt, a *Grabner* szálló néhány centiméterrel süllyedt. A gyógyvizeket elzárták. Tíz hid elpusztult.

— **Halálozás.** *Adorján* Jenő, a magyarzenevilág egyik kiváló tagja ma dében hosszú, kinos szenvedés után 29 éves korában elhunyt. Az ifjú hegedűművész Hubaynak és Joachimnak volt kedve tanítványa, majd tanulmányai elvégzése után Párisban a *Colonne* és *Lamoureux* híres hangverszenyekarok, később a *Hübecki*, legutóbb pedig a *düsseldorfi* Opera hangverszenyestere volt. Ott érte el a pusztító kór, mely most kioltotta fiatal életét. Az elhunytban *Adorján* Dozsa a *Független Magyarországi* munkatársra testvérbátyját gyászolja.

Kácsor Berta asszony, az ismert írónő, *Kácsor* Lipót neje, tegnap Budapesten meghalt negyvenhárom éves korában. Az elhunyt írónő, lelkes szociál-reformátor volt. Számos külföldi labba írt és több kedvezően fogadott magyar tárgyú könyvet adott ki német nyelven.

— **Anthes kardja.** *Anthes*, az Opera új tenoristája ma sajnálatos szenzációnak lett akaratlan okozója. *Sulyos* balesetet idézett elő, amelynek áldozata, *Beck* Vilmos, az Opera kiváló tartinistája, most hosszú homloksebbel fekszik a lakásán. Dél előtt történt az eset az Opera színpadán, ahol *Lohengrin*ből tartották a próbát. Szombaton kerül színe *Lohengrin*, *Anthes*szel a címszerepben. Az első felvonásban tudvalevőleg párbajlenet van *Lohengrin* és *Telramund* között. Háromszor csapnak össze az ellenfelek istenítélet okából, pallos a fegyverük, pajzsral védekeznek. Az első két összecsapás eredménytelen, a harcok pajzsa egymásnak vetve nem enged alkalmat a vágásra. A harmadik összecsapás aztán sikerül, még pedig úgy, hogy *Lohengrin* pallosa lesújt *Telramund* fejére, aki összerokad. A párvadalmat ezt a zárojelentét ennek előtte úgy játszották meg, hogy a küzdőkre fényzőn ömlik hirtelen, *Lohengrin* magasra emeli a pallost, de nem sújt le vele, hanem *Telramund* inkább szemének ígértétől lesujtva esik össze. Az újabb Wagner-rendezés azonban kizárta ezt a megoldást, mivel az ellenfelek a mérkőzés előtt megfogadják, hogy semmiféle felfurrog vagy varázst nem használnak fel. Szóval a jelenet úgy játszódik le, hogy *Lohengrin* lesújt *Telramund* fejére. *Anthes-Lohengrin* a mai próban is jelezte ezt a csapást, de nyilván több hév is volt benne, mint amennyi egy próba párbajához szükséges, azonkívül *Beck* sem emelte föl idején és előgé védelmül a pajzsát, — tény az, hogy *Anthes* kardja lecsapott *Beck* homlokára. A következő pillanatsban *Beck* eszméletlenül roskadt össze, fejt vért öntötte el. Természetesen nagy riadalom támadt, a színház személyzete a színpadra sereglött, orvosot siettek s a mentőkért is telefonoztak. *Dr. Bodon* Károly és *dr. Somlyó* Nándor orvosok vették gondjukba a megsebesült művészt, aki nagyon sok vért vesztett és sebét *tíz órással* kellett bevarrni. A próba abbamaradt s ma este már helyettesíteni is kellett *Beck*et, akinek több napra kell majd fekdünie. Allapota egyelőre nem veszedelmes, s ha valami zavar nem áll elő, minden súlyosabb következmények nélkül hever ki baját a művész.

— **Kegyetlenkedések az idegenek légiójában.** Az idegenek légiójából meg akart szökni három közlegény, névszerint *Ball*, *Rapp* és *Altmann*, mert nem bírták ki tovább a bánásmódot. Ezt a három közlegényt azután szökési kísérletükért *Oránban* agyonlőtték. A párisi lapok az eset alkalmából erőlesen követelik, hogy vessen véget a kormány a légióban való kegyetlenkedéseknek. A *France Militaire*ben egy francia ezredes szólal meg a dologban. Ezeket írja többek között:

A legénynek, akit balsors és megrévesztés az idegen légiójába vitt, a szolgálati harmadik napján már nem lehet más vágya, mint — szökni onnan, menekülni akár az emberek közé, vagy akár egyenesen a házába. Olyan élet után, amelyben ott beleköztöltek a halál inkább kivánatos lehet, mint lélelem. Ez a magyarázata annak, hogy az agyonlövéses veszedelme egyáltalában nem riasztja vissza a legionáriusokat a szökéstől. Megrendítő az a nyugalom, amelyvel a rajtvesztett dezertorok a halálos ítéletet fogadják. Mikor az idegenek légiója Mexikóban volt, egy nap négy katonát vittek *Hayrie* parancsnok elé, azzal a váddal, hogy meg akartak szökni. Még a kísérletig se jutott a dolog, a készülődésen érték őket rajta, de azért *Hayrie* órnagy nyomban kimondta rájuk a halálos ítéletet.

— Most pedig — szól azután — mondjátok el hamar mi az utolsó kívánságotok, mert tíz perc múlva már nem életek.

Három legény egy szót se szólt, csak a negyediknek volt kívánni valója:

— Az ing, órnagy ur, — mondotta — amely rajtam van, nem az enyém, hanem egy cimborámé. Nem szeretném, ha elpiszkolódna. Arra kérem tehát órnagy urat, vétesse le rólam a láncot, hadt vetem le ezt az inget. Megtehett órnagy ur, mert becsülésvavamra mondom, ártatlanul halok meg; én szökni nem akartam.

Az órnagy megengedte. Földolták a bulineseit, az inget lehuzatták, azután — agyonlőtték. Pedig az a legény, aki így tud viselkedni az utolsó órájában, szemben a halállal, talán valamivel több emberséget is megérdemelt volna. Emberségről azonban írja a francia ezredes, az idegenek légiójában szó sem lehet, ezeknek a boldogtalan fiúknak az élete nem becsesebb, mint egy elhalt, rozsdás patkó.

— **Postasikkasztások Madridban.** *Madrid*ből jelentik, hogy az ottani postán az utóbbi időben történt jelentékeny sikkasztások folytán a postaigazgatóság fellégyesztett állásatól és a közbiztonság egy tisztjével helyettesítették. A kormány ez intézkedésnek megokolását legközelebb a hivatalos lapban fogja közzétenni.

— **Felfüggesztett munkásszűnet.** Az izraelita sűtmesterek kérelmére a kereskedelemügyi miniszter mai rendeletével megengedte, hogy a kizárólag ritinai célokra szolgáló, úgynevezett barchesz-sűtmével járó összes munkálatok, az ilyen előállító sűtműhelyekben szeptember 20-áról 21-ére virradó éjelen, reggeli 6 óra előtt is megkezdhetők és végezhetők legyenek.

— **Uj drágák.** *Kaliforniában*, így szól a hír, egy *Dr. Knaz* nevű férfi ibolyaszínű öklönagságu kristályait fedezte fel egy nemes ásványnak, amely eddig csak nagyon ritkán és nagyon parányi példányokban fordult elő. Az úgynevezett *spodumen*ről van szó, amelyet most *Kaliforniában* igen nagy mennyiségben találtak, s amely esiszolva rendkívül szép drágák. A teljesen átlászó ékkő rózsás ibolyaszínűskálát mutat az egészen halvány ibolyától kezdve a legmélyebb színű ametisztig. A kristályok rendkívül tiszták.

— **A dohányzás kis kátéja.** A dohányzás veszett híret keltezték már régóta. Sőt régen még inkább, mint ma, amikor nemcsak hogy megengedi az állam azt, hogy polgárai dohányozzanak, hanem jó pénzért szivarral, cigarettával is szolgál nekik. Ezt a szivességet megteszi különben az állam a pálinkával is, bár nem a saját gyáraiban gyártja a spirituszt. Kihaszalja az emberek gyöngőjét s pénzt csinál belőle a háztartási költségeinek fedezésére. S csak nemrégiben még a lutri is szép pénzt hozott az államnak, mindnyájunk gyámjának. Szóval, az állam örül annak, ha polgárai nagy ivók, szenvedélyes dohányosok s azt se bánja, ha a tuberkulózis mellett a nikotin is pusztít közöttük. Az, akit ez a méreg elő meg, szép pénzt szolgáltatott be az állampénztárba. — Azonban nem is olyan veszedelmes a dohányzás, mint ahogy ezt hiszik s ahogy ezt belénk beszélte a mindenben rémet látó orvosi tudomány anyaskodása. Ezt mondja legalább *dr. Fürst* Leonárd, lipcsei egyetemi tanár, aki nagy razzitát tartott nemrégiben a szivarok között. Kilencvenhat főt szivart vizsgált meg abból a szempontból, hogy mennyi a nikotintartalmuk s a jójalás őszinteséggel elismeri, hogy a magyar portorikó csak 120 százalék nikotint tartalmaz, addig a németek olesőbb fajta szivarjaiban általában 3 és 4 százalék közötti nikotin van, azt mondja, amit magunk is tudunk, hogy a legjobb a legdrágább szivar. Azok a remek dohányrudak, amelyeket külön készítenek s üvegokban szállítanak potom tíz-tizenkét forintért az angol király ő feliségeinek, Rothschild urnak és az amerikai milliárdosok előkelebbjének. Ezeknek a nikotintartalma a legkisebb s természetesen ezek a lekevesebbő ártalmasak a szervezetre nézve. A nikotin különben egyike a legerősebb mérgeknek. Tiszán beadvá az embernek, egy csőpp megölné a legerősebb szervezetet is. Ezzel azonban nem monddunk valami ijesztőt, mert a legtöbb fűszer, amit élvezünk, ártalmas méreg s az még a só is. Ha egy teli kamállal megenne belőle valaki, nem igen heverné ki a különös ekszperimentálást, pedig hát egy késhegynyi a levesben izt ad a langymeleg lének is. A szivarból a füst utján jut be az emberi szervezetbe a nikotin. A gomborba és a tüdőbe. Természetesen a nedvvel is magunkba szívjuk s ezért a lipcsei doktor szerint veszedelmes dolog a szivart zipka nélkül szivni, az meg aztán tisztára attentátum az egészség ellen, hogy a szivar végét leharajta az ember. Lyonformán egy szivar többet árt, mint a szikában sziva: kettő. A lipcsei professzor össze is állított egy nyolc pontozatba foglalt szabályzatot a dohányzást illetőleg. Ime a pontozatok:

1. Csak gyöngő szivart szívjunk.
2. Csak jó szivart szívjunk.
3. A szivart és cigarettát sohase szívjuk végig: a szivarból legalább két ujjnyit s a cigarettából legalább egy ujjnyit el kell dobni.
4. Ha elalszik a szivar vagy a cigaretta, ne gyujtsunk rá újra, hanem dobjuk el.
5. Ne ülünk füstfőlé középeben, hanem lehetőleg minél kevesebb füstöt tőrünk a szobában.
6. Sohase harajunk, hanem mindig csak vágjuk a szivarvéget. *Szedjük az utolsó részét a szivarból.*
7. Mindig használjunk szipkát, lehetőleg olyat, amelyben van nikotin-fogó gyapoptdarab.
8. Legjobb a margó, s a pipák közül az, amelynek legohosszabb a szára.

Áki ezt a rendeletet betartja, nyugodalmasan szivarozhatik tovább.

— **Mozgalom a leánykereskedés ellen.** *LeMBERG*ben, mint onnan jelentik, a leánykereskedelem megszüntetésének módozatai s az arra irányuló mozgalom megindítására előző élezeset érkezeltek volt. Elhatározták, hogy egész *Galiacián* helyi bizottságokat szerveznek a leánykereskedelem üldözésére. A gyűlésen *Németország*ból érkezett képviselő is résztvettek. *Schmehkes* rabbi indítványára kimondták, hogy a zsidó templomok szószékéről kell hirdetni, hogy minden hitű zsidónak erkölcsi kötelessége a leánykereskedőket följelenteni.

— **Menza-megnyitás.** A *Magyar Zsidó Ifjak Egyesülete* ma tartotta menzája megnyitó ünnepélyét nagyszámú közönség jelenlétében. *Widder* elnök az intézmény létrejöttének és az egylet hivatásának kiváló kulturális és társadalmi jelentőségéről emlékeztet meg, kifejezést adván ama reménynek, hogy az egyesület tagjai teljes erővel és ügykezzettel azon lesznek, hogy az ifju intézmény méltón megálya helyét. A résztvevők ezután feszelen jökdvevel láttak hozzá az ivelés ebéd elfogyasztásához.

tarthatatlannak vélik. Mondják azt is, hogy Goluchowski külügyminiszter nagyon nagy szimpátiával viselkedik a nagykövet iránt, ez azonban mit sem bizonyít, mert hiszen annak idején Neriman khán perzsa nagykövetet is nagyban protezsálta a külügyminiszter és mégis mennie kellett bizonyos dolgok miatt.

A nagykövetségben lefolyt incidens előzményeiről igen sokféle verzió kering a városban. Ezek között a legérdekesebb az, amelyik denúciálással vádolja Nedim bég nagykövetet. Észertlen ugyanis dr. Djeved a bécsi török ikonzuli állásra vagyis amelyet ezidő szerint *Dirstay* László tölt be. Miután ebben az állásban az utóbbi időkben változás volt várható, dr. Djeved a konstantinápolyi palotában benyújtotta kérvényét. Nedim bég nagykövet azonban titkon azt jelentette Konstantinápolyba Djeved felől, hogy ennek az állásnak betöltésére teljesen képtelen és hogy ifjútörök üzemeket folytat.

Ezt a titkos jelentést a konstantinápolyi külügyi kormány főtitkára, *Nuri* bég közölte Djeved doktorral, aki aztán az ismert módon vert elégtételt a titkon vádaskodó nagykövettől.

(Goluchowski az afférről.)

A *Fremdenblatt*, a külügyminisztérium főhivatalos lapja szintén nyilatkozik, és amit ir, *Goluchowski* véleményének tekinthető. A *Fremdenblatt* régi celszövevények eredményeként mondja a nagykövetségi palotában lejátszott jelenetet és az inszenzáris vadját Djemil basára, a khedive sógorára és *Nuri* bég külügyi főtitkára hártja. *Djemil* basa azért ellensége a nagykövetnek, mert annak idején, mikor a basa nevének viselt dolgai, szöke és öngyilkossági kísérlete olyan nagy port vert fel Bécsben, Nedim bég nagykövet lehetetlenné tette, hogy *Djemil* basa megtarhassa a bécsi nagykövetségről tanácsosi állását *Nuri* bég pedig állítólag azért ellensége a nagykövetnek, mert maga vigyák a bécsi nagykövet állására. De ennek az ellenszövevényeknek is van egy állítólagos másik oka is. Egy ízben ugyanis *Nuri* bég Bécsben járván, szűk baráti körben egy kedélyes vacsorán vett részt, ami Nedim bég nagykövetnek tudomására jutván, titkon azt a jelentést küldte Konstantinápolyba, hogy *Nuri* bég betrányosan viselkedik s hogy csak az ő közbenjárására menekült meg a rendőri kellemetlenségektől. Ennek a jelentésnek azonban visszafelé sült el a dolga. *Nuri* bég akkora grata persona volt Konstantinápolyban és a vádaskodás nem értett neki semmit, ellenben Nedim bégét azonnal visszahívták állásából. Mielőtt azonban Nedim bég Bécsset odahagyhatta volna, *Nuri* bég is kegyvesztett lett, sőt be is börtönözték, a bécsi nagykövet pedig megmaradhatott. Most azonban *Nuri* bég ismét kegyekbe jutott, a szultán kibékült vele és a legelső dolga az volt, hogy megfizessen rágalmazójának.

(Djeved, mint költő)

Dr. Djeved, az affér hőse nemcsak kitűnő orvos, akinek jelességét bécsi szakkörök is méltányolták, hanem kiváló bölcselési író és meleg érzésű költő is. Már több kötetet jelent meg francia és török nyelven, most is három kötetet van sajtó alatt. A következő verse bennünket, magyarokat közelebből is érdekel:

Magyar-Török.

Ah, atyáinknak annyi vére omlott!
Bár egyazon anyától születének,
Oroszlánbátoros és nagy erények
Tűzben ége egyként minden homlok.

Elmúlt az éj, a viharok elűntek,
Mindkét nemzet fölött most ragyogó nap
És feltör ajkán jámbor millióknak
A bökédal: Diesirjűk Istenünket!

Jó nap, amely gyógyírt hoz minden sebre,
Testvér lesz minden ember és barátunk,
Akkor leszen újból találkozásunk,
A régi kor vizsályi előlede.

Dr. Djeved különben szorgalmas munkatársra francia napilapoknak és irodalmi szemléknek.

FŐVÁROS

(*) Az Erzsébet-híd megnyitása. A kereskedelmi miniszter ma tudatta a fővárossal, hogy az eskütori hidat a véglegesen megállapított program szerint október tizedikén a király jelenlétében megnyitják. A király az Albrecht-úton, a Lánchídon, Ferenc József-téren, Dorottya-utcán és Váci-utcán át megy a hídoz s a híd megnyitása után a Döbrenté-téren, Palota-utcán, Atilla-utcán át a várhegy oldalán levő új úton megy vissza a palotába. Tudatta a miniszter, hogy a király megengedte, hogy az új hidat az elhunyt királyné emlékére *Erzsébet-hídnek* nevezzék el.

(*) A Szent István templom belső díszítése. Ma délután ülést tartott a Szent István-templom építésére felügyelő bizottság *Lugy* György tanácsos elnöklésével; előadó *Tóth* Gábor fogalmazó volt. Tudomásul vette a bizottság a falakra való bronzgyertyatartók munkáira vonatkozólag beérkezett három ajánlatot, azaz, hogy a 190.000 koronára rugó munkát a három ajánlatból küzt egyenlően fogják fölcsiszítani. *Major* Éde szobrász benutalta a Szent István-oltár mögötti szánt reholékat. A bizottság a mintát elfogadta kivételre.

(*) A gazdátlan kunyhó. A főváros tisztügyészének javaslatára néhány héttel ezelőtt utasította a tanács a mérnöki hivatalt, derítse ki, kinek a tulajdonát képezi voltaképpen a Kis-Svábhégyen fekvő ugynevezett szervita kunyhó. A főváros utat akar építeni ma környékén, miért is szükséges volna az óségi épület eltávolítása, illetőleg megszerzése. Az a bökén azonban, hogy — mint a *Fővárosi Tudósító* jelenti — az épület gazdája sehogyan sem található ki. A szervita konvent, melynek szöleje mellet fekszik ez az épület, nem bírja kimutatni a tulajdonjogát. sőt olyképpen nyilatkozott, hogy az ingatlan valaha a főváros építette. A mérnöki hivatal most szintén azt jelentette a tanácsnak, hogy a tulajdonost kideríteni nem képes, mert az épület a székesfőváros egyesítése előtt épült. A tisztügyésznek lesz most kötelessége kideríteni, hogy miként lesz tehát eltávolítható az utba eső szervita kunyhó.

SZÍNHÁZ, ZENE

** Népszínház. A cigányhangversenyben ma *Kocskó* Antal bandája vette fel a kiemelést, még pedig jelentős sikerrel. Először három Dankó-nótát játszott el a banda zajos tetszés mellett, majd a szakadalan tapsviharra még háromszor léptek a közönség elé s szebbnél szebb dalokat adtak elő, amelyeknek során *Kocskó* Antal szó ó-hegedűjátékával valószínűleg bámulata ejtette a közönséget. Meglepte az a bizottság, amivel ez a kiváló primás pompásan tegyelmzett bandáját dirigálja. Természetesen volt vastaps is és a boldog primás halásan hajlongott a lelkes hallgatóság előtt. A banda játékát megelőzőleg *Berkes* Béla, a tizennégy éves cimbalomművész játszott bravórosan egy pár Dankó-nótát; azután *Pintér* Imre néhány szép hallgató nótát énekelt el meleg érzéssel. *Komlóssy* Emma először három magyar nótát énekelt gyönyörűen, aztán a nagy tapsra még egygyel megtoldta. A két énekszámot *Vörös* Elek zenekara kísérte. A színház ma is szépen megtelt, a közönség figyelemmel hallgatta a *Cigányélet* előadását és sokat tapsolt a szereplőknek. (h. v.)

A holnapi cigányverseny a Népszínházban egyike lesz a legérdekesebbnek. *Rádics* Béla zenekara ma Baden-Badenből megérkezett a fővárosba, hogy részvegyen a versenyen s holnap pénteken a következő dalokat fogja előadni. Daru madár vigy el engem... Nem íny a szél, nem forg a dorozsmái szélmalom... Entrtőt a hegedűm... Ugyanez előadásán *Berkes* Béla fogja kísérni *Ledószky* Gizella énekét. A pénteki est egyik érdekessége lesz *Oláh* Lajosnak, a tárogató mesterének szólójátéka, amelynek kíséretét *Rádics* zenekara látja el, *Szekely* Gyula népszínmű-énekes, a Népszínház új tagja pedig megismélti dalait, melyekkel első fellépésekor jelentékeny sikert aratott. *Rádics* Béla, a tánc és klasszikus zene mestere, ki azonban a magyar népdalokat is mesterileg játszza, már tízezer éves korában volt vezetője híres atyja, *Rádics* Vilmos zenekarának.

Béla Lujza szombaton fogja Dankó Pista legszebb dalait *Lányi* Géza cimbalomkísérete mellett az ő utóéletlen művészetével előadni. *Béla* né az egyetlen fellépése napján, szombaton egy kiváló zeneművész *Rács* Gyula fog versenyezni s *Horváth* Tóni ismert zenész fogja zenekart bemutatni. A cigányhangverseny különböző ismét egy érdekes díjjal szaporodott: gróf *Eszterházy* Pál, a zsűri tagja értékes emléktárgyat ajánlott fel a legkiválóbb cigányprimás jutalmazására. A verseny zsűrije *Barsay* Doms és *Máder* Raul operaházi igazgató elnöklése alatt ma ülést tartott, amelyen megállapította a kiosztandó díjak és jutalmak végleges sorrendjét. A *Porzsoló* igazgató által felajánlott arany-, ezüst- és bronzérmeken, valamint okleveleken kívül három tiszteletdíj lesz, az *Eszterházy*, *Barsay*- és *Szemere*-díj.

** A Vigaszínház délutáni előadása. A *Vigaszínházban* vasárnap, 20-án lesz a szezon első délutáni előadása. A *Korbácsot*, *Henneguin* és *Bilhand* vidám bohózatát adják, amely oly nagy sikert nyitotta meg az idei n. d. s. s. sorozatát. A hét műsort a színház új sikere: *Herbélia* pata tölti ki, amely a hét minden estjén színikerül.

** Új szereplő A *Értéktől*ban. A *Értéktől* szombati előadásán *Piefferkeront* *Szilái* helyett, aki egyelőre több mint nyolcvan estén játszotta ezt a hálás és nagysikerű szerepet, *Tollagi* Adolf, a színház

népszerű komikusa fogja játszani. Vasárnap kétszer kerül színre A *Értéktől* és pedig délután mérsékelt, este pedig rendez helyarakkal.

** A kegyeno reprise. Holnap, pénteken, lesz gróf *Teleki* László klasszikus tragédiájának, A *Kegyenok* reprise a *Nemzeti Színházban*. A daraból, amely csaknem az egész személyzetet foglalokoztatja, ma tartották meg a lemezes próbát. A főszerepeket *Jászai* Mari, *Fái* Szeréna, *V. Molnár* R., *Szaocsay*, *Ivanfi*, *Gál*, *Bakó*, *Molnár* László, *Dezso*, *Beregi*, *Galányi*, *Mihályfi*, *Pálffy*, *Horváth* és *Pethos* játszzák. A *Kegyenok* előadásai — e héten pénteken és szombaton van a műsoron — 7 órákor kezdődnek.

** *Küry* Klára a cigányversenyben. *Küry* Klára kisasszonyt, a *Népszínház* ünnepelt diváját a budapesti cigányok küldöttségileg fölkerék, hogy még népszínházi első föllepő előtt a Dankó-szobor javára működjék közre az országos cigányversenyben. Az illusztris művész nő és fölkerés folytatán vasárnap este a ciklus nagy szenzációja gyanánt részt vesz a Népszínház dalversenyében és *Dankó* Pista legszebb népdalait fogja énekelni. Ez a közreműködés új nagy mozgást ad e kiválóan szép és magyar versenynek, amelynek érdekessége ezzel a vasárnapi estével tetőzőkára jut.

** A Királyszínházról. A *Magyar Nemzet* mai száma a következők híri közli: Rövid idő alatt kezébe kapják az érdekeltek a belügyminiszter döntését a *Királyszínház* megnyitási engedélyezése tárgyában. Mint értesülünk, ezen leiratában a belügyminiszter megtagadja az engedélyt a Királyszínházban színelőadások tartására.

Ebben az ügyben *Beöthy* László, a *Király Színház* igazgatója a következő levelet intézte hozzánk:

A mai estilapok egy részében ismét határozott formában jelenik meg az a hír, hogy a belügyminiszter az épülő Királyszínházban való játszást tiltotta. Amennyiben a tekintetes szerkesztőség ezzel a dologgal foglalkozni méltózik, igen kérem a következő néhány sor közöttétét:

1. Ilyen beírók vezéret nem kaptam. A rendőrségtől színelőadások tartására mindeddig engedélyt nem kértem, ezt az engedélyt tehát meg nem is tagadhatták meg.

2. Ez az engedély törvényeknek, szerzett jogaimnak, a fővárostól végleges jogkörvénnyel kiadott színházépítési és színháznyitási jogosítványnak, valamint az épülő színház ideális tüzbiztonságának értelmében nekem kijár. Ennélfogva teljesen lehetetlennek tartom, hogy a belügyminiszter a közlemény értelmében döntött volna.

3. Ebben a nyugodt meggyőződésben zavartalanul folytattuk megkezdett munkánkat, az építkezés befejezését és előadásaink előkészítését.

Szerkesztő urnak kitűnő tisztelettel aláztos szolgálja, Budapest, 1903. szeptember 17. *Beöthy* László.

** Szabadka színmű pályázata. Szabadka város tanácsa pályázatot hirdet egy egész estét betöltő drámára, vigjátékra vagy népszínműre. Egyenlő irodalmi érték mellett a Szabadka történetére vagy etnografiai viszonyaira vonatkozóval bíró színdarab előnyben részesül.

Pályadíj 100 darab tizkoronás arany, amelyet csak irodalmi értékkel bíró és színpadi hatást ígérő műnek adnak ki. A pályamű dr. *Boró* Károly polgármester címére 1904. május 1-ig küldendő be. A pályaművek bírázatát a tanács által kijelölendő bírázóbizottság teljesíti és a pályadíj odaítélésé telet legkésőbb 1904. október 1-ig végkönyvben dönt. A pályadíjjal jutalmazott munka a szerző tulajdona marad, köteles azonban darabjának előadási jogát a szabadkai színház részére egyverszínűenkorra kiűtő díj nélkül átengedni. Pályaművek kéziratát vissza nem adnak, hanem a bírázóbizottság jelentésével a muzeum és közönyvtár irattárába helyezik azokat.

** *Budai Nyári Színház*. A *Budai Nyári Színházban* holnap, pénteken, *Mateczky* Vilmosnak, a Magyar Királyi Operaház nyugdíjazott tagjának vendégfellépéssel *Verdinek Rigoleto* című operája kerül színre. A címszerepet *Mateczky* énekl. *Gáda* szerepében *Anday* Blanka lép föl először, hat heti szabadsága után; a többi főbb szerepeket *Mihályi* Ernő, *F. Kálai* Lujza, *Vajda* és *Kövessy* éneklék. A *Rigoleto* holnapi előadása iránt ritka nagy érdeklődés mutatkozik a közönség körében, amit a jegyek tömeges elővásárlása is bizonyít.

** *Tristán és Izolda* Párisban. *Tristán és Izolda*, *Wagner* dalműve, ez év decemberében előadásra kerül a párisi nagy Operában. *Tristán* *Alvazer*, *Izolda* vagy *Viedal*, vagy *Grandjean* kisasszony fogja énekelni. *Tristán és Izolda* az egyetlen *Wagner*-dalmű, mely Párisban még nem került színre.

** A müncheni *Wagner*-előadások. A müncheni *Wagner*-előadások tegnap érték véget az ottani *Frangeregent-Theaterben* az *Istenek alkonyának* előadásával. Az előadás végével *Passart* intendantsé terjesztette a művész személyzetet, hogy az uralkodó herceg egész sereg kitüntetését fog kiosztani a közreműködők közt.

MŰVÉSZET

□ **Művelői kongresszus.** A művelői kongresszus a múltkoros kongresszusával foglalkozó tudósok és szakértők nemzetközi kongresszusa ez évi szeptember hó 25–27-ike közt tartja ülését a németországi *Erfurtban*. A kongresszusra meghívták a magyar közoktatásügyi kor-

mányt és a műemlékek országos bizottságát, amelyek képviselőiben Aigner Sándor műépítész, bizottsági tag vesz részt a nemzetközi értekezleten.

□ **Margitay-kiállítás.** A Nemzeti Szalonban Margitay Tihamér kiállítását nagy és elegáns közönség látogatja. A művásár is szépen megindult s a vidéki városokból egymásután érkeznek ajánlatok a művészhez, hogy kollekcióját egy-egy kiállításra engedje át nekik. A kiállítás reggel 9 órától este 7-ig van nyitva s 50 fillér díj mellett naponta meglekethető.

□ **Nagy Lajos szobra.** Az Országos Képzőművészeti Tanács a nyári szünet után tegnap tartotta első ülését Forster Gyula minisiteri tanácsos elnökielte alatt. A tanács szemé alá vette Kiss György szobrásznak Nagy Lajos királyt ábrázoló szobormintáját, melyet művészi tekintetben s körül alkotásnak ítétek.

□ **Az Örökimádás temploma.** A fővárosban, az Üllői-úton építendő Örökimádás templom terveire hirdetett művészi pályázatot a napokban járt le. Összesen nyolc építőművész pályázott. A pályázat megbizásával most foglalkozik a végrehajtó, illetőleg a bíráló bizottság.

□ **Eisenhut-kiállítás a műcsarnokban.** Az Eisenhut Ferenc hagyatékában talált festmények rajzok és vázlatok kiállításának ünnepes megnyitása október 3-án lesz Wassics Gyula közoktatásiügyi minisiter jelenlétében. A megnyitás után a képzőművészeti tanács művásárló-bizottsága ülést tart, hogy kijelölje a szép-művészeti muzeum számára megvásárlandó képeket.

Nyitlér.

Kerepesi-ut 30.
NAGY
SAROKÜZLET

(Az e rovat alatt közlötöknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TUDOMÁNY, IRODALOM

□ **A Magyar Történelmi Társulat** október 1-én, csütörtökön délután 5 órakor tartja felolvasó-és választmányi ülést az Akadémia heti ülésében.

□ **Lejáró pályázat.** A Petöfi Társaság titkára tudatja a pályázni kívánókkal, hogy a *Bulyosky Lilla* színművésznő alapítványából *szavaltásra alkalmas lírai költeményekre* kilizőt pályázatot a hó végéig lejár. A 200 (kettőszáz) koronás jutalmat csak irodalmi színvonalon álló műveknek adja ki a társaság, s a pályaművek, idegen kézzel, tisztán leírva és jelítség levélkével ellátva a társaság titkári hivatalába (Bástya-utca 11.) küldendők.

□ **Mirjam.** Rövid pár esztendő alatt immár ötödik kiadásban jelenik meg dr. Kiss Arnold, budai fő-rabbí *Mirjam* című magyar imádságos könyve zsidó nők számára. Ez a páratlan siker a legkevesebben szóló kritikája ennek a könyvnek. A vallásos emlélyedés s a tiszta poezis itele teremtette meg ezeket az imádságokat, a hívő lélek szava száll felénk bennük s követségességük ereje megfogja a sziveket. Emellett irodalmi munka a javából ez a könyv. Színes, meleg, plasztikus és mindenekelőtt magyaros a nyelvezete, a széppróza mesteri alkotásait hangulatos ünnepi versek váltják föl. A tartalmához méltó díszessé kiállított imádságos könyv Schlesinger József budapesti könyvkereskedésének kiadása.

□ **Az országgyűlés feloszlataása** exlexben. Dr. Toldi Armin könyvet írt arról, hogy feloszlathatja-e a király exlexben az országgyűlést? Toldi azt — mint könyvében több helyütt is kijelenti — nem politikai szempontból tárgyalja a kérdést, hanem szigorúan jogi szempontból. Kifejti az alkotmányos vis major elvét és azt, hogy a 67-es törvényhozás, amely a 101 hónapok alatt nemcsak a költségvetést, hanem az összes országgyűlési feladatokat elintéztéknek vette, nem gondol olyan lehetőségre, amilyenben ma vagyunk, amert is keresni kell a törvényhozás gondolaimentet, amely vezetne volna, hogyha tekintély lett volna arra, hogy ez évből csupán néhány hét van hátra, a nélkül, hogy költségvetési törvény volna. Erre a helyes analogiát a 48-as törvénynek érvényben maradt 4-ik §-ában találja a szerző. Az ellenkező álláspont egyébként is a szerző szerint arra vezet, hogy a költségvetés a nem gyakorlás folytán elévülne, ami nonsens az alkotmányok terén s odavezetne, hogy a királynak évről-évre már valamikor júniusban-júliusban fel kellene oszlania az országgyűlést csupa „főös óvatosságból”, mert a hiszen a király nem proféta és így nem tudhatja, hogy mennyi idő lesz szükséges arra, hogy a zárszámadások és a jövő évi költségvetés tárgyalhatók legyenek. Az a fellogás, amely exlexben lehetetlennek tartja a Ház feloszlataását, netán bekövetkező esetben kiszolgáltatathatja az országot a haza ellenségének. Helytelennek tartja a szerző azt

az álláspontot is, amely szerint exlexben ugyan nem, de indemny megadás esetén a jövő évi költségvetés nélkül is feloszlathatónak tartja az országgyűlést. Vagy feltétel a költségvetés megéte és akkor csak ez adja meg a királynak a jogot, vagy nem feltétel s akkor nem szükséges indemny sem. A könyv Budapesten jelent meg. Politzér Zsigmond és fia kiadásában; ára 1 K. 60 fillér.

TÖRVÉNYSZÉK

§§ **Egy diploma válópőre.** Gróf Zichy Tivadár, Ausztria-Magyarország müncheni követe felesége, született *Wimpfen* grófnő ellen megindította a válópőrt. A grófnőt, ki leánya gróf Wimpfen az 1882-ben öngyilkossá lett volt párisi osztrák-magyar nagyköveteinek rendkívül szeretők Münchenben, mert a művészet kedvelve, maga köré gyűjtötte a müncheni író és művészvilágot, úgy hogy szalonja központja volt München szellemi életének. A grófnő anyja született *Linar* hercegnő volt, nővére pedig neje gróf Montpelas pekingsi kérésmet katonai atásának. A férj által benyújtott válókeresetet a budapesti kir. törvényszék tárgyalta és a feleket az 1891. XXXI. tc. 104. § a értelmében a grófnő hibájából, szándékos és jogos ok nélkül való elhagyás miatt agytól és asztaltól elválasztotta. A kir. tábla és ma a kir. Kuria III. polgári tanácsa *Paláta* Endre előadásában ez ítéletet indokainál fogva is helybenhagyta. Ezek után gróf Zichy Tivadar a törvényes idő leteltével a végleges elválás miatt a keresetet meg fogja indítani.

§§ **A ráczkevei bérnyilkosság.** A ráczkevei fosztogatók bűnygyében az esküdtszék ma a perbeszédeket hallgatta. A délutáni tárgyaláson az elnöki rezümé után az esküdtek délután negyed 5 órakor verdikhozatalra vonultak vissza. Közél kétórai tanácskozás után esti 6 órakor hirdette ki az esküdtek választott főnöke, dr. *Forhy* Imre az esküdtszék verdiktjét.

Az esküdtek **bűnösnek** mondták ki öv. *Márki* Andrásné szül. *Bona* Terézt a gyilkosság büntetésében, *mint felbuzást azért, mert József és Mihály* fivéreit felbu totta hites törvény megőrsére s ezeknek tetéhez segédkezett n újott. **Bűnösnek** mondták ki az esküdtek *Bona* Józsefet a *gyilkosság büntetésében mint tettest bűnösnek* mondták ki *Nemes* Sándort a szándékos emberölés büntetésében mint tettest. Mind a három vádlottra kimondották, hogy a tett elkövetése idején szabad elhatározási képességük korlátozva nem volt és sem akkor, sem most nem szenvedtek s szenvednek elmebajban, ugy tetüket beszámítható állapotban követtek el. *Végül bűnösnek* mondták ki ugyan *Bona* Mihály vádlottat a *gyilkosság büntetésében* mint tettest, de azt is kimondották, hogy ez a szellemileg korlátolt vádlott nővéreinek az elsörendű vádlottnak ismételt kérésére öngyilkossággal való fenyegetésére merő rokoni szeretetből mintegy ellenállhatatlan kényszer alatt követte el ezt a tettet, amelyért ennek folytán nem büntethető.

A kihirdetett verdikt ellen dr. *Moánár* Gyula, *Bona* József másodrendű vádlott védője, a Bp. 427. §. 6. pontja alapján semmisségi panaszt jelentett be, mivel a verdiket ömárvával ellenkezőnek találta abban a tekintetben, hogy *Bona* Józsefet a gyilkosság büntetését társtettesnek mondja az egyik kérdésben *Nemes* Sándorral, míg egy másik kérdésben azt a negyedrendű vádlottat pusztán a szándékos emberölés büntetésében mondta ki bűnösnek. — A törvényszék rövid tanácskozás után elfogadta a bejelentett semmisségi panaszt.

Hulász Lajos királyi ügyész öv. *Márki* Andrásné szül. *Bona* Terézt és *Bona* Józsefet a büntetőkönyv 278. §-ába ütközö gyilkosság büntette miatt, enyhítö körülmények hiányában, a törvény teljes szigorával kéri suttani. Ugyancsak a legszigorúbb büntetéssel kerte suttani *Nemes* Sándort a btkv. 279. §-ába ütközö szándékos emberölés büntetettért. Az esküdtek által felmentett *Bona* Mihály ellen az ügyész a további eljárás megszüntetése mellett a szabadlábra helyezés kerte. A sértettek képviselőiben dr. *Füzeséry* Géza ügyvéd bejelentette, hogy kártérítést nem számít fel. E lenben keri, hogy a törvény alkalmazó bíróság ítéle el özevgy *Márki* Andrásné az özevgy jog elvesztésére s 200 korona költség megfizetésére.

Ezután a védők szóáltak fel. — *Végül a vádlottak éltek — az elnök felhívására — az utolsó szóval.*

Öv. *Márki* Andrásné, mit kíván még védelmére előadni? — kérdezte az elnök.
— Esküszöm, hogy nem én adtam a kötelelet. Én büntelen vagyok a dolokban.
— Hát maga *Bona* József?
— En itén volham nagyon. Azt mondtam, hogy én előre megfontolva követtem el a dolgot?! Esküszöm (itt kezét az ég felé emelte) az elő lstenre, aki ideál (a mellére üt), hogy én nem fontoltam meg előre.

Bona Mihály köszönettel tudomásul vette az ítéletet, *Nemes* Sándor pedig kijelentette, hogy nincsen semmi előadni valója. — A törvény alkalmazó bíróság esti 8 óra után hirdette ki ítéletét.

A bíróság özevgy *Márki* Andrásné, született *Bona* Terézt és *Bona* Józsefet gyilkosság büntetettért az enyhítö 92. § alkalmazásával egyenként 15—15 évi foghátra és 10—10 évi hivatalvesztésre ítélte. *Nemes* Sándort pedig a 91. § alkalmazásával 10 évi foghátra ítélte. Özevgy *Márki* Andrásné büntetéséből

a törvényszék 10. Bóna József és *Nemes* Sándor büntetéséből pedig 9—9 hónapot kitöltöttek veit. *Bona* Mihály vádlott ellen a törvényszék a további eljárást megszüntette. Özevgy *Márkinéra* enyhítö körülményül szolgáló büntetlen előlétele, az a nagy korábbi önség, mely közte és férje között volt, végül az igazolt családi viszály, *Bona* József csekély múltveltsége és az, hogy a cselekmény elkövetésekor ittas volt, végül büntetlen előlétele, *Nemes* Sándornál a 91. § alkalmazására enyhítö körülmény csekély múltveltsége, töredelmes vallomása, ittasága és hogy más által bujaitott fel a véres tettra, súlyosbitó volt rá nézve büntetelt élete. Valamennyi vádlottra nézve még enyhítö körülményül szolgál az, hogy már 5 év óta vannak bünyvzsgát a att. Dr. Halász ügyész semmisségi panaszt jelentett be öv. *Márki* Andrásné és *Bona* Józsefre kiszabott ítélet ellen, mert a törvényszék indokoltául a kalmazta a 92. §. De semmisségi panaszt jelentett be *Bona* Mihály felmentése miatt is, mert az esküdtek a beszámítást kizáró kérdésre téves verdiket adtak. *Nemes* Sándorra nézve megnyugodott. Öv. *Márkiné* és *Bona* József s a védők is semmisségi panaszszal éltek. *Nemes* Sándor s védője megnyugodtak az ítéletben. *Bona* Mihályt a törvényszék nyomban szabadlábra helyezte.

§§ **A boncoló-intézet titkai.** A törvényszéki orvostani intézet belső életéről *Györfly* József tavaly egy cikksorozatot közölt és vajdai során sörében emlékeztet meg *Ajta* K. Sándor István tanársegéd telességéről, *Reich* Margitról, aki ezért sajgórtort indított ellene. A tárgyalás alkalmával *Györfly* elmondta, hogy az adatokat *Huber* Gyula boncoló-mestertől kapta. *Huber* eleinte tagadta, de utóbb beismerete, hogy *Györfly* tőle kapta az információkat; Ajánról azonban ő nem nyilatkozott. A törvényszék *Györfly* Józsefet becsület sértés vétségéért három napi foghátra és 20 korona pénzbüntetésre ítélte. A budapesti királyi ítélőtábla az első bíróság ítéletét helybenhagyta. A Kuria III. büntetőtanácsa *Tornai* János bíró előadásában ma délelőtt tárgyalta a benyújtott semmisségi panaszt s *Kazony* Béla koronabíró-ügyész helyettes indítványára elutasította.

§§ **Egy vitéki ügyvéd bünygője.** Dr. *Egressy* Sándor nyitai ügyvédnek valami 75 sorintos követelése volt *Bizonny* Ferenc nyitavándóli földurukoson, akitől kitöltetlen váltót vett. A váltó időközben elaltlydott az ügyvéd irományai közül s ekkor aurosa módon segített magán. Egy *Risz* Gyula nevű tizenharoméves gyereket basznált fel arra, hogy az elvesztett váltó helyett mászoo jusson s annak egyszerűen lediktálta egy úres váltóírlapra a régebbi váltó szövegét aláírta *Bizonny* Ferenc nevé s egyben 75 forint helyett 150 fortra töltötte ki. Ezt a váltót azon perete és a követelést érvényesíteni megkísérelte. *Bizonny* Ferenc hamistásnak jelöztén a váltón levő aláírást s a váltóösszeget is megállapodással enesnek jelentvni ki a nyitai ügyesség okirathamisítás és sikkasztás miatt megindította az eljárást az ügyvéd ellen. A íőtárgyaláson dr. *Egressy* azonnal védekezett, hogy ő az uabbi váltó kitöltéséről és az aláírás meghamisításáról mit sem tud, hogy ez csupán annak a gyerekeknek a csinnye. Altitásat egy ezé sor oly tanuval akarta bizonyítani, akiket a bíróság azonban számbavehetőknek nem tartott, s ezért a törvényszék okirathamisítás büntette miatt *nyolc havi börtönc* itéle a vádlott ügyvédet. A pozonyi királyi tábla ez ítéletet két év s három havi foghátra emelte el. A Kuria *Sebestény* Mihály elnöklete alatt ma foglalkozott a benyújtott semmisségi panaszokkal s dr. *Baumgarten* Izidor koronabírószékhelyettes és dr. *Friedmann* Bernát védő megnaugátasa után mindkét alsóbírósági ítéletet megsemmisítette. Erendete egyuttal a Kuria, hogy az elsőbíróság a nyitai törvényszék bizonyos ki nem derített körülményekre a vizsgálatot uja rendelje el, újabb tárgyalás után pedig új ítéletet hozzon.

§§ **A nagyváradi vámpánama.** *Nagyváradi*ó jelentek: A város vámpákezelőnek napok óta folyó bínyéret ma fejezték be a nagyváradi törvényszéknel. Dr. *Baróthy* Pal királyi ügyész a vádlottak megbüntetését kerte utána *Ness* Pal tartotta vedbeszedet. Ezután a törvényszék meghozta az ítéletet mely az elsőrendű vádlottat, *Benkey* Artur volt vámelügyeítö a hülsen kezelés büntetésben bűnösnek mondja ki és egyévi börtönc és háromévi hivatalvesztésre iteli el. *Pap* Sándor másodrendű és *Heperli* József harmadrendű vádlottat pedig a hülsen kezelés vétségében mondtatta ki vékesnek és ezért előbbi három, utóbbi egyhavi fogházzal sújta.

§§ **Éltelté uszorás.** A budapesti büntetőtörvény-széknek *Pencsari* bíró elnöke alatt itélközö tanácsa ma mondott ítéletet az uszora vétségével és sikkasztás büntetésével vádlott s a szombati lotyártalagros íőtárgyaláson hamis tanu szerzés miatt lotyártalagros *Holsztáder* Guttmann borkereskedő bünygyében. A törvényszék *Holsztáder* Guttmann csak az uszora vétségében mondtotta ki bűnösnek s ezért 9 havi foghátra s nemlétes esetén további 3 hónapi foghátra átváltozhatott 4000 korona pénzbüntetésre ítélte. Az ügyész megnyugodott az ítéletben, de a vádlott és védője felekeztek. *Holsztáder* Guttmannal szemben a törvényszék — az ügyész indítványa értelmében — továbbra is fenntartotta a vizsgálati jogszódot, mert a vádlott ellen hamis tanuszerzés büntette miatt most indult meg egy újabb bünyvzsgát s így — mint vagyonos ember — szökés által könnyen elvonhamagát a büntetés elsenvedése alól. A törvényszék legközelebb *Holsztáder* Guttmannnak egy sikkasztás bünygyében fog íőtárgyalást tartani.

Egy népgyűlés epilógusa.

Budapest, szeptember 17.

A nemzetközi szociáldemokrata-párt a múltévi november 30-án a Tattersallban népgyűlést tartott. A népgyűlésen Grossmann Miksa, Wetner Jakob és Bokányi Dezső, a szociáldemokrata-párt vezérelőjei mondtak éleshangú beszédeket. Különösen Grossmann Miksa és Wetner Jakob beszédeit fogadta zajos tetszéssel a nagyszámu hallgatóság. Grossmann a civilista felemelésre ellen beszélt s beszédeért királyszerítés és alkotmányértés miatt fogta pörbe a kir. ügyészség, Wetner Jakabot pedig beszédeiben elkövetett osztálygötlöltre való igazítás vétségéért. Ezek az inkriminál beszédek Bokányi beszédeivel együtt külön ízetben lenyomatva is megjelentek. E sajtótermék miatt a királyi ügyészség a ízetet szerkesztőjét, Fleischmann Ándort is sajtópörbe fogta. Grossmann Miksa beszédeért a királyi ügyészség a következő kitételeket inkriminálta:

Azt kívánja, hogy a magyar nép adóállítereiből Ferenc Józsefnek több két millió koronát adjunk, (Gyalázat!) azt kívánja, hogy az eddig fizetett 9 millió és 300.000 koronát emeljük föl 11 millió és 300.000 koronára. (Abucg!) Ezt a kívánságot, ezt a javaslatot Széll Kálmán, a jog, törvény és igazság minisztere azzal indokolja, hogy kisebb lett a pénz értéke, hogy nehezebb lett Magyarországban a megélés, különösen, hogy habsburgi Ferenc Józsefnek 80%-kal megrágnit a vadászát. (Nagy zaj. Ne menjen vadászni!) Nem tagadom, és azt hiszem, senki sem tagadja, hogy maország a vadászát drágább lett nekünk munkásoknak a kenyér után, drágább lett mindenkinek a vadászát — a megélésre, és talán drágább lett a vadászát a zergékre is. Ha igaz az, hogy drágább lett Magyarországban a pénz és nehezebb lett a megélés, ugyan ez vajjon kinél áll elsősorban? Annál, kinek legalább 400 millió korona magánvagyon van és 19 millió korona évi fizetése van, vagy annál, aki az év legnagyobb részét munka nélkül tölti és ha munkában van, csak ebből jut neki? (Ugy van! Zajos helyeslés.) Hát nem lehet azt mondani Ferenc Józsefnek, amit mondanak a munkásoknak: ha kevés a bér, kevés a keresményed, szorítsd össze magad, egyél egy darab hussal kevesebbet, igyál kevesebbet. (Derültség.) Azonban amit a magyar munkásnépnek mondanak azt nem mondja a magyar minisztérium Ferenc Józsefnek. Ha Ferenc József a személyn hurovit egyet és azt mondja: drágább lett a vadászát, akkor a magyar minisztérium elmege a néphez és kész elvenni utolsó vankosát és megrágnitai utolsó betevő alaját is. (Zajos helyeslés.) Tessék Ferenc Józsefnek, ha nem elég a fizetése, jobban fizetett kondíciót keresni (Óriási derültség.) Tessék Ferenc Józsefnek az orosz cárral, a német császárral és a többi urakkal összeállani és szájkoljanak. Meg vagyok győződve, hogy ez olyan sztrájk lesz, mely nem von maga után üzembezárítást.

Mi szociál demokraták, mi a szociális köztársaság hívei vagyunk. Nem tartjuk feltétlenül szükségesnek, hogy az állam éien egy király legyen. Ha itt van, legyen: addig, míg mi hatalomra nem jutunk, addig, míg a nép véleménye nem jut kifejezésre, nem bánjuk. Ha majd a nép véleménye kifejezésre jut, másképp rendezzük be.

Wetner Jakob beszédeben a kivándorlási törvényjavaslattal foglalkozott s ezt bírálta éles szavakkal. A budapesti büntetőtörvényszék Agoraszó bíró elnökele alatt ma tárgyalta a két szocialista pártvezér király- és alkotmányértési, valamint igaztási bűnpörét.

A vádat dr. Daróczy királyi ügyész képviselte. A tárgyalás megnyitása után dr. Gál Jenő utalva arra, hogy ezen szóval elmondott beszédek kiadása miatt az esküdtörborság előtt is jog egy pör le olnyi, kérte e pörnek az esküdtörborság elvő utasítását. A törvényszék azonban elutasította ezt a kérelmet. A vádirat felolvasása után a vádlottak kihallgatása következett.

Grossmann kijelentette, hogy nem érzi magát bűnösnek. Első sorban azért, mert nem ugy adja vissza a röpirt a beszédeket, mint ő azt elmondotta. Kijelentette továbbá, hogy a király személyét nem akarta sérteni, már azért sem, mert hiszen a szocialisták történeti fölfogása sem a királyok akaratának, hanem a gazdasági fejlődésnek tulajdonítja a viszonyok változását.

Wetner Jakob szintén tagadta bűnösségét s ő is azt vitatta, hogy a ízetet tartalma nem egyezik meg a beszéddel, amelyet ők tartottak.

A perbeszédék után a törvényszék bűnösnek mondotta ki Grossmann Miksát a királyszerítés vétségében s ezért négyhavi fogházra és kétevi hivatalvesztésre ítélte. Az alkotmányértés vétsége alól azonban Grossmann a bíróság felmentette. Ugyanokas felmentette a törvényszék Wetner Jakabot is az igazítás vétsége alól. Az ügyész súlyosbíttásért s a felmentésért, Grossmann pedig elíteltetésé miatt felebezett. — Wetner megnyugodott az ítéletben.

SPORT

*. A budapesti egyetemi atlétikai klub e hó 19-én (szombaton) délután 3 órakor a lágymanysi sporttelepen háziversenyt rendezt a következő számokkal: 1. 100 yardos junior síkfutás; 2. 220 yardos síkfutás handicap; 3. Egynegyed angol mértőfides

síkfutás handicap; 5. magasugrás handicap; 6. távolugrás handicap; 7. súlydobás handicap; 8. diszkoszvetés handicap. A verseny 20 filléres törengingegyel megtekinthető.

*. Bócsi versenyek. Csunya, esős és hideg időben futották le a mai programot. A fősztám a Vernemil handicap volt, melyet Merry Ágnes nyert meg South Star és Tlínkó ellen, míg a favorit Lemek csak a távoszlopig tudta magát élen tartani. A favoritoknak ma so nagyon kedvezett a szerencse, mert csak Snip-snap és Mámor nyerték meg versenyüket, mint első favoritok. A versenyek eredménye ez:

I. Eladók gátversenye. Díj 1800 korona. Távoltság 2400 méter. Petanovits J. Ágnes (Healy) első, Dreher A. Rama thur'ja (Huxtable) második, Mr. Lincoln Sanvja (Sinn) harmadik. Azután Donnerwetter Daloslány, Gedacht. Totalizátor: 10: 252, Helyrefogadások: I. 50: 182, II. 50: 97.

II. Handicap. Díj 2000 korona. távoltság 1600 méter. Schosberger L. Kapusa (Cowman) első, Krausz L. Viribus unita (Tara) második, gróf Andrásy G. Boriskája (Spencer) harmadik. Azután Rhapsodie II., Serenade Bonapace Ducrot, Condottiere, Baltimore. Totalizátor 10: 49. Helyrefogadások: I. 50: 121, II. 50: 127, III. 50: 134

III. Vernemil-handicap. Díj 10.000 korona. Távoltság 120 méter. Gróf Pestetics T. Merry Ágnes (Milburn) első, Luczenbacher M. South-Starja (Rothus) második, Krausz L. Tlínkója (Stack) harmadik. Ezután: Lemek, Thetis, Bogár, Zarina, Phodope. Sada Jacco, Lottó, Bátor, Victor. Totalizátor: 10: 150. Helyrefogadások: I. 50: 241, II. 50: 465, III. 50: 241.

IV. Eladók gátversenye handicapja. Díj 2000 korona. Távoltság 900 méter. Boros J. Snip-snapja (Tara) első, Egyedi A. Nyalka (a Lewis) második, Deher A. Prognoseja (Cleminson) harmadik, azután Kinos. Totalizátor: 10: 149. Helyrefogadások: I. 50: 71, II. 50: 109.

V. Államdíj. Díj 5000 korona. Távoltság 2300 méter. Báró Springer G. Casanova (Lewis) első, báró Springer G. Vargája (Tara) második, báró Harkányi J. Wikingje (Russel) harmadik, azután Nemes, Akárhogy, Limonádé. Totalizátor: 10: 47. Helyrefogadások: I. 50: 277, II. 50: 212.

VI. I. osztályú eladó-verseny. Díj 4000 korona. Távoltság 1000 méter. Lossoney Gy. Mámora (Adams) első, Szemere M. Saluteja (Bonta) második, gróf Esterházy F. Sommerischeje (Lewis) harmadik, azután Lagosta, Lassie. Totalizátor: 10: 22. Helyrefogadások: I. 50: 86, II. 50: 115.

VII. Akadémia-verseny. Díj 3000 korona. Távoltság 3200 méter. Herceg Auersperg F. Floreantia (Williamson) első, gróf Orsich P. Grinzingerje (Barker) második. Totalizátor: 10: 22.

TÁVIRATOK

Közgazdasági táviratok.

Bécs, szeptember 17. A bécsi nagy földtanács déjnaplaj-bizottságának ma tartott gyűlésében az alkösök testületének küldöttei, mint szakértőket hallgatták ki, akik élvileg a nem bites alkösök közvetítésével a couliszeben történt kötéseknek (járdékokban) a hivatalos árlaynaplaj való felvétele ellen nyilatkoztak. Az alkösök távozása után a bizottságban élénk vita fejtődött. Végül a bizottság azon nézetet egyezett meg, hogy ajánlatos az egész járdéküzlet újraszervezése, amire elhatározták az idevonatkozó tanácskozásokat a megoldásra vezet tervek megfontolásával való folytatást.

Bern, szeptember 17. Félhivatalosan jelentik, hogy Svájc az Osztráczsággal kötött kereskedelmi szerződést e hét vége előtt felmondja.

Bécs, szeptember 17. (A Budapesti Napló telefon-jelentése.) Eladott búza: tiszavideki 78—82 kgr. 8.05—8.45 K., marcheldi 76—80 kgr. 7.50—8.—K. Ross: tót felvidéki 72—75 kgr. 6.55—6.70 K., pest-megyei 72—75 kgr. 6.50—6.70 K., különféle magyar 71—74 kgr. 6.40—6.65 K. osztrák 71—75 kgr. 6.45—6.65 K. Arpa mormarszági 7.10—8.50, közép dunai állomásokról 6.40—7.25 K. tengeri 6.60—6.75, Cinquantin 7.60—8.—K., magyar zab új 5.85—6.80 K., válogatott 6.65 K., régi 6.05—6.80 K.

New-York, szeptember 17. (Terményfőssé.) (Zárlat.) Gyapot: New-Yorkban nyelben 11.75 (11.75), Szept-re 12.85 (12.20), Decemberre 9.86 (9.98). New-Orleansban helyben 10.75 (10.14/16). — Petroleum: Stand white New-Yorkban 8.55 (8.55), Stand white Philadelphában 8.50 (8.50), Refined in Cases 10.50 (10.50). Credit Balances at Oil City 1.56 (1.56). — Zsir: Western steam 8.75 (8.75), Rone & Brothers 9.— (9.—). — Tengeri irányzata állandó. — Szept-re 58.75 (63.75) — Okt-re —.— (—.—). — Dec-re 57.75 (58.75). — Búza irányzata állandó. Píros ősz helyben 87.— (87.75). — Szept-re 87.75 (87.75). — Okt-re —.— (—.—) — Dec-re 87.75 (88.75/4). — Máj-r. —.— (—.—). — Gabona szállítási díja Liverpoolba 1.1/2 (1.1/2). — Kévé: lair Rio T. sz. 5.1/4 (5.1/4). — Szept-re 4.20 (4.15). Dec-re 4.55 (4.35). — Liszt: Spring Wheat cears 3.80 (3.80), Cukor: 3.75 (—.—, 3.75). Ós: 27.15—27.60 (—.—, 27.40). Réz: 18.75 (—.—, 18.75—.—.—). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, szeptember 17. (Terményfőssé.) (Zárlat.) Búza irányzata állandó. Szept-re 80.75 (80.75). — Októberre —.— (—.—). — Tengeri irányzata állandó.

— Szept-re 52.75 (52.75). — Zsir: Szept-re 9.80 (9.87). Dec-re 7.55 (7.62). — Sealmora short clear 8.60 (8.75). — Sertéshús: Dec-re 18.50 (18.60). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

KÜLÖNFÉLÉK

Vallomás.

Adrienne, én szomjazom a csókok, Ajkam az ajkadért elegend, Ezer vágygyal, lelkem sóhajával, Úgy hódolok titkon teneked. Imám a szemed fényét keresi, Ahonnan mámor hull le rém, Nem tudok mást, csak szeretni téged, Te csodás, te büvös, drága leány.

Adrienne, édes, add nekem a lelked, Kéjbe fűrszöm, fénybe vonom, Szívemben illatos róza nyílik: A dal, a virágot belopom, Lelked a lelkemen, boldog álmodásba Ringasson a dal, a beszédes, Hisz megcsal az élet s úgy fáj a való, — Én mindenem, Adrienne, édes.

Borsodi Lajos.

† A solium. A tudomány napról-napra előrehalad egy lépéssel. Mindig újabb találmányok híre érkezik, amelyek bámúlhatatlanul eljuttatják a világot. A francia lapok most egy újfajta fémről tesznek említést, amelyet Edouard Mollard talált fel Londonban. Az új fém neve solium. Ennek a fémnek sok olyan tulajdonsága van, amelylyel sok más ipari célokra használtat fölülmul. Nagyon könnyű s emellett igen szilárd. Kemény, mint az acél és ezüstfényű, falkatérze a só és főképben tengeri hajók pócanlozására alkalmasak, mert nem rozsdásodik s a mostani hajópáncél tartósságát és ellentállóképesség tekintetében erősen túlszárnyalja. Az új fémből készült hajópáncél jóval olcsóbb a mostaninál és egy másik előnye abból áll, hogy olcsón lehet belőle előállítani rádiomot, amelynek fontja most tizenöt ezer koronába került.

† Julia háza. Veronában, a Via Capellon egy rozoga ház falán érdekes emléktábla van, amelybe a következő felirat van bevéve: Queste tuono le case dei Capuletti. D'onde uscì la Giuletta. — Per cui tanto piansero i couri gentili — E i poeti cantarono. Ez a ház a Capulettieké tanýja. Innen származik Julia, akiért érzékeny szívek annyi könnyet hullattak és akit a költők megénekeltek. Ezt a házat nem tartották valami nagy becsben a veronaiak. Most meg istállóépület és alacsonyabb rangú vendéglő, ahol gesztenyét és limonádét árulnak, de nemsokái lesz már az, mert a műveltebb veronai emberek végre megbosszankodtak azon, hogy a tulajdonos restauráltait kezdte a házat és a sajtóhoz fordultak, hogy járjon közbe a városi előjáróságnál a restaurálás megakadályozásáért, mert az egyenlő volna ennek a becses háznak a lerombolásával. Julia házának egyébként érdekes a története; a régiségbuvárok azt mondják, hogy az 1200-ik évben a Rübaldi család volt, E család egyik ágának Cappelto volt a neve és ez csinált vendéglőt ebből a házból, amely később istállóvá süllyedt le.

† Furesa halálzási arány. Furesa fejlődés elő néz Chicago városa, ha mihamarabb meg nem változik halálzási statisztikája. Ebből ugyanis az tűnik ki, hogy a férfiak halálzási arányszáma mindjobban fölülmulja a női nemét. A város közegészségügyi hivatalának utolsó jelentése szerint 500 haláleset közül mintegy 300 esik hetenkint a férfiakra. Ugy, hogy 10-szer több férfi hal meg jelenleg Chicagóban, mint asszony. 1901-ben még csak 23 százalékkal több férfi halt meg, 1902-ben, nem egészen 30 százalékkal több, míg most már 50 százaléknál tartanak.

† A strucomyra krokodilus. Az állatok között a strucomárnak a legégzségesebb a gyomra, mert bármit eszik, nem árt meg neki. Némelyik strucomárnak a gyomrában bihetetlen dolgokat találtak már, kezdve a vasszögötől a gyertyatartóig és más egyéb tárgyakig. A nagytű emberekre is azt mondják, hogy olyan gyomra van mint a struconak. A cápat is a falánk állatok közé sorolják. Ugyátszik azonban, nemsokás s strucomárnak és a cápanak van fölöletes gyomra, hanem némelyik krokodilusnak is, Ezt a felfedezést egy angol vadászárság tette, amely a Tugela mellett vadászik. A napokban egy krokodilust löttek le, amelynek gyomrában a következő dolgokat találták: egy kis borjút, egy emberi koponyát, egy ezüst óraláncot, női cipőt, drágakövekkel díszített arany cigarettá-tárcát, diótörőt, vasúti jegyet, a Times-nek egy számát eléggé olvashatatlau állapotban és egy üveg pezsgőt.

KÖZGAZDASÁG

Ipar és kereskedelem.

A magyar ipar és kereskedelem érdekében Kolozsvár város közgyűlése olyan értelmű határozatot hozott, amelynek fogva elvárja a város összes polgárainak a hazafiaságtól, hogy a háztartásához szükséges cikkeket — amennyiben lehetséges — csakis hazai termékekből s a helyi üzletekben szerzik be, a kereskedő hazafiaságot pedig elvárja hogy ezeket a cikkeket fogják tartani az üzleteikben. Abra- tont intéz a kereskedelmi és iparkamarkoz. Hogy ilyen irányban hassanak a magyar kereskedőkre s időnként hozzák köztudomásra, mely jóminőségű honi iparicikkek kaphatók az üzletekben. Végül kéri a fűbbi törvényhatóságot, hogy ehhez a határozathoz járuljon hozzá. — A székesfehérváros közlekedési és közgazdasági bizottsága ezt a határozatot tárgyalta s minthogy a főváros hatására ebben az irányban már tartalmazta súlyosabb s hatásra mélyebb és messzebb terjedő határozatot hozott, nevezetesen föliratot intézett a képviselőházhoz az önálló vámtérület megalakítása tárgyában, — ennél fogva ezt javasolja a közgyűlésnek, hogy Kolozsvár városa határozatát egy- szerüen vegye tudomásul. A tanács hozzájárult a közlekedési és közgazdasági bizottságnak ehhez a javaslatához.

Közszállítások óvadéka. A kereskedelemügyi miniszter a m. kir. Államvasutak részére megrendelt vasuti kocsi és gépészeti berendezések, valamint az olyan anyagok beszerzésénél, amelyekre a különleges feltételek értelmében jótállás köteendő ki, az e jótállás biztosítására szolgáló óvadékok letételénél és kiadásánál követendő eljárásra nézve a következő rendelkezést tette:

A szállítók úgy, mint eddig, a szerződés aláírása előtt kézpénzben vagy álmali letétre alkalmas értékpapirokban tíz (10) százalékos óvadékot letenni tartoznak. A szállított tárgyak ideiglenes átvétele után a letett biztosítéknak a fele, a másik felére pedig a jótállás lejárta után két hónappal, amennyiben amennyiben az a különleges feltételekben előírt jótállási határozatok szerint a biztosíték költséget alól feloldottnak tekinthető, kiadatik. Ennek folytán kocsiknál az óvadék felének $\frac{1}{10}$ -e az általános felévé, $\frac{1}{10}$ -e a kőtévi és $\frac{1}{10}$ -e a negyedévi jótállás letétele után a fentebb említett feltételek mellett adatik ki.

A Leipzig Bank csődje. A Leipzig Bank fömegmondóának zárójelentés, mely az 1903. december 1-6-ól 1903. július 31-éig terjedő időt öleli fel, 12,570,730 márká pénzárkésletet mutat fel, amely összeg éppen elegendő a multikori felosztásokra fel nem vett vagy visszatartott osztalékok kifizetésére vagy biztosítására; továbbá 50% az osztalékok kifizetésére vagy biztosításra azon követelésekre melyek csak a második előleges felosztás befejezése után állapították meg; végül a végső osztalék 17%-a 72,642,613 márkára. Az 1903. szeptember 4-én eszközölt eladásával a visszamaradt összegnek Ertel, Freyberg et. Comp cégnek véget ért a lipseai bank csődítomégéhez tartozó összes vagyon kezelése. A

Leipzig Banknak nincs ezek után törvényes képviselete és a fömegmondók nézete szerint iyet nem is fognak létesíteni, miért is a csődeljárás befejezése egy szersmind a Leipzig Bank végét is jelenti.

Gyapjuaukció. A mai másodnapú aukción változatlan irányzat és változatlanul szilárd árakon az árverésre került 3000 zsák gyapju tele eladódott. Finom és legfinomabb bránygyapju megit élénk érdeklődés tárgyát képezte és a teljes tavalyi árakon kelt el.

Az államvasutak forgalma. A magyar királyi államvasutak ideiglenes szállítási bevételei a folyó évi augusztus hónapban a személy- és podgyászforgalomból 5,456,200 koronát tettek ki, ami 235,116 koronával több, és a gyors- és teherárak szállítása után 13,231,000 koronát, ami 331,665 koronával kevesebb, mint a mennyi az előző év megfelelő havában kiteltek a végleges szállítási bevételek.

Az őssze ideiglenes mult havi szállítási bevétel eszerint 18,657,200 korona, ami mintegy 100,000 koronával kevesebb, mint a mult évi augusztus havi 18,783,749 koronában megállapított végleges bevétel, mely kevesebb, — amennyiben az a végleges leszámolás után egyáltalán meg meg fog maradni, valószínűleg azon körülménynek tulajdonítandó, hogy a folyó évi aratás késése folytán az idén a nagyobb gabonaforgalom is csak később indult meg. Az év eleje óta augusztus hó végéig pedig voltak a szállítási bevételek a folyó évben, az ideiglenes számítások szerint, amennyiben a folyó év utolsó három hónapjának bevételei még nincsenek végleg leszámolva, 1,046,980 korona (ebből 25,662,320 korona a személy- és 94,983,630 korona az ár. forgalomból) a tavalyi végleges 1,5,661,515 koronával szemben. A folyó évi összes szállítási bevétel eszerint nagyobb a tavalyinál — a későbbi helyesbítés tenntartásával — kerek összegben 2,700,000 koronával (49%-al), mely többletből mintegy 2,700,000 korona a személy- és 2,300,000 korona az ár. forgalomra esik.

Hollandi Eléhtbiztosító Részvénytársaság. Folyó évi augusztus hónapban benyújtott 682 ajánlat 5,655,652 43 K. tőke és járadékra, ezekből visszautasított 88 ajánlat 795,340 — K. tőke és járadékra, tehát 694 új kötvény állítottat 4,873,312 43 K. tőke és járadékra. 1903. augusztus 31-ikén a biztosítási állag volt 32,492 kötvény 269,361,066 21 K. tőke és járadékra.

Az Adria hajó. Fiuméből telegrafialjakk: Az Adria tengerhajózási részvénytársaság hajói közül ma Bathory Koenből, Balaton Braziliából Fiuméba érkezett Rákóczy Fiuméből. Spanyolországon át Marseillebe indult.

Szarvasmarhavásár. A budapesti marhavásár- téri vásári penzár-részvénytársaság tudósítása.) Felhajtás: Vágómarhák. Magyar ökrök 536 darab, magyar tehén 201 darab szerbiai ökrök 2411 darab, szerbiai tehén 243 darab, növendékmárha 24 drb, bivaly 96 drb, bika 133 darab, összesen 3646 drb. Gazdasági marhák: Igás- és hizalmivaló ökrök — darab, fejstehén 195 darab, igás bivaly — darab, tünő — darab, bika — darab, üsző — darab. Eladási árak ezen tudósítás zárta; vágómarhákért: Magyar hizott ökrök, legjobb minőségű 65.— K.-tól 74.— K.-ig, kivételesen 77.— K., 100 kilónként élő sulyban, középminőség 60.— K.-tól 66.— K.-ig, silányabb minőség 54.— K.-tól 58.— K.-ig, Magyar legelőmarha jobb minőségű 52 K-től 64.— K.-ig, kivételesen — K.-ig. Silányabb minőségű 46 K-től 50 K.-ig, Tarka

hizott ökrök, legjobb minőségű 70.— K.-tól 78.— K.-ig, kivételesen — K.-ig, középminőség 60 K-től 68.— K.-ig, silányabb minőség 64 K-től 68 K.-ig. Szerb és boszniai ökrök legjobb minőség 52 K-től 68.— K.-ig, kivételesen — K.-ig, silányabb minőség 42.— K-től 50.— K.-ig, bika jobb minőségű 56 K-től 74.— K.-ig, kivételesen 76.— K.-ig, silányabb minőségű 48.— K-től 54.— K.-ig, Bivaly 42 K-től 50 K.-ig, kivételesen 54.— K.-ig, Magyar tehén 44.— K-től 62.— K.-ig, hi- vételesen 69.— K.-ig, Tarka tehén 48.— K-től 64.— K.-ig, kivételesen 63.— K.-ig, Mind 100 kilónként élő sulyban. Gazdasági marhákért: Igás ökrök első- rendű — K-től — K.-ig, kilogrammonként, kivéte- lenen — koronától 750 K.-ig páronként, köz- épminőségű — K-től — K.-ig 100 kilónként 640 K-t 700 K.-ig páronként, silányabb minőség — K-től — K.-ig 100 kilónként, — K-től — K.-ig pá- ronként. Hizalmi való ökrök, fehér 100 kg.-kint — K-től — K.-ig. Fejstehén, keresztetűt, színes 200 K-től 290 K.-ig darabonként, bonyhádi faj 260 K-től 410 K.-ig darabonként, kivételesen — K-től — K.-ig, Igás bivaly — K-től — K.-ig páronként. A földhajtás vágómarhából körülbelül 1700 dar- rabal kisebb volt a multéinál; a magas árkövetelése- sek folytán a vételkedv csökkent. Az irányzat általá- ban élénk, az árak közepes és gyöngyűbb minőségűek- nél 3-4 K.-val emelkedtek s valószínű, hogy a készle- tet csakhamar elogy. Jarmasökrök nem volt a vásáron, a fejstehénüzlet szilárd. A jövő hó 1-ére eső heti- vásár az izraelita ünnepek miatt e hó 30-ikán fog megtartani.

Borjuvárs. 1903. évi szeptember hó 17-én. (A budapesti marhavásár- téri vásár-penzár részvénytár- saságtól.) Felhajtás. Belüldi élő borju 720 drb, költ borju 4 db, bécsi borju — db, — db, — nö- vendékmárha 24 darab, bárány élő — darab, költ bárány — darab, — Árjegyzések. — Belüldi élő borju I. rendű 88—104 l.-ig, kivételesen 110 l., II. rendű élő borjúkért 123— l.-ig, 1 kilónként, költ borju I. r. — l.-ig, II. r. — l.-tól — l.-ig, kivét. I. kilónként, levonas nélkül. Rugott borjúkért 52—70 l.-ig. Növendékmárha 48 l.-tól 64 l.-ig, I. r. — l.-ig, középminőségű — l.-ig l.-ig, alárendelt — l.-ig, I. k.-kint, Bárány élő — k., költ bárány — k., kivételesen ár — k.-ig páronként. — A nagyobb földhajtás folytán az árak 3-4 fillérrel kilogrammonként hanyatoltak.

Bécsi szomoruhavásár. Szeptember 17-én. (Saját tudósítónk szerint.) A mai vásárra felhozott: 3476 darab borjut, 2109 darab élő sertést, 1085 lev- agott sertést — darab élő juh, 584 darab levagott juhot, 61 darab bárányt.

Eladási árak: Élő borju 90—101 fill., első- rendű 102—114 fillér, legjeleje 116—120 fillér, lev. borju 100—140 fillér, elsőrendű — fillér, zsirsertés — fillér, fiatal sertés 76—96 fillér, kivé- telesen — l., levagott nehéz sertés 102—112 fillér, kivételesen — fillér, husra hizalt — fillér, zsirra hizalt sertés — l., könnyű sertés 110—116 fillér, elsőrendű süldő 92—98 l., élő juh — l., levagott juh 76—92 fillér, bosnyák silányabb sertések — fillér, kilogrammonként. Bárány 12—28 korona páronként.

A budapesti gabonátözsde.

Budapest, szeptember 17.

Mérsékelt kínálat és gyöngye kereslet mellett készbuza csöndes irányzatú volt; forgalomba került

REGÉNY

A szép özvegy

— REGÉNY —

Írta: KEVILL-DAVIES ALBERT

(31)

Aztán elsiettem, hogy segítséget hívjak és vissza- tértem lady Harriettel és a többiekkel, mire, mint tudjuk, találkoztunk Dórával és mister Lonsdale-al, akik Alice-t bevitték a házába.

Nemsokára gyertyákat hoztak és Harden vendégei és a szolgálk kíséretében a lugasba ment, hogy felkutassák a kigyót. Először a lugast kutatták keresztül-kasul, de a kigyóra nem lehetett rátalálni. Aztán a legközelebbi környéket vizsgálták át. A lugas egy kis magaslattan épült. A lugas padlója az egyik oldalról csak néhány hüvelyknyivel volt magasabb, mint a föld. De a lejtős részen, a lugas padlója vagy három lábbal feküdt a föld felett, fából faragott pillérek támasztották meg, amelyeket kuszó növények borítak körül. A bejárat a magasabb oldalon volt és keskeny ösvény vezetett föl. Ezt az erkélyszert terraszot három oldalról dos lombozat környezte. A negyedik oldalról nyílt pázsit zöldelt. Leonard asszony kimerítő leírása szerint, amelyet később miss Fuller is meg- erősített, Alice a szerencsétlenség pillanatában a pázsittól jobbra állt, miatt lábai a lécen pilentek. A lábai vagy husznegy hüvelyknyire voltak a lugas padlójától, amely azonban még magasabb volt a pázsit felett a lugason kívül. Ebből világosan kitetszik, hogy az a kigyó a kuszónövények közt volt elrejtőzve. Azt a helyet tehát szorgosan átkutatták, de a fáradotásnak nem volt egyéb eredménye, mint hogy a cserjéket és növényze- tet összetörték és a füvet letiporták. Lord Beach- ville erre azt ajánlotta, hogy a kutatást halasz-

szák el másnap reggelre, segítségükre lesz akkor a nappali világosság — minthogy szeretett volna újabb híreket hallani Alice állapotáról.

— A borzasztó, mérges sebből itélve, — je- gyezte meg lord Beachville, — nagy, veszedelmes állat lehetett. A mérge gyors hatása és a vesze- delem nagyságát bizonyítja. Sohasem hallottam arról, hogy ilyesmí Angliába előfordult és nagy megkönnyebbülés lesz mindnyájunkra Ross or- vos megérkezése. Azt hiszem, hogy amit miss Fuller alkalmazott, addig nagyon jót fog tenni. A konyak kitünő szer a mérge ellen. De engem ez a szerencsétlenség annyira lesújtott, hogy nem is gondoltam rá. Miss Fuller nélkül egyáltalán rá se jöttünk volna a seb természetére. Rendkívül ügyes leány lehet és lélekjelenléte és gyors beavatkozása nélkül az eset sokkal borzal- masabb volna, mint most, bár bizonyára így is eléggé veszedelmes.

— Mindig jó véleményvel voltam miss Fuller felől — válaszolt Harden.

Szóltanul mentek be az urak a házába, egyenesen abba ama szoba felé, ahol Alice feküdt. Dóra kinyitotta az ajtót és beengedte Beach- ville lordot, de a másik kettőnek kint kellett mar- radniok. Alice ekkor már teljesen érzéketlen volt és lába még egyszer akkorá dagadt. Senki sem tudta, hogy érzéketlenségét a nagy mennyiségű pálnika, amelyet megivott, vagy pedig a mérge behatása idézte-e elő.

Könnyű vadászkoesi elé fogott két verseny- jóval indult el a kocsi az orvosát azzal a pa- rancssal, hogy vágta, ahogy csak lehet. De az orvos tíz kilométernyire lakott és ezt az utat visszafelé is meg kellett volna tenni. Lóháton ta- lán hamarabb el lehetett volna érni a várost. De az így nyert idő kétszeresen elvesztett volna azzal, hogy az orvosnak be kell fogni a lovakat, ame- lyek azonkívül még nem is oly gyorsak.

Sokáig nézegette a lord az eszméletlenül fekvő leányt.

— On, úgy látszik, ért valamit a kigyómá- rás- hoz, — szólt Dórához, Nagyon veszedelmes ez a seb?

— Tulajdonképpen nincsenek tapasztalataim e tekintetben, — válaszolt nyugodtan a leány, — de egyszer a távol nyugaton fordult elő jelenlé- temben ilyen eset. Akkor sem volt semmiféle se- gítség a kéznél és láttam, hogy ugyanazt haszná- lták, amit én most.

Harden Laura és Leonard asszony most be- léptek, hogy tudakozódjanak a beteg hogyléte felől. Effie odalépett az ágyhoz és némán nézte a sebesült leány mozdulatlan alakját. Szinte hihe- tetlennek tetszett előtte, hogy ez a piros gyulladt arc, ez a bíborpiros ajk, ezek a furcsaszínű szem- pillák azé a szép leányéi, ki még egy órával előtte oly vidáman nevetgett és oly vigan beszélgetett. Még szép keze is tüzes és dagadt volt. Lehetsé- ges volna, hogy egy semmirekellő, csuszó-mászó állat harapása ily csodálatos változást okozzon egy emberi lényen? Az egyetlen, ami nem válto- zott Aliceon, szép, gesztenyeszínű haja volt.

A szomorúság és leirhatatlan sajnálkozás érzése szállta meg a fiatal özvegyet, ahogy nézte barátinőt, meggyőződve róla, hogy nincs remény- ség számára és hogy rövid idő múlva a világ legszebb, legkedvesebb leányából nem marad egyéb, mint egy eltörzlt holttest. Gyámoltalanul, a halál küszöbén feküdt előtte az a nő, akiben az egyetlen akadályát látta annak, hogy megnyiljék előtte a rang, gazdaság és a mult feledésének útja.

És mégsem érezte a diadal örömet. Sőt ellenkező- leg, lelkiismeretfurdalás és részvét szállt lelkébe és iszonyodva fordult el az ágytól.

— Oly borzasztó, — szólt és zsebkendővel törülgette szemét. Oh, mily borzasztó és mennyire sajnálom a szegény mister Lonsdale! Talán be kellene őt engedni?

— Nem látom be, miért ne lehetne? — vá- laszolt lady Harriet. — Nem tehetünk addig sem- mit, a míg az orvos megérkezik.

— Majd behivom — szólt Leonard asszony. — Azki kinyitotta az ajtót és beeresztette Her- bertet, aki halkán fel és alá járt a folyosón.

(Folytatása következik.)

60.000 mm. változatlan, tartott árakon. Rozs megjelölt forgalom mellett változatlan maradt; árpa és zab nyugodt irányzatok.

Eladatok:

Buza, Tiszadéki: 300 mm 80-5 k. 7 K. 97 1/2 f., 100 mm 82 k. 7 K. 95 f., 400 mm 81 k. 7 K. 90 f., 100 mm 81 k. 7 K. 95 f., 100 mm 82 k. 7 K. 95 f., 500 mm 80-5 k. 7 K. 95 f., 200 mm 80 k. 7 K. 80 f., 100 mm 80 k. 7 K. 85 f., 100 mm 80 k. 7 K. 85 f., 100 mm 80 k. 7 K. 70 f., 250 mm 79-5 k. 7 K. 80 f., 400 mm 79-2 k. 7 K. 87 1/2 f., 300 mm 79-5 k. 7 K. 90 f., 100 mm 79-5 k. 7 K. 85 f., 100 mm 79-3 k. 7 K. 85 f., 100 mm 79 k. 7 K. 85 f., 100 mm 78-5 k. 7 K. 70 f., 100 mm 78-5 k. 7 K. 65 f., 100 mm 78-5 k. 7 K. 72 1/2 f., 100 mm 78 k. 7 K. 72 1/2 f., 100 mm 78 k. 7 K. 70 f., 100 mm 78 k. 7 K. 65 f., 100 mm 77-6 k. 7 K. 60 f., 100 mm 77 k. 7 K. 65 f., 100 mm 76-5 k. 7 K. 60 f.

Pestmegyei: 200 mm 80 k. 7 K. 75 f., 500 mm 77-5 k. 7 K. 70 f., 100 mm 79-5 k. 7 K. 67 1/2 f., 1005 mm 77-5 k. 7 K. 77 1/2 f., 100 mm 78-5 k. 7 K. 65 f., 100 mm 77-5 k. 7 K. 60 f., 100 mm 77 k. 7 K. 65 f., 100 mm 76-5 k. 7 K. 60 f., 1900 mm 76-5 k. 7 K. 57 1/2 f.

Kalocsai: 1800 mm 77 k. 7 K. 62 1/2 f. Adonyi: 1000 mm 77 k. 7 K. 55 f. Bányási: 600 mm 79 k. 7 K. 80 f., 300 mm 77 k. 7 K. 57 1/2 f.

O-Bécsi: 5000 mm 78-2 k. 7 K. 8 1/2 f., 3000 mm 78 k. 7 K. 8 1/2 f.

Ujvidéki: 1070 mm 78 k. 7 K. 65 f., 700 mm 76 k. 7 K. 60 f.

Bécsi: 3000 mm 77-7 k. 7 K. 57 1/2 f.

Mind három hónapra.

Rozs: 800 mm 6 K. 30 f., 150 mm 6 K. 20 f., hajóbi: 400 mm 6 K. 15 f., 200 mm 6 K. 15 f., 100 mm 6 K. 12 1/2 f., 1000 mm 6 K. 11 1/2 f., 400 mm 6 K. 10 f.

Árpa: 200 mm 5 K. 60 f., 150 mm 5 K. 60 f., 100 mm 5 K. 57 1/2 f., 100 mm 5 K. 57 1/2 f., 100 mm 5 K. 57 1/2 f., 100 mm 5 K. 57 1/2 f.

Zab: 100 mm 5 K. 60 f., 100 mm 5 K. 55 f.

Készletvizsgálás mellett.

A készletvizsgálás hivatalos jegyzése a budapesti áru- és értéktőzsde szokásai szerint készpénzben és kilogrammonként. — A minőség meghatározásunk 50 kilogrammonként.

Table with columns for Buza, Kilo, and various sub-categories like Tiszadéki, Fehérbogyó, Pozsonyi, Bányási, Kalocsai. It lists prices for different quantities and types of grain.

Table titled 'Egyéb gabonafélék' (Other grain types) listing prices for items like Rozs, Árpa, Zab, and various types of flour (liszt) in different quantities.

A határidőzárólistában a következő kötések tartózkodtak:

Table listing grain prices for October and April 1903, including items like Októberi buza, Áprilisi buza, Októberi rozs, etc.

Déli egy órákor a következő záróárakat állapították meg hivatalosan a tőzsdén:

Table showing closing prices for grain in the afternoon market, including Októberi buza, Áprilisi buza, Októberi rozs, etc.

Délután fél 5 órákor zárult:

Table showing final closing prices for grain at 5:30 PM, including Októberi buza, Áprilisi buza, Októberi rozs, etc.

A budapesti értéktőzsde.

A mai tőzsdén alig volt üzlet. Kötések csupán osztrák hitelrészvényekben voltak.

Előadás: Osztrák Hitelrészvény 639.75-640.75. Kőzi Vaspálya részvény 590.-, Koronajáradék 96.72 1/2 -96.75 százalék.

A déli tőzsdén a következő értékekben volt forgalom: Aranyárjádék 117.90-118.40 százalék. Koronajáradék 96.75-96.85 százalék. Bankjegyesüli részvény 85.-87.-, Magyar Hitelbank részvény 706.-707.50. Jelzálogbank részvény 500.-, Leszámlolóbank részvény 440.50-441.50. Osztrák Hitelrészvény 637.75-640.-, Rimamurányi Vasműrészvény 24.-, Kőzi Vaspálya részvény 585.-590.-, Déli Vasút részvény 61.-62.-, Államvasúti részvény 644.50-645.60 korona.

1/2 órákor zárult: Osztrák Hitelrészvény 609.50. Magyar hitelbank részvény. Leszámlolóbank részvény. Rimamurányi vasúti részvény. Osztrák-magyar államvasúti részvény 646.50. Kőzi vasút részvény. Városi villamos vasút részvény. korona.

A budapesti terménytőzsde.

A terményüzletben a szezonserű hangulatnak megfelelően alakultak az árak és végül a terményüzleti árjegyző-bizottság hivatalosan a következő árfolyamokat állapította meg:

Jegyzések: Heremag: lucerna magyar 50.-54.-, korona, vörös aprószemű 48.-50.-, korona, vörös erdélyi. korona, vörös bányási. korona, középszemű 52.-56.-, korona, nagy szemű 66.-68.-, korona. Disznóság: budapesti 72.-72.50, korona, vidéki. korona. Tablászalonna: légszárazított vidéki. korona, városi 4 darabos 58.-58.50, korona, 3 darabos 60.-60.50, korona. Iüstölt. korona. Szilva: boszniai, szokás szerinti minőség 18.50-19.-, korona. 120 darabos. korona. 100 darabos 14.50-15.-, korona, 85 darabos 16.25-16.50, korona, azonnali szállítással. Szerbiai szokás szerinti minőség 13.-13.50, korona. 100 darabos 13.75-14.-, korona, 85 darabos 15.50-16.-, korona. Szilva: slávoniai 18.50-19.-, korona, szerbiai 16.50-17.-, korona, azonnali való szállítással.

A bécsi értéktőzsde.

A Reichsrath öszechivása, tekintettel arra, hogy az előreláthatólag rövid tartamú lesz, a tőzsde irányzatára lényeges hatás nélkül maradt. Így aztán az előtársaság ismét kedvetlen magatartással nyílt meg.

A déli tőzsde teljesen a mai kibővített hadiparancs hatása alatt nyílt meg és noha tulajdonilag úgy ítélték meg a dolgot, hogy a hadiparancs lényegesen hozzá fog járulni a helyzet tisztázásához, ebben másrészt a helyzet komolyságának jelét látják, aminek következtében a forgalom — már csak azért is, mert Budapesti Hitelrészvényekben nagyobb eladásokat tapasztáltak — lanyhán indult. A forgalom későbbi lefolyásában kedvezőbb jellegű kerekedett felül és a Magyar koronajáradék tetemesen javult.

Zárulat 1 óra 30 perckor nyugodt, 2 óra 30 perckor tartózkodó.

Bécs, szeptember 17. (Magyar értekezési zárlata.) 4 1/2-os aranyárjádék 117.75. Itzai és szegedi kőbányászati 154.50 Magyar vasúti kölcsön értékeiben. Magyar kőbányászati államkőny. Magyar kőbányászati és pénzügyi bank. Bécsi bankjegyesüli 468.50. Osztrák-magyar bank 156.40. Déli vasút 80.00. Dunánégyházi részvény 883.-, Dohányrészvény 300.-, Császári és királyi arany 11.36. Német bankárjádék 117.50. 4 1/2-os erdélyi 99.45-100.-, Osztrák koronajáradék 99.70. 1904-ik sorsjegy 247.-, Osztrák hitelrészlet részvény 639.25, Unionbank 510.-, Osztrák Länderebank 402.50. Osztrák-magyar államvasút 644.50, Elbavölgyi vasút 414.50. Eszaki részvény 361.50. 20. máj. arany 19.04. Londoni váltóár 239.25 Bécsi iramvagy Lütt B. Bécsi iramvagy Lütt A. Lippó köb 245.-, Az irányzat nyugodt.

Bécs, szeptember 17. (A Budapesti Napló tudósítójának telefonjelentése.) A délutáni magánforgalomban a zárulatok a következők voltak: Osztrák hitelrészvény 639.-, Magyar hitelrészvény 707.-, Angol-Osztrák bank 270.50 Bécsi bankjegyesüli 468.50 Union bank 310.50. Länderebank 403.- Osztrák-magyar államvasút részvény 644.50. Déli vasút 80.50. Elbavölgyi vasút 415.50. Eszaki vasút részvény. Dohányrészvény 300.50. Rimamurányi vasút 442.-, Alpesi bányarészvény 262.- Májusi járadék 99.55. Magyar korona járadék 99.70. Török sorsjegyek 117.75. Német birodalmi márcsa 117.49-117.45. Napoleon'or 19.03.

Külföldi értéktőzsde.

Berlin, szeptember 17. (Lőszaki tudósítói.) A tőzsde megnyitáskor szénártekétek jelentősen emelkedtek, vasártekétek is Bochemiakat kivéve, emelkedtek. Laurkokok keresettek. A többi értékek a politikai hírek hatás alá renyhék voltak. A spekuláció kamatlábemeléssel tart, amiért is tartózkodó. Később bécsi alacsonyabb jegyzése általános gyöngülés állott be. Török értékek meglehetősen állírdak. Vasutakban csekély volt az üzlet. Magánleszámlósi kamatláb 3 1/2%.

Berlin, szeptember 17. (Zárulat.) 4 1/2-os papírjádék. 4 1/2-os osztrák aranyárjádék 101.60. Elbavölgyi vasút Magyar koronajáradék 96.90. Osztrák-magyar államvasút 138.25. Kassa-erdőbányi vasút. Bécsi váltóár 89.15. Magyar vasúti beruházási kölcsön. Alpesi bányarészvény. Disconto-Commandit 185.60. Altalános vállalkozás Ráison 181.25. Gelsenkirchener 191.25. Laura-köb 209.30. 4 1/2-os erdélyi 99.60. 4 1/2-os magyar arany

járadék 98.90. Osztrák hitelrészvény 201.-, Déli vasút 16.60. Károly-Lajos vasút. Orosz bankjegyek 216.-, 4 1/2-os új orosz kölcsön 99.-, Török dohányrészvény. Olasz járadék 162.90. Magyar hitelbank. Dynamit Trust 149.90. Harconi 185.25. Az irányzat zárlat.

Berlin, szeptember 17. (A Budapesti Napló tudósítójának távirati.) Eszaki forgalom 4 1/2-os magyar aranyárjádék 96.40. Magyar koronajáradék. Osztrák hitelrészvény 200.90. Osztrák-magyar államvasút 138.10. Déli vasút 16.-, Készletvizsgálás 216.-, Elbavölgyi vasút. Orosz bankjegyek közép. Busenkircheri. Orosz bankjegyek. (Utolsó) Lombard.

Páris, szeptember 17. (Zárulat.) Osztrák-magyar államvasút. Új török konzol 31.90. Egyiptomi járadék 106.95. Osztrák Länderebank. Párisi bankjegyesüli 1109.-, 3 1/2-os francia járadék 96.60. 4 1/2-os spanyol járadék 91.70. 3 1/2 új törleszhető járadék. Crédit foncier de France. Alpesi bányarészvény. 4 1/2-os 1890. román kölcsön 86.90. Görög kölcsön 208.-, Váltó Olaszország 9 1/2 pari. Váltó Amsterdam 206.50. Váltó Brüsszelre 9 1/2 pari. De Beers 508.55. Chartered 65.50. 5 1/2-os bolgár kötelezvény 398.-, Magyar aranyárjádék 100.25. Déli vasút. Váltó Londonra 252.-, Osztrák aranyárjádék. Török sorsjegy 125.50. Meridional vasút. 4 1/2-os olasz járadék 103.10. Ottembank 577.-, 3 1/2-os francia járadék 678.-, Osztrák földműveléstechnikai 1272. Déli vasút elsőbbségi kötvény 323.-, 4 1/2-os 1896. román kölcsön 85.85. Dohányrészvény 357.-, Váltó Bécsre 104.13. Váltó német piacokra 122.40. Rio 12.65. East Rand 183.50. Randfontein 70.50. Magyar Jelzálogbank 540.-, Az irányzat gyenge.

Frankfurt, szeptember 17. (Zárulat.) 4 1/2-os papírjádék 100.-, 4 1/2-os osztrák aranyárjádék 101.60. 4 1/2-os magyar aranyárjádék 99.10. Osztrák hitelrészvény 201.-, Osztrák-magyar államvasút 138.60. Eszaki vasút. Rustkircheri vasút. Londoni váltóár 203.65. Bécsi bankjegyesüli 118.50. Villamos részvény 125.-, 3 1/2-os magyar aranyárjádék 96.30. 4 1/2-os erdélyi 99.10. Osztrák koronajáradék 101.10. Magyar koronajáradék 99.70. Osztrák-magyar bank 112.50. Déli vasút részvény 16.70. Elbavölgyi vasút 105.50. Bécsi váltóár 851.33. Párisi váltóár 808.75. Unio bankrészvény. Alpesi bányarészvény 187.-, Az irányzat nyugodt.

Frankfurt, szeptember 17. (Zárulat.) 4 1/2-os papírjádék 100.-, 4 1/2-os osztrák aranyárjádék 101.60. 4 1/2-os magyar aranyárjádék 99.10. Osztrák hitelrészvény 200.90. Eszaki vasút. Disconto 185.30. Berlini kereskedelmi bank. Gelsenkircheri 190.80. Harpen 184.80. Laura-köb 228.60. Olasz járadék. Hilberna 183.-, Az irányzat gyöngyös.

Hamburg, szeptember 17. (Zárulat.) 4 1/2-os erdélyi járadék 100.-, 1896. sorsjegy 132.-, Déli vasút 16.50. 4 1/2-os Osztrák aranyárjádék 101.25. Osztrák hitelrészvény 200.75. Osztrák-magyar államvasút 138.-, Olasz járadék 102.50. 4 1/2-os magyar aranyárjádék 99.-, Az irányzat erendős.

Budapest-kőbányai sertéskereskedelmi csarnok jelentése.

Szeptember 17. A sertésleltár iránzata: csöndös. A) Iztos sertések ára: I. A) Magyar és osztrák. Oreg nehéz (paronkint 400 kilogramm felüli súlyban) illérg. Öreg közep (paronkint 300-340 kilogramm terjedő súlyban) illérg. Fialat nehéz (paronkint 320 kilogramm felüli súlyban) 119-120 illérg. Fialat közep (paronkint 251-320 kilogramm terjedő súlyban) 119-120 illérg. Fialat könnyű (paronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) illérg. II. Magyar szedeti: Nehéz (paronkint 280 kilogramm felüli súlyban) illérg. Közep (paronkint 240-260 kilogramm súlyban) 117-118 illérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 114-115 illérg. III. Romániai: Nehéz (paronkint 320 kilogramm felüli súlyban) illérg. Közep (paronkint 250-320 kilogramm terjedő súlyban) illérg. Könnyű (paronkint 250 kilogramm terjedő súlyban) illérg. IV. Romániai eredeti (Stachi): Nehéz (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) illérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) illérg. V. Szerbiai: Nehéz (paronkint 280 kilogramm felüli súlyban) 118-119 illérg. Közep (paronkint 240-260 kilogramm terjedő súlyban) 117-118 illérg. Könnyű (paronkint 240 kilogramm terjedő súlyban) 114-115 illérg.

Sertésleltár az m 1903. szeptember 15. napján volt készlet 43.272 darab. — 1903. szeptember 16. napján felhajtott 623 darab. — 1903. szeptember 16. napján eladott 497 darab, 1903. szeptember 16. napjára maradt készletben 43.504 darab.

Vizállás.

Table showing water levels (Vizállás) for various locations like Inn, Dunna, Buda, etc., with columns for Sept. 16 and Sept. 17.

Napirend.

Napier. Péntek, szeptember 18. — Római katolikus: Kup. József. — Protestáns: Titusz. — Görög-ország: (szeptember 5.) Zakariás. — Zsidó: Elul 26. — Nap két 5 óra 26 perckor. — Nyugszik: 5 óra 48 perckor. — Hoid két: 1 óra 49 perckor éjjel. — Nyugszik: 4 óra 8 perckor délután. A miniszterek nem fogadjak. A M. Nemzeti Múzeum történelmi és irodalomtörténelmi kiállítására. Nyitva d. e. 9 óratól d. u. 1 óráig díjlanul, 1-2 óra között 1 koronért.

